

Sveriges politik för global utveckling

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens skrivelse 2011/12:167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling. Tre följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlar utskottet dessa och ett antal motioner från allmänna motionstiden hösten 2010, hösten 2011 och hösten 2012. Miljö- och jordbruksutskottet har yttrat sig över skrivelsen.

Arbetet med politiken för global utveckling är fokuserat till sex globala utmaningar. I likhet med regeringens skrivelse är fokus för betänkandet den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. De ämnen som behandlas är politikens huvuddrag och genomförande, ekonomiskt utanförskap, finansiella marknader, handel med jordbruksprodukter, fiskeripolitik och utveckling, globalt tryggad livsmedelsförsörjning och svensk handel och investeringar. Utskottet berör även kortfattat sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar och smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och att samtliga motioner avstyrks.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, MP, SD och V) och 1 särskilt yttrande (SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Bakgrund	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	11
Skrivelse om genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling	11
Utskottets ställningstagande	11
Politikens huvuddrag och genomförande	14
Skrivelsen	14
Motionerna	14
Utskottets ställningstagande	16
Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor	20
Skrivelsen	20
Motionerna	20
Utskottets ställningstagande	21
Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt	27
Skrivelsen	27
Motionerna	27
Utskottets ställningstagande	28
Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen	32
Skrivelsen	32
Motionerna	33
Utskottets ställningstagande	34
Fiskeripolitik och utveckling	38
Skrivelsen	38
Motionerna	39
Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande	39
Utskottets ställningstagande	40
Globalt tryggad livsmedelsförsörjning	41
Skrivelsen	41
Motionerna	42
Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande	43
Utskottets ställningstagande	44
Svensk handel och investeringar	48
Skrivelsen	48
Motionerna	49
Utskottets ställningstagande	50
Övriga globala utmaningar	52
Skrivelsen	52
Motionerna	53
Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande	54
Utskottets ställningstagande	55
Övriga yrkanden	59

Reservationer	60
1. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (S)	60
2. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (MP)	61
3. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (V)	63
4. Jämställdhetsperspektivet, punkt 3 (MP, V)	65
5. Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor, punkt 4 (MP)	65
6. Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor, punkt 4 – motiveringen (V)	67
7. Övriga biståndsfrågor m.m., punkt 5 (S, MP, V)	69
8. Övriga biståndsfrågor m.m., punkt 5 (SD)	70
9. Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt, punkt 6 (MP, V)	71
10. Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen, punkt 7 (MP, V)	73
11. Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen, punkt 7 (SD)	75
12. Fiskeripolitik och utveckling, punkt 8 (MP, V)	76
13. Fiskeripolitik och utveckling, punkt 8 (SD)	77
14. Globalt tryggad livsmedelsförsörjning, punkt 9 (MP, V)	77
15. Svensk handel och investeringar, punkt 10 (MP, V)	79
16. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 11 (SD)	81
17. Klimatförändringar och miljöpåverkan, punkt 12 (MP)	82
18. Migrationsströmmar, punkt 13 (SD)	83
19. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, punkt 14 (SD)	84
Särskilt yttrande	85
Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (SD)	85
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	86
Skrivelsen	86
Följdmotionerna	86
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	87
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	88
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	90
<i>Bilaga 2</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande	93
<i>Bilaga 3</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 15	105
<i>Bilaga 4</i>	
Stenografisk uppteckning från en offentlig utfrågning den 20 november 2012 om politik för global utveckling	106

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skrivelse om genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:167 till handlingarna.

2. Politikens huvuddrag och genomförande

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,
2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,
2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP),
2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,
2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5,
2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11,
2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del,
2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1,
2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och
2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

Reservation 3 (V)

3. Jämställdhetsperspektivet

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U226 av Esabelle Dingizian och Bodil Ceballos (båda MP) yrkande 1,
2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5,
2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 12 och
2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 4 (MP, V)

4. Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15,
2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 2,
2012/13:U241 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) och
2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 5, 8, 13 i denna del, 14 och 64.

Reservation 5 (MP)

Reservation 6 (V) – motiveringen

5. Övriga biståndsfrågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 1 och

2012/13:U225 av Kerstin Engle och Berit Högman (båda S).

Reservation 7 (S, MP, V)

Reservation 8 (SD)

6. Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U275 av Jan Lindholm m.fl. (MP),

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 22 och 64,

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 4,

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 2, 17, 21 och 65.

Reservation 9 (MP, V)

7. Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 16 i denna del,

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3–5,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5,

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 i denna del och

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 18.

Reservation 10 (MP, V)

Reservation 11 (SD)

8. Fiskeripolitik och utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 2 och

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 12 (MP, V)

Reservation 13 (SD)

9. Globalt tryggad livsmedelsförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:U279 av Annika Lillemets m.fl. (MP) yrkande 2,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 62,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 7 och 8 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 18 och 63.

Reservation 14 (MP, V)

10. Svensk handel och investeringar

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 19,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 16 i denna del
och 21,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 3 och 9–11 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 15 i denna del och 20.

Reservation 15 (MP, V)

11. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 65 och

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 16 (SD)

12. Klimatförändringar och miljöpåverkan

Riksdagen avslår motion

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 17 (MP)

13. Migrationsströmmar

Riksdagen avslår motion

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 18 (SD)

14. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 10 och 64,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 11, 14 och 65,

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 13 i denna del och 66.

Reservation 19 (SD)

15. Övriga yrkanden

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 14 februari 2013

På utrikesutskottets vägnar

Hans Wallmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Wallmark (M), Carina Hägg (S), Christian Holm (M), Tommy Waidelich (S), Mats Johansson (M), Carin Runeson (S), Fredrik Malm (FP), Olle Thorell (S), Kerstin Lundgren (C), Kenneth G Forslund (S), Christer Winbäck (FP), Bodil Ceballos (MP), Désirée Pethrus (KD), Julia Kronlid (SD), Hans Linde (V), Ulrik Nilsson (M) och Désirée Liljevall (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utrikesutskottet regeringens skrivelse 2011/12: 167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Skrivelsen beslutades av regeringen den 28 juni 2012 och bordlades av kammaren den 16 augusti 2012. Tre följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlar utskottet dessa och ett antal motioner från allmänna motionstiden hösten 2010, hösten 2011 och hösten 2012.

Utrikesutskottet har efterhört intresset hos övriga berörda utskott för att yttra sig över skrivelsen vad avser deras respektive beredningsområden. Miljö- och jordbruksutskottet har inkommit med ett yttrande, 2012/13: MJU2y Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling. Yttrandet justerades den 6 december 2012.

Vid ett sammanträde den 26 januari 2012 fick utskottet information om verksamheten i Swedfund International AB av statssekreterare Hanna Hellquist, Utrikesdepartementet, med medarbetare och av bolagets styrelseordförande Lars Gårdö och t.f. verkställande direktör Anders Craft med medarbetare.

Den 27 februari 2012 besökte utrikesutskottet Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete (Sadev). Vid besöket lämnade institutets generaldirektör Gunilla Törnqvist med medarbetare information om verksamheten där.

Utrikesutskottet överlade den 28 februari och den 27 mars 2012 med biståndminister Gunilla Carlsson om EU:s utvecklingspolitik. En av punkterna under överläggningen rörde EU:s samstämmighetspolitik för utveckling.

Den 10 maj 2012 informerade statssekreterare Hanna Hellqvist, Utrikesdepartementet, utskottet om de frågor som skulle tas upp vid biståndministrarnas möte inom ramen för ministerrådet för utrikes frågor (FAC) den 14 maj 2012.

Vid utskottets sammanträde den 2 oktober 2012 informerade finansminister Anders Borg, biståndminister Gunilla Carlsson och vice riksbankschef Barbro Wickman-Parak om IMF:s och Världsbankens höstmöten 2012. Vid sammanträdet föredrogs bl.a. Världsbankens årliga rapport om utvecklingen i världen (World Development Report, WDR) år 2012 som handlar om jämställdhet och ekonomisk utveckling.

Vid utskottets sammanträde den 4 oktober 2012 informerade biståndminister Gunilla Carlsson om frågor som skulle tas upp vid biståndministrarnas möte inom ramen för ministerrådet för utrikes frågor (FAC) den 15 oktober 2012. Biståndministern informerade också om regeringens beslut om att avveckla Sadev.

Utrikesutskottet besökte den 5 november 2012 Nordiska Afrikainstitutet.

Vidare träffade utskottet den 11 december 2012, tillsammans med finansutskottet, Världsbankens president Jim Yong Kim.

Utskottet har i samband med ärendets beredning tagit del av Regeringskansliets faktapromemoria 2011/12:FPM169 Mobilisering av utvecklingsfinansiering samt kommissionsmeddelandena Socialt skydd i EU:s utvecklingssamarbete (KOM(2012) 446), Årsrapport för 2012 om genomförandet av Europeiska unionens utvecklings- och biståndspolitik under 2011 (KOM(2012) 444), EU-strategi för resiliens: lära av livsmedelsförsörjningskriser (KOM(2012) 586) samt Handel, tillväxt och utveckling (KOM(2012) 22).

I anslutning till behandlingen av regeringens skrivelse anordnade utrikesutskottet den 20 november 2012 en offentlig utfrågning om politiken för global utveckling på temat ekonomiskt utanförskap. Biståndsminister Gunilla Carlsson, som har regeringens uppdrag att samordna politiken, inledde utfrågningen genom att presentera regeringens syn på den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Därefter talade Bo Forsberg, Generalsekreterare Diakonia och representant för Concord Sverige om kapitalflykt, svensk och internationell handel och investeringar samt Johan Kuylenstierna, VD för Stockholm Environment Institute och adjungerad professor vid Stockholms universitet om en globalt tryggad livsmedelsförsörjning. Utfrågningen avslutades med frågor och diskussion.

Bakgrund

Riksdagen fattade 2003 beslut om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. Utgångspunkten är att nationella politiska beslut har globala återverkningar och att alla politikområden kan bidra till arbetet med att bekämpa fattigdom.

Riksdagen stödde regeringens förslag om att i skrivelser till riksdagen rapportera om genomförandet av politiken för global utveckling. Fokus inom samstämmighetspolitiken för utveckling identifierades 2008 (skr. 2007/08:89) till arbete med sex globala utmaningar (förtryck, ekonomiskt utanförskap, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, samt konflikter och sviktande situationer).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen återrapporerar regeringen till riksdagen om genomförandet av den s.k. samstämmighetspolitiken för utveckling som har sin grund i regeringens proposition Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveck-

ling (prop. 2002/03:122). Sveriges politik för global utveckling (PGU) handlar om en breddad syn på utveckling där regeringens alla politikområden ska bidra och där biståndet bara är en del.

Skrivelsen fokuserar särskilt på den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Regeringen beskriver sitt arbete med finansiella marknader kopplat till utveckling och lyfter fram frågan om kapital- och skatteflykt som ett hinder för utveckling. Vidare belyser regeringen potentiella mål- och intressekonflikter inom EU:s handels-, jordbruks- och fiskeripolitik samt inom bioenergiproduktion. Regeringen redovisar även sitt arbete med näringsliv och utveckling och lyfter fram potentiella mål- och intressekonflikter inom svenskt exportfrämjande och statligt ägande.

Regeringen bedömer även sitt arbete med de sex globala utmaningarna 2010–2012, vilket redovisas i en bilaga. Regeringen använder en bedömningsmodell som togs fram 2010 (skr. 2009/10:129). Modellen bygger på tre av OECD identifierade viktiga komponenter för genomförande av samstämmighetspolitik, nämligen:

- politikens utformning och utförande
- samordning och samverkan
- kunskap och analys

Bedömningen görs utifrån en tregradig skala där genomförandet kan ha kommit ”långt” ”relativt långt” eller så kan ”vissa brister” konstateras. Regeringens bedömning visar sammantaget att regeringen kommit långt när det gäller utformningen av samstämmighetspolitiken för utveckling men att arbete återstår när det gäller samordning och samverkan inom politiken.

Inriktningen på regeringens fortsatta genomförande av samstämmighetspolitiken för utveckling under perioden 2012–2014 beskrivs i avsnitt 4 i skrivelsen.

Utskottets överväganden

Skrivelse om genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det i år är tioårsjubileum för politiken för global utveckling. I december 2003 beslutade riksdagen om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122). Beslutet, som fattades i politisk enighet, lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. Sverige var därmed ett av de första länderna som formulerade en s.k. samstämmighetspolitik för utveckling där alla departement inom Regeringskansliet har ett ansvar att bidra till målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken har rönt stor internationell uppmärksamhet. Utgångspunkten är att nationella politiska beslut har globala återverkningar och att alla politikområden kan bidra till arbetet med att bekämpa fattigdom. Riksdagen stödde regeringens förslag att i en skrivelse till riksdagen rapportera genomförandet av politiken för global utveckling. Utskottet framhöll att skrivelsen bör vara utformad på ett sådant sätt att utvecklingen mot en ökad samstämmighet i regeringens politik kan jämföras över tid.

Den första resultatskrivelsen, Sveriges politik för global utveckling (skr. 2004/05:4), överlämnades till riksdagen i september 2004. Den andra resultatskrivelsen i ordningen, Sveriges politik för global utveckling (skr. 2004/05:161), överlämnades till riksdagen i maj 2005. Dessa behandlades av utskottet i betänkande 2005/06:UU5. Där anförde utskottet att arbetet med att förbättra målens mätbarhet var prioriterat och borde fortgå samt att goda förutsättningar fanns för att utveckla de operativa målsättningarna för politikens olika huvuddrag. Utskottet konstaterade att arbetet med att formulera målsättningar och precisera konkreta aktiviteter och instrument för genomförandet av politiken hade inletts inom olika politikområden.

I en tredje resultatskrivelse, Sveriges politik för global utveckling (skr. 2005/06:204), som överlämnades till riksdagen i maj 2006 redovisade regeringen bl.a. insatser och resultat av arbetet mot operationaliserbara mål

inom ramen för politikens huvuddrag. I betänkande 2006/07:UU8 förut-satte utskottet att regeringen skulle göra en översyn av målen och instru-menten samt en uppdatering av resultaten.

I skrivelsen Globala utmaningar – vårt ansvar (skr. 2007/08:89), som utgör den fjärde avrapporteringen och överlämnades till riksdagen i mars 2008, förtydligade regeringen att utvecklingspolitiken inbegriper såväl en samstämmighetspolitik som omfattar utvecklingshänsyn inom samtliga poli-tikområden och över politikområdesgränser som ett effektivt bistånd av hög kvalitet. Både samstämmighetspolitiken och biståndet tar sin utgångs-punkt i en mångdimensionell syn på fattigdom och utveckling och vägleds av två grundläggande perspektiv: rättighetsperspektivet och fattiga männi-skors perspektiv på utveckling. Utskottet välkomnade i betänkande 2007/08: UU5 den nystart för politiken för global utveckling som regeringen avise-rade med skrivelsen, liksom att skrivelsen tydligt betonade vikten av politikens genomförande. Dessutom välkomnade utskottet regeringens avsikt att ytterligare konkretisera hur samstämmighet och samverkan kan stärka det samlade svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveck-ling. Utskottet framhöll att arbetet med målens mätbarhet var prioriterat och underströk vikten av att fokusområdena operationaliserades. En resul-tatstyrning av arbetet förutsätter verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål vari resultatindikatorerna spelar en viktig roll.

I en femte skrivelse, Att möta globala utmaningar – skrivelse om sam-stämmighet för utveckling (skr. 2009/10:129), presenterade regeringen resul-tatredovisningen för perioden 2008–2010. Skrivelsen överlämnades till riksdagen i maj 2010. Regeringen menade i skrivelsen att framsteg har gjorts men att arbete återstår för att fullt ut genomföra samstämmighetspo-litiken inom Sveriges politik för global utveckling. Utskottet såg i betän-kande 2009/10:UU14 positivt på regeringens arbete med uppföljning av samstämmighetspolitiken och utvecklandet av en modell för resultatredovis-ning som kan användas för att bedöma resultatet av arbetet och göra det möjligt att följa utvecklingen över tid och mellan olika fokusområden.

Utskottet välkomnar därmed skrivelse, Genomförandet av samstämmig-hetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap (skr. 2011/12:167), som överlämnades till riksdagen i juni 2012. Regeringen har i denna skrivelse valt att fokusera särskilt på den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Utskottet vill framhålla det positiva i att regeringen, genom att fokusera på en global utmaning, har kunnat ge fler exempel på sitt arbete och mer utförligt illustrera potentiella mål- och intressekonflikter.

Utskottet vill dock betona att det är viktigt att göra en viss åtskillnad mellan samstämmighetspolitiken och politiken för global utveckling (PGU) eftersom det ibland förekommer att man sätter likhetstecken dem emellan. Samstämmighetspolitiken innebär att politiska beslut inom olika politikom-råden ska ta hänsyn till ett utvecklingsperspektiv för att bidra till uppfyllan-det av PGU. Det övergripande målet för PGU är att bidra till en rättvis

och hållbar global utveckling. Samstämmighetspolitiken är således ett medel eller ett verktyg som kan bidra till att målet för politiken för global utveckling uppnås. Det primära torde emellertid vara vilka politiska beslut som fattas och genomförs samstämmigt inom olika politikområden, dvs. innehållet i politiken. Mot denna bakgrund väljer utskottet att genomgående i betänkandet tala om den svenska politiken för global utveckling och har även valt betänkandets rubrik därefter.

Vad gäller regeringens bedömningsmodell noterar utskottet att den senaste utvärderingen från Development Assistance Committee (Dac) inom OECD¹ är kritisk till bristen på indikatorer och utgångspunkter för att bedöma den övergripande utvecklingen av samstämmighetspolitiken och olika aktörers insatser. Dac menar att utvecklingen av relevanta och tillämpbara indikatorer bör prioriteras. Utskottet har i tidigare betänkanden framhållit att arbetet med målens mätbarhet är prioriterat och bör fortgå. Utskottet har även i betänkande 2007/08:UU5 betonat att en resultatstyrning av arbetet förutsätter verksamhetsspecifika och uppföljningsbara mål där resultatindikatorer spelar en viktig roll. När det gäller tillämpningen av regeringens bedömningsmodell är det enligt utskottets mening svårt att avläsa vad som skiljer de olika kriterierna (långt, relativt långt och vissa brister) åt, och utskottet vill återigen framhålla betydelsen av att använda resultatindikatorer för att bedöma resultatet av politiken för global utveckling.

Utskottet noterar att det i bedömningsanalysen anförs att regeringens bedömning av arbetet med de sex globala utmaningarna 2010–2012 sammantaget visar att regeringen kommit längre på de flesta områden än vid bedömningen av arbetet 2008–2010. Denna bedömning kan enligt regeringen bekräftas av ett "samstämmighetsindex" (Commitment to Development Index, CDI)² som den Washingtonbaserade organisationen Center for Global Development årligen tar fram. Av 22 OECD-länder som bedöms intog Sverige år 2011 första plats. År 2012 kom Sverige på en samlad tredje plats. Sveriges svaga punkt är enligt CDI säkerhetsfrågorna och teknologiöverföring. Beträffande säkerhetsfrågorna kom Sverige i 2012 års mätning sist av samtliga 27 bedömda stater, främst på grund av krigsmaterielexporten till "odemokratiska och militaristiska regeringar". I CDI bedöms teknologiöverföring utifrån respektive regerings utgifter för forskning och utveckling samt dess politik på det immaterialrättsliga området (patentfrågor m.m.). Där hamnar Sverige på 18:e plats av totalt 27.

I fråga om genomförandet av politiken bl.a. vad gäller samordnings- och samverkansmekanismer återkommer utskottet till detta i avsnittet som handlar om politikens huvuddrag och genomförande.

¹ Sweden, Development Assistance Committee (Dac), Peer review, OECD 2009.

² Indexet beräknas utifrån sju bedömningsgrunder: handel, investeringar, migration, säkerhets- och miljöpolitik, teknologiöverföring samt bistånd.

Med det som utskottet anför i detta betänkande föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2011/12:167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap till handlingarna.

Politikens huvuddrag och genomförande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om genomförandet av och huvuddragen i politiken för global utveckling.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (MP), 3 (V) och 4 (MP, V) samt särskilt yttrande (SD).

Skrivelsen

I skrivelsen anger regeringen att det övergripande målet för politiken för global utveckling är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Inom samstämmighetspolitiken för utveckling ska politiska beslut inom olika politikområden ta hänsyn till ett utvecklingsperspektiv för att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Politiken ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och av de fattigas perspektiv på utveckling. Det svenska biståndet ska bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. På detta sätt bidrar biståndet till en rättvis och hållbar global utveckling. Inom den särskilda reformpolitiken för Öst- och Centraleuropa ska biståndet bidra till stärkt demokrati, rättvis och hållbar utveckling samt närmande till EU och dess värdegrunder.

Motionerna

I kommittémotion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3, kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3, kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 4 samt kommittémotion 2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) delvis föreslår Socialdemokraterna att en samordningsfunktion skapas i Regeringskansliet. Samordningsfunktionen ska svara för att regeringens agerande samfällt strävar mot målet om en hållbar global utveckling. Socialdemokraterna anser även att titeln biståndsminister bör ändras till minister för internationellt utvecklingssamarbete för att bättre motsvara en biståndsministers uppgifter i framtiden. Vidare framhåller Socialdemokraterna i den sistnämnda motionen att regeringens beslut att lägga ned utvärderingsinstitutet Sadev är fel väg att gå. Socialdemokraterna vill i stället se en reformering av Sadevs verksamhet för att den i framtiden ska vara ett skarpt instrument t.ex. för att utvärdera PGU.

Miljöpartiet framhåller i kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1 att regeringen måste se till att det finns resurser för att både genomföra och redovisa PGU i sin helhet. Vidare menar Miljöpartiet att riksdagens utskott bör använda ett PGU-perspektiv i beredningen av ärenden och att riksdagen bör vara uppdragsgivare till en oberoende utvärdering av PGU. Miljöpartiet har motsatt sig nedläggningen av Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete (Sadev) och menar att Sadev skulle kunna vara den oberoende funktion som kan utvärdera PGU. Miljöpartiet betonar att det krävs oberoende och regelbundna utvärderingar i syfte att följa upp målen om en samstämmig politik. Miljöpartiet framhåller vidare att inför avgörande beslut bör såväl regering som riksdag redogöra för konsekvensanalyser som identifierar och hanterar mål- och intressekonflikter. Miljöpartiet efterfrågar även utvecklandet av ett system där regeringar, enskilda medborgare och civilsamhällets organisationer i påverkade länder ges möjlighet att via Sveriges ambassader eller civilsamhällets organisationer presentera klagomål till Sveriges regering om svensk politik bidrar till att hindra fattiga människor från att få sina rättigheter tillgodosedda. I kommittémotion 2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5 vill Miljöpartiet att regeringen inrättar funktioner för styrningen av PGU inom Regeringskansliet. Vidare vill Miljöpartiet att Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete (Sadev) får i uppdrag att granska på vilket sätt PGU genomsyrar alla politikområden.

Vänsterpartiet konstaterar i kommittémotion 2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1 att millenniemålen fått lite utrymme i den borgerliga regeringens utvecklingspolitik och framhåller att Sverige tydligt måste koppla allt utvecklingssamarbete till millenniemålens uppfyllande. I yrkande 5 anför Vänsterpartiet att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv. I kommittémotion 2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11 framhåller Vänsterpartiet att arbetet med att genomföra PGU i framtiden måste utvärderas av en oberoende utvärderingsinstans. I yrkande 12 begär partiet att dagens två huvudmål för svensk politik för global utveckling ska kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv. Även i partimotion 2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 menar Vänsterpartiet att jämställdhet bör bli ett tredje mål inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken. I yrkande 16 framhåller partiet vidare att regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive aktörer inom den privata sektorn, följer Sveriges politik för global utveckling samt Sveriges officiella utvecklingsmål.

I enskild motion 2010/11:U226 av Esabelle Dingizian och Bodil Ceballos (båda MP) yrkande 1 anför motionärerna att arbetet med den globala fattigdomsbekämpningen bör utgå från ett könsmaktsperspektiv. I enskild motion 2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP) framhåller motionärerna att en från regeringen fristående utvärdering måste göras av samstämmigheten inom Sveriges politik för global utveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet önskar framhålla att genom ökad samstämmighet mellan olika politikområden i linje med Sveriges politik för global utveckling stärks det svenska bidraget till uppfyllandet av millenniemålen. Målet för internationellt utvecklingssamarbete, att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor, är långtifrån uppnått och utskottet understryker vikten av att regeringen arbetar för att samstämmighet för utveckling reflekteras på ett tillfredsställande sätt i processen om millenniemålen post-2015 tillsammans med förslaget om inrättande av s.k. hållbarhetsmål (Sustainable Development Goals).

Vid FN:s millennietoppmöte 2000 kom världens ledare överens om en millenniedeklaration och om åtta millennieutvecklingsmål för världen som skulle uppnås till 2015. Det är nu endast två år kvar till denna tidsgräns. Utskottet understryker att detta inte får innebära ett mindre fokus på att nå millenniemålen utan anser att detta i stället ska vara en sporre för ytterligare ansträngningar för att förverkliga dessa mål. Därför välkomnar utskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2013, vilken utskottet och riksdagen tagit ställning till (bet. 2012/13:UU2, rskr. 2012/13:91), aviserar särskilda satsningar i de allra fattigaste länderna för att nå millenniemålen om minskad barnadödlighet och ökad tillgång till vatten och sanitet, men också för ett starkare engagemang för demokratisering, yttrandefrihet och de fattigaste ländernas anpassning till klimatförändringarna. Ett framgångsrikt genomförande av politiken för global utveckling bidrar också till att förverkliga millenniemålen.

Utskottet konstaterar att biståndsminister Gunilla Carlsson har utsetts av FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon att ingå i en ny högnivåpanel, Millenniemålspanelen, med uppdrag att ge förslag till en vision för och utformning av en framtida global utvecklingsdagordning. Utskottet välkomnar deltagandet i panelen som ska samordna sitt arbete med den mellanstatliga arbetsgrupp som vid FN:s konferens om hållbar utveckling, även kallad Rio +20, fick i uppgift att utforma mål för hållbar utveckling. Millenniemålspanelen ska avlämna en slutrapport i maj 2013 inför FN:s generalförsamling i september 2013.

Utskottet understryker även vikten av att Sverige inom EU fortsatt har en hög profil i arbetet med frågor om samstämmighet för utveckling och välkomnar att regeringen arbetar för effektiva arbetsformer för samstämmighet och globala utmaningar inom EU.

EU-kommissionen väntas i början av 2013 lämna ett meddelande om utvecklingsagendan efter 2015 inklusive mål för hållbar utveckling. Utskottet avser att på lämpligt sätt följa biståndsministrarnas arbete i FN-kommissionen och EU:s arbete som rör utvecklingsagendan och uppföljningen till Rio +20.

Vad avser motionsförslag om jämställdhets- och könsmaktsperspektiv i den svenska politiken för global utveckling har utskottet i flera betänkanden, däribland senast betänkande 2012/13:UU2, betonat att ett jämställd-

hets- och könsmaktsperspektiv ska genomsyra den svenska politiken för global utveckling. Dessa perspektiv är en central del såväl av rättighetsperspektivet som av fattiga människors perspektiv på utveckling. Rättighetsperspektivet tar sin utgångspunkt i respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, jämställdhet mellan kvinnor och män samt barnets rättigheter. Utskottet betonar återigen att jämställdhetsperspektivet är centralt för att Sveriges bidrag till global utveckling och kampen mot fattigdomen ska bli effektivt.

I en motion framhålls vikten av att regeringen säkerställer att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive aktörer inom den privata sektorn, följer Sveriges politik för global utveckling. Motionärerna nämner särskilt riskkapitalbolaget Swedfund. Utskottet delar regeringens bedömning i skrivelsen att dialogen och samverkan om samstämmighetspolitiken för utveckling med olika delar av samhället har stärkts under tioårsperioden, både nationellt och internationellt. Det är glädjande att det finns ett stort intresse för politiken bland olika civilsamhällsorganisationer, liksom inom det privata näringslivet. En bred diskussion och ett brett deltagande från olika samhällsaktörer som med sin kunskap och sina erfarenheter bidrar till politikens mål är en förutsättning för att nå politikens mål. Utskottet vill i linje med detta även instämma i det synsätt som framförs i en motion om att även riksdagen ska arbeta utifrån ett PGU-perspektiv.

Flera myndigheter, däribland Sida, har regeringens uppdrag att bidra till genomförandet av PGU genom att till exempel bistå med kunskap och analys när politikens utformas. Ett antal nätverk finns också, både mellan Regeringskansliet och myndigheter och mellan olika myndigheter, där utvecklingsperspektivet berörs. Regeringen nämner i skrivelsen att man prioriterar arbetet med bättre styrformer för myndigheter, vilket kan bidra till att myndigheternas expertkunskaper och analys får bättre genomslag i politiken.

Utskottet konstaterar även att regeringen har en referensgrupp för CSR (Corporate Social Responsibility) där näringslivet deltar. En ny strategi har tagits fram inom referensgruppen för hur det svenska näringslivets kompetenser och erfarenheter i ökad utsträckning kan göras tillgängliga för fattiga människor genom de internationella finansinstitutionerna samt EU och FN. Vad gäller Swedfund kan utskottet, i likhet med vad som står i betänkande 2012/13:UU2, konstatera att vid Swedfunds årsstämma 2012 förstärktes styrningen av bolaget genom beslut om en ny ägaranvisning. Enligt denna ska Swedfund, liksom tidigare, bidra till målet för Sveriges politik för global utveckling om en rättvis och hållbar global utveckling. Utskottet återkommer till Swedfunds verksamhet i avsnittet om finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt.

Vikten av att såväl regering som riksdag redogör för konsekvensanalyser som hanterar mål- och intressekonflikter framhålls i en motion. Utskottet konstaterar att överväganden mellan olika politiska intressen och mål är

en del i det politiska arbetet, och eftersom samstämighetspolitiken för utveckling i princip berör alla politikområden är förekomsten av mål- och intressekonflikter påtaglig i arbetet med utformning och genomförande av politiken. Utskottet har i tidigare betänkanden (bl.a. 2003/04:UU3) understrukit att mål- och intressekonflikter tydligare bör synliggöras inom samstämighetspolitiken. Även nu framhåller utskottet behovet av en tydlig analys kring detta och välkomnar att regeringen i den nu aktuella skrivelsen har valt att fokusera på en global utmaning för att kunna ge mer utförliga exempel på regeringens arbete och tydligare illustrera potentiella mål- och intressekonflikter. Utskottet finner att fördjupade analyser från regeringen, myndigheter och andra berörda aktörer är till stor nytta i riksdagens arbete med att redogöra för och resonera kring möjliga mål- och intressekonflikter.

Motionsvis har förslag framförts som rör Regeringskansliets organisation och resurser vad gäller PGU-arbetet samt byte av ministertitel. Utskottet noterar vad regeringen framhåller i skrivelsen om samordning och samverkan. Regeringens bedömning 2010–2012 visar att förbättringar kan ske när det gäller samordning och samverkan inom samstämighetspolitiken. Detta bekräftas av en utvärdering från OECD³ som konstaterar att Sveriges utformning av samstämighetspolitiken för utveckling är god men att genomförandet av politiken har varit svårare, bl.a. vad gäller samordnings- och samverkansmekanismer. Utvärderingen slår fast att genomförandet saknar en stark mekanism för samordning och att Utrikesdepartementet har begränsade verktyg och begränsad kapacitet att samordna och medla mellan olika delar av Regeringskansliet. Även utvärderingar från Statskontoret⁴ visar på svårigheter i arbetet med s.k. tvärsektoriella frågor. Utrikesförvaltningsutredningen (SOU 2011:21) konstaterar att dagens globala politik kräver ett målmedvetet samarbete över departementsgränser men att revirtänkande i det löpande interdepartementala samarbetet kan vara hämmande. Utskottet noterar vad regeringen anför om att man kommer att beakta slutsatserna från denna utredning för att förstärka samordningen av internationella frågor inom Regeringskansliet där samstämighetspolitiken utgör en viktig del. Regeringen kommer även, enligt skrivelsen, att genomföra en extern utvärdering med fokus på arbetsformer och styrningen av samstämighetspolitiken för utveckling inom Regeringskansliet. Utskottet välkomnar det utvecklingsarbete som bedrivs inom Regeringskansliet men vill med anledning av motionerna erinra om att beslutskompetensen, enligt regeringsformen, i frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation och personal samt fördelning av resurser inom utrikesförvaltningen, ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som lyder under regeringen. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund inte riksdagens uppgift att göra tillkännagivanden enligt motionärernas förslag i denna typ av frågor.

³ Sweden, Development Assistance Committee (Dac), Peer review, OECD 2009.

⁴ Till exempel Statskontorets utvärderingar 2011:25 och 2006:13.

I fråga om Sadev konstaterade utskottet i betänkande 2012/13:UU2 att det finns en samsyn i utrikesutskottet om behovet av att reformera utvärderingsverksamheten vad gäller svenskt bistånd. Utskottet betonade i betänkandet att en bred politisk enighet bör eftersträvas kring den framtida verksamhetsutformningen och att det är av särskild vikt att det inte uppstår något glapp i utvärderingsverksamheten under övergången till den nya utvärderingsfunktionen. Utskottet uteslöt inte att en framtida utvärderingsverksamhet kunde förläggas till Karlstad. Biståndsminister Gunilla Carlsson lämnade vid utskottets sammanträde den 13 och 18 december 2012 information om formerna för utvärdering av biståndet. Den 18 december 2012 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att fr.o.m. den 1 januari 2013 ansvara för avvecklingen av Sadev (dir. 2012:128)⁵. Regeringen beslutade den 31 januari 2013 att inrätta en kommitté i form av en expertgrupp som ska utvärdera och analysera Sveriges internationella bistånd (dir. 2013:11)⁶. Den nya expertgruppen ersätter Sadev. Expertgruppens uppdrag är att beställa, sammanställa, genomföra och kommunicera utvärderingar, analyser och studier om biståndets genomförande, resultat och effektivitet. Utskottet välkomnar inrättandet av kommittén och understryker betydelsen av att expertgruppen får en oberoende och självständig ställning. Det finns en bred politisk majoritet om vikten av utvärdering av biståndets genomförande och långsiktiga effekter och om att utvärderingsverksamheten ska svara mot behovet av kvalitativt och relevant beslutsunderlag. Utskottet har under beredningen av ärendet framhållit betydelsen av att det inte uppstår något glapp i utvärderingsverksamheten och understryker vikten av att expertgruppens verksamhet inleds utan dröjsmål.

Med anledning av motionsförslag om att inrätta ett system där regeringar, enskilda medborgare och civilsamhällets organisationer i påverkade länder ges möjlighet att via Sveriges ambassader eller civilsamhällets organisationer presentera klagomål konstaterar utskottet att eftersom svenska ambassader lyder under förvaltningslagen finns det redan idag möjligheter att via ambassader framföra denna typ av klagomål. Då centrala områden inom politiken för global utveckling såsom den gemensamma handelspolitiken och jordbrukspolitiken faller inom ramen för unionens exklusiva behörighet vill utskottet även framhålla att EU-delegationerna i aktuella länder fyller en viktig funktion.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2010/11:U226 (MP) yrkande 1, 2010/11:U298 (V) yrkande 1 och 5, 2010/11:U306 (S) yrkande 3, 2010/11:U313 (MP), 2011/12:U315 (S) yrkande 3, 2011/12:U322 (MP) yrkande 5, 2011/12:U329 (V) yrkande 11 och 12, 2012/13:U4 (S), 2012/13:U5 (MP) yrkande 1, 2012/13:U208 (V) yrkande 6 och 16 och 2012/13:U306 (S) yrkande 4 (i denna del).

⁵ Tilläggsdirektiv till Utredningen om avvecklingen av Myndigheten för utländska investeringar i Sverige (Invest in Sweden Agency, ISA) (dir. 2012:128).

⁶ Kommittédirektiv 2013:11. Expertgrupp för utvärdering och analys av Sveriges internationella bistånd.

Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden med fokus på ekonomiskt utanförskap och bistånd.

Jämför reservationerna 5 (MP), 6 (V), 7 (S, MP, V) och 8 (SD).

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen att den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap handlar om fattiga länders och människors bristande möjligheter att kunna delta i, bidra till eller dra nytta av den globaliserade ekonomins möjligheter. För att bryta det ekonomiska utanförskapet behövs inkluderande tillväxt. Med inkluderande tillväxt avses tillväxtmönster där hela samhället, dvs. även fattiga och sårbara människor, deltar, bidrar och gynnas.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 5 framhåller Socialdemokraterna att utgångspunkten i utvecklingsarbetet måste vara människors egen initiativförmåga och kraft att skapa möjligheter att komma ur fattigdomen. Socialdemokraterna vill därför stödja entreprenörskap och Kooperation i utvecklingsländer. Vidare vill Socialdemokraterna fokusera på att stärka fattiga människors, inte minst kvinnors, möjligheter att äga och driva företag och stärka deras rättigheter, och motionärerna understryker även vikten av facklig organisering och respekt för mänskliga rättigheter i arbetslivet. I yrkande 13 delvis förespråkar Socialdemokraterna ett nytt globalt samarbete (en ny ”global deal”) mellan kapital och arbete för att skapa ömsesidig respekt och förståelse för varandras villkor. Likväl som att fackföreningar inser näringslivets vinstintresse måste företagen acceptera den fria förenings- och förhandlingsrätten. I yrkande 14 anför Socialdemokraterna att fattigas ägande-, avtals- och arbetsrätt skapar möjlighet till verklig tillväxt. En stark politisk beslutskraft och facklig-politisk samverkan krävs för att nå framgångar i en global konkurrens. I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 framförs ett likalydande yrkande. I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 64 framhåller Socialdemokraterna att Sverige måste sätta större press på de rika och stora givarländerna, exempelvis inom EU och G8, att leva upp till sina egna löften. Vidare anser Socialdemokraterna att Sverige bör verka för ett ökat internationellt bistånd till Afrika och en snabbare och mer omfattande skuldavskrivning till de allra fattigaste länderna. Socialdemokraterna betonar i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 8 att Sverige ska driva på för en aktiv utvecklingspolitik som främjar demokrati och mänskliga rättigheter i

biståndet. Partiet understryker behovet av stärkta demokratiinsatser, inklusive partinära demokratistöd och åtgärder för att stärka fackliga rättigheter och den sociala dialogen. I motionen poängterar Socialdemokraterna också kulturens roll i biståndet när det gäller att stärka yttrandefriheten, folkbildningen och demokratiska samtal.

I kommittémotion 2012/13:U241 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) anför Miljöpartiet att Sveriges politik för global utveckling behöver anpassas till den nya demografiska situation som växer fram genom att i ökad grad uppmärksamma äldres rättigheter och villkor i världen och särskilt i fattiga länder. I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 2 vill Miljöpartiet att regeringen upprättar ett tydligt och transparent system som visar hur avräkningar bidrar till målsättningarna i PGU, dvs. fattigdomsbekämpning.

I kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 1 anför Sverigedemokraterna att regeringen i det svenska jämställdhetsarbetet och i internationella sammanhang tydligare bör lyfta fram vikten av att skapa de förutsättningar som behövs för att ge kvinnor möjligheten att delta i utbildning och bli tillgängliga för den formella arbetsmarknaden.

I enskild motion 2012/13:U225 av Kerstin Engle och Berit Högman (båda S) kritiserar motionärerna att regeringen minskar kulturbiståndet. Motionärerna framhåller att kulturen är en självklar del av det bistånd som ska främja utveckling och demokrati i alla länder och menar att det är hög tid att återupprätta kulturens roll i det svenska biståndet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona vikten av att stimulera företagande och entreprenörskap i utvecklingsländer. Bistånd kan stimulera företagande och entreprenörskap genom att stödja öppna och bättre fungerande marknader som skapar förutsättningar för fattiga människor att delta som ekonomiska aktörer på jämlika villkor. Det handlar om kapacitets- och kunskapsbyggande stöd som stärker institutioner och underlättar handel nationellt, regionalt och globalt genom att man t.ex. effektiviserar tullhanteringen, stärker äganderätten och bekämpar korruption.

Utskottet vill framhålla rättsstatens betydelse för fattiga människor och understryker vikten av att stärka fattiga människors legala rättigheter såsom äganderätt, affärsrätt och arbetsrätt. Genom att ge fattiga människor rätt till sina tillgångar ger man dem även möjlighet att skapa intäkter. Utskottet understryker även vikten av att minska klyftorna mellan kvinnors och mäns tillgång till mark, krediter och produktionsmedel.

Jämställdhet och kvinnors roll och villkor är en av de tematiska prioriteringarna i det svenska utvecklingssamarbetet. Regeringen antog under 2010 en policy för jämställdhet och kvinnors rättigheter och roll inom svenskt internationellt utvecklingssamarbete 2010–2015⁷. Ett av de fyra

⁷ På lika villkor – Policy för jämställdhet och kvinnors rättigheter och roll inom svenskt internationellt utvecklingssamarbete 2010–2015.

områden som denna policy fokuserar på är kvinnors ekonomiska aktörskap och arbetsvillkor. Bland de mål som Sverige ska verka för finns att främja kvinnors entreprenörskap och öka servicen för företagsutveckling och finansiella system som tillgodoser behoven hos kvinnor som är egna företagare. Vidare ska Sverige verka för att stärka kvinnors möjligheter och kapacitet att organisera sig och agera kollektivt för gemensamma intressen på arbetsmarknaden, inklusive inom den informella sektorn.

Utskottet noterar att Världsbankens årliga rapport om utvecklingen i världen år 2012 handlar om jämställdhet och ekonomisk utveckling. Rapporten, vilken presenterades för utrikesutskottet och finansutskottet vid en föredragning den 2 oktober 2012, visar hur ökade investeringar i jämställdhet genererar ökad produktivitet och tillväxt och därmed kan bidra till utveckling. Investeringar i jämställdhet leder enligt rapporten till utveckling på tre huvudsakliga plan:

- Jämställdhet ökar produktiviteten: Avskaffande av hinder som diskriminerar kvinnor på arbetsmarknaden skulle kunna öka produktiviteten med så mycket som 25 % i vissa länder.
- Jämställdhet ger resultat för nästa generation: Ökad kontroll över hushållet för kvinnor leder till förändrade konsumtionsmönster, vilket i sin tur gynnar barn. Förbättrad hälsa och utbildning för kvinnor leder till bättre hälsa och utbildning för deras barn.
- Jämställdhet leder till mer representativt beslutsfattande: Att stärka kvinnor som ekonomiska, politiska och samhällseliga aktörer kan förändra politiska val och bidra till att institutioner blir mer representativa.

Vad gäller mänskliga rättigheter i arbetslivet konstaterar utskottet att Internationella arbetsorganisationen (ILO), FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor, har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och främja social rättvisa. Till uppgifterna hör att främja sysselsättning och bättre arbetsvillkor i hela världen samt att värna om fackliga fri- och rättigheter. Sverige stöder, som framgått bl.a. genom betänkande 2010/11: UU15, ILO:s arbete för universell ratifikation och uppfyllande av organisationens åtta kärnkonventioner om mänskliga rättigheter (områdena föreningsfrihet och förhandlingsrätt, icke-diskriminering i arbetslivet, förbud mot tvångsarbete och förbud mot barnarbete). Sverige bidrar bl.a. till ILO:s utvecklingssamarbete via det partnerskapsavtal som har slutits mellan Sida och ILO. Avtalet fokuserar på tre tematiska områden: sysselsättningsintensiv ekonomisk tillväxt, föreningsfrihet och kollektivavtal samt arbetsmiljö. Jämställdhet prioriteras dessutom som horisontellt tema.

I den internationella debatten uppmärksammas alltmer betydelsen av sociala trygghetssystem kopplat till utmaningen att skapa en hållbar och jämlik utveckling. Internationella arbetsorganisationen antog i juni 2012 en rekommendation om grundläggande sociala förmåner. Rekommendationen utarbetades mot bakgrund av att 80 procent av världens befolkning saknar adekvat socialt skydd. Den är avsedd att fungera som vägledning för de

utvecklingsländer som vill införa och gradvis bygga ut sociala trygghetssystem och syftar till att garantera allas rätt till sjukvård samt ekonomisk trygghet för barn, för personer i arbetsför ålder utan tillräcklig inkomst, för personer med nedsatt arbetsförmåga och för äldre. Sverige stöder rekommendationen.

Kommissionen har lagt fram meddelandet Socialt skydd i EU:s utvecklingssamarbete (KOM(2012) 446) som utskottet tagit del. I meddelandet belyses hur det sociala skyddet främjar en hållbar utveckling för alla och hur EU:s utvecklingssamarbete kan bidra till att stärka politiken och systemen för socialt skydd. Rådet för utrikes frågor antog den 15 oktober 2012 rådsslutsatser om socialt skydd i EU:s utvecklingssamarbete. Där slår rådet fast att socialpolitik har en omskapande roll genom att den främjar rättvisa, social integration och dialog med arbetsmarknadens parter. I rådsslutsatserna anges riktlinjer för EU:s framtida utvecklingssamarbete vad gäller socialt skydd. Utskottet konstaterar att Sverige står bakom rådsslutsatserna och förutsätter att dessa återspeglas i EU:s och medlemsstaternas agerande i utvecklingssamarbetet.

Utskottet betonar vikten av tillgång till rent vatten och sanitet. Enligt siffror från Unicef och Världshälsoorganisationen saknar i dag uppskattningsvis 2,5 miljarder människor runt om i världen tillgång till drägliga sanitära förhållanden. Utskottet anser att undermåliga sanitära förhållanden kan bromsa andra utvecklingsframgångar och att tillgång till fullgod sanitet påverkar hälsan, livsmiljön och möjligheten till utbildning och arbete. Exempelvis kan flickor som tvingas uträta sina behov utomhus hellre undvika att äta och gå hungriga, vilket innebär att många flickor när de väl får chansen att gå i skolan inte kan tillgodogöra sig det som lärs ut på ett fullgott sätt.

Utskottet välkomnar att ökad tillgång till vatten och sanitet är en av prioriteringarna i budgetpropositionen för 2013, vilken utskottet och riksdagen har godkänt (bet. 2012/13:UU2, rskr. 2012/13:91). Regeringen följer därmed upp åtagandet från förra årets budgetbehandling (prop. 2011/12:1 Utgiftsområde 7, bet. 2011/12:UU2) om en samlad ansträngning fram till 2015 för att tydliggöra och stärka Sveriges bidrag till millenniemålen med särskilt fokus på millenniemålen 4 om minskad barnadödlighet, 5 om förbättrad mödrahälsa och 7 om att säkra en miljömässigt hållbar utveckling. Utskottet konstaterar vad gäller det sistnämnda målet att regeringen 2013 avser att öka fokus på delmålet om förbättrad tillgång till vatten och sanitet, vilket bedöms ha hög relevans även för millenniemålen 4 och 5. Som en del av ansträngningen för att nå millenniemålen har 400 miljoner kronor avsatts i budgeten för 2013 för att stärka arbetet för tillgång till rent vatten och sanitet.

Utskottet finner att siffror från Unicef och Världshälsoorganisationen visar att delmålet om att halvera andelen människor som inte har tillgång till rent dricksvatten till 2015 har uppnåtts. Vad gäller sanitet är situationen sämre. Med dagens takt kommer delmålet om att halvera andelen

människor som saknar en godtagbar sanitär standard inte att nås förrän år 2049. Utskottet framhåller att stora insatser krävs på området och anser att frågan om tillgång till rent vatten och sanitet måste stå högt på den utvecklingspolitiska dagordningen. Utskottet välkomnar att biståndsministern avser att lyfta fram dessa frågor som medlem i den millenniemålspanel som ska ta fram ett ramverk för framtida globala utvecklingsmål.

Utskottet har tagit del av FN-organisationen UNFPA:s rapport *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge* som tar upp frågan om en alltmer åldrande befolkning. I rapporten konstateras det att den ökade livslängden är en av mänsklighetens största bedrifter. Människor lever i dag längre tack vare mer näringsrik mat, bättre sanitet, medicinska framgångar, bättre sjukvård, utbildning och bättre ekonomi. Av de femton länder som har fler än tio miljoner äldre är sju utvecklingsländer. Rapporten konstaterar samtidigt att den ökande livslängden ger upphov till oro när det gäller samhällets kapacitet att bemöta de utmaningar som följer med denna demografiska förändring. I FN:s handlingsplan för äldre⁸ från 2002 betonas den roll de äldre har i den ekonomiska och sociala utvecklingen och att de genom att delta i samhället främjar demokratin och de äldres rättigheter. Handlingsplanen framhåller bl.a. vikten av att underlätta för äldre att få en inkomst, introducera och utveckla trygghetssystem, motverka åldersdiskriminering, stärka äldres och särskilt äldre kvinnors deltagande i samhälleliga beslut, skapa en äldrevänlig miljö samt säkerställa tillgång till och kvalitet på hälso- och sjukvård. Den UNFPA-rapport som nämns ovan visar på de framsteg som har gjorts sedan FN:s handlingsplan antogs 2002 samt framhåller vilka fortsatta utmaningar, bl.a. i form av att säkerställa äldres inkomst, möjliggöra tillgången till kvalitativ hälsovård och skapa en äldrevänlig miljö, som finns att arbeta med.

Utskottet betonar de stora utmaningar som ligger i de demografiska förändringar som vi ser i många utvecklingsländer i dag. Förutom en åldrande befolkning finns även utmaningar i form av stora ungdomsgenerationer, hög arbetslöshet och urbanisering. Utskottet kan konstatera att dessa demografiska förändringar och utmaningar påverkar såväl det svenska arbetet med politiken för global utveckling som det internationella samstämmighetsarbetet.

Motionsvis har önskemål framförts om att Sverige ska sätta större press på de rika och stora givarländerna att leva upp till sina egna löften samt att öka det internationella biståndet till Afrika. Utskottet har senast i betänkande 2012/13:UU2 konstaterat att medlemmarna i Dac⁹ minskade sitt bistånd med ca 3 procent 2011. Bortsett från år då betydande skuldavskrivningar har skett var det första gången på 14 år som det totala biståndet minskade. Också på global nivå reducerades biståndsströmmarna 2011. Enligt FN:s MDG Gap Task Force Report 2012 var minskningen nästan 3 procent, mätt som konstanta priser och växelkurser. Finansieringsbeho-

⁸ Madrid International Plan of Action on Ageing från 2002.

⁹ EU och 23 stater, däribland Sverige, är medlemmar i Dac.

ven är fortfarande enorma även om tre viktiga delmål knutna till millenniemålen redan har uppnåtts. Det är delmålen om att halvera den extrema fattigdomen, förbättra tillgången till rent vatten och skapa bättre levnadsvillkor i slumområden som är uppnådda. Framstegen är emellertid ojämnt fördelade, och utvecklingen har stagnerat inom vissa områden, inte minst på grund av de senaste årens ekonomiska turbulens. Enligt FN-rapporten är det fortfarande möjligt att nå resterande delmål till 2015 men bara om regeringar uppfyller sina gjorda åtaganden och det internationella stödet är tillräckligt.

Utskottet har under beredningen av detta betänkande tagit del av kommissionens meddelande Årsrapport för 2012 om genomförandet av Europeiska unionens utvecklings- och biståndspolitik under 2011 (KOM(2012) 444). Där konstateras att EU och unionens medlemsstater sammantaget svarar för över hälften av allt offentligt utvecklingsbistånd i världen och därmed är den viktigaste biståndsgivaren globalt sett. Bidraget från EU och dess medlemsstater till det officiella utvecklingsbiståndet minskade dock mellan 2010 och 2011. I förra årets budgetbetänkande (bet. 2011/12:UU2) redogjorde utskottet för EU:s gemensamma åtaganden om offentligt utvecklingsbistånd (Official Development Assistance, ODA) och ODA-mål. Utskottet konstaterade att om inte alla EU:s medlemsstater uppfyller sina individuella mål kommer unionen inte att nå upp till det samlade biståndsmålet för 2015, dvs. 0,7 procent ODA av BNI för EU15 och 0,33 procent ODA av BNI för EU12.

På grundval av årsrapporten för 2012¹⁰ har kommissionen i meddelande KOM(2012) 366 presenterat förslag om hur EU ska kunna förbättra sitt stöd till utvecklingsländerna genom mobilisering av utvecklingsfinansiering. Meddelandet behandlas i Regeringskansliets faktapromemoria 2011/12: FPM169 Mobilisering av utvecklingsfinansiering. Vid ett möte mellan rådet för utrikes frågor och representanter för medlemsstaternas regeringar den 15 oktober 2012 antogs slutsatser om finansiering för utveckling. I dessa betonas att den viktigaste källan för utvecklingsfinansiering är inhemska skatter och annan nationell resursmobilisering och att EU ska bistå vid utformandet av skattepolitik och uppbyggnad av skatteadministration. Andra finansieringskällor för utveckling som EU ska främja är skuldavskrivningar, handel och remitteringar.

Utskottet har under en följd av år i sina budgetbetänkanden (senast i betänkande 2012/13:UU2) poängterat vikten av att främja internationella biståndsströmmar och betonat att Europeiska unionen och dess medlemsstater måste förverkliga sina åtaganden om utvecklingsfinansiering som gjorts vid ett flertal tillfällen. Utskottet vidhåller detta.

Med anledning av motionsförslag om snabbare och mer omfattande skuldavskrivning till de allra fattigaste länderna kan utskottet, i likhet med vad som står i betänkande 2012/13:UU2, konstatera att Sverige medverkar

¹⁰ Årsrapport för 2012 om genomförandet av Europeiska unionens utvecklings- och biståndspolitik under 2011 (KOM(2012) 444).

i multilateralt överenskomna skuldavskrivningar inom ramen för den s.k. Parisklubben. Det handlar oftast om avskrivningar som ett led i åtaganden under HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), dvs. det särskilda skuldlättnadsinitiativet för de fattigaste och mest skuldyngda länderna. För 2013 finns inga planerade bilaterala skuldavskrivningar. Utskottet anser att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuld-hållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldyngda länderna. För att en skuldavskrivning ska innebära ett effektivt utnyttjande av medel för fattigdomsbekämpning är det viktigt att den baseras dels på en analys av skuldens hållbarhet, dels på att det aktuella landet för en politik som främjar tillväxt och fattigdomsbekämpning.

I en motion efterfrågas ett tydligt och transparent system som visar hur avräkningar bidrar till målsättningarna i PGU. I budgetpropositionen för 2013 redovisar regeringen kostnader som ingår i biståndsramen men som återfinns under andra utgiftsområden. Utskottet har i betänkande 2012/13: UU2 ställt sig bakom regeringens beräkning av dessa kostnader som räknas som bistånd enligt de definitioner som fastställts av OECD/Dac. Regeringens åtagande om transparens i biståndsflöden gäller alla kostnader som ingår i biståndsramen, alltså även kostnader som finansieras från andra utgiftsområden än utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Dessa kostnader läggs, liksom statistik för andra kostnader, in på openaid.se och redovisas till OECD/Dac. I budgetpropositionen finns utförlig information om kostnaderna och hur de beräknas. Den nuvarande versionen av onlinetjänsten openaid.se är inte strukturerad efter utgiftsområden eller anslag utan efter insatser och kategorier som genomförare och sektor. Det finns, som utskottet också konstaterade i förra årets budgetbetänkande (bet. 2011/12:UU2), redan nu uppgifter tillgängliga via openaid.se om kostnader som ingår i biståndsramen men som avser andra utgiftsområden. Avsikten är att vidareutveckla onlinetjänsten ytterligare så att det utifrån fler sökkriterier än i dag blir lättare att hitta statistik och att synliggöra hela biståndskedjan.

Med anledning av motioner om kultur i biståndet konstaterar utskottet att stödet till kulturbistånd alltid har varit en viktig del av Sveriges utvecklingspolitik. Kultur kan, med tillämpandet av ett rättighetsperspektiv, bidra till ökad yttrandefrihet, icke diskriminering, ökat deltagande och ansvarsutkrävande. Kulturskapande kan främja åsiktsutbyte och påverka demokratiseringsprocesser i auktoritära stater och stagnerade demokratier samt bidra till att öka den allmänna kunskapsnivån.

Utskottet konstaterar att kulturbiståndet på senare tid har minskat och att nedskärningen delvis är en effekt av att antalet länder som får svenskt bistånd har minskat. Kultursamarbetet har varit omfattande i flera av de länder som Sverige nu fasar ut biståndet till, som exempelvis Sydafrika, Vietnam och Namibia. Samarbetsländerna gör även egna val kring vad som ska prioriteras, vilket innebär att länder kan främja olika frågor och att kulturfrågan inte alltid sätts i främsta rummet. En annan anledning till

att insatserna för kultur har blivit färre är att Sverige har ökat sitt stöd till konflikt- och postkonfliktländer där kultursamarbeten inte är lika vanliga. Kulturbiståndet blir inte heller en egen sektor när regeringen enligt överenskommelser inom EU begränsar biståndet till enbart tre sektorer. Där- emot så finns kulturen med inom andra sektorer, områden och insatser. Utskottet kan konstatera att kulturen har en central roll i det bistånd som går till demokrati- och yttrandefrihet. Kulturstöd utgår genom Sida men också genom multilaterala kanaler som FN (t.ex. via Unesco).

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2011/12:U315 (S) yrkande 15, 2012/13:U3 (SD) yrkande 1, 2012/13:U5 (MP) yrkande 2, 2012/13:U225 (S), 2012/13:U241 (MP) och 2012/13:U306 (S) yrkande 5, 8, 13 (i denna del), 14 och 64.

Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motioner om kapital- och skatteflykt samt korruption.

Jämför reservation 9 (MP, V).

Skrivelsen

Regeringen anger i skrivelsen att målet för fokusområdet är bättre fungerande finansiella marknader som kan bidra till ökat sparande och investeringar i utvecklingsländer. I en alltmer globaliserad ekonomi påverkas alla länder av finansiella oroligheter oavsett var de har sitt ursprung. Ett stabilt och transparent finansiellt system på alla nivåer är grundläggande för att bidra till minskat ekonomiskt utanförskap för fattiga länder och människor.

Vidare framhåller regeringen att en central komponent i att motverka ekonomiskt utanförskap rör utvecklingsländernas möjligheter att generera inhemska resurser som kan bidra till utveckling och fattigdomsbekämpning. En viktig källa för inhemska resursmobilisering är skatteintäkter från ekonomisk verksamhet. Olovlig kapitalflykt inklusive skatteflykt minskar dessa möjligheter. Olovlig kapitalflykt från utvecklingsländer kan handla om kapitalflykt genom kriminella aktiviteter som drog- och vapenhandel och korruption.

Motionerna

Socialdemokraterna resonerar i kommittémotion 2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) delvis bl.a. om skatteflykt och korruption och menar att Sverige ska vara pådrivande internationellt i arbetet mot skatteparadis och för ökat informationsutbyte. I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 2 menar Socialdemokraterna att Sverige har alla

förutsättningar att vara ett föregångsland för skatteuppbörd och skatteförvaltning och att Sverige därför bör vara pådrivande i det internationella arbetet inom detta område. Vidare anför Socialdemokraterna i yrkande 17 att ramverket för det internationella kapitalet bör stärkas, att skatteparadis ska bekämpas med starka medel internationellt och att multilaterala finansiella organisationers utlåningspolicy i högre grad måste ta hänsyn till de sociala effekter som finansiella kriser i ett område kan medföra. I yrkande 21 framhåller Socialdemokraterna stöd och erfarenhetsutbyte till uppbyggnad av institutioner som ett viktigt redskap i kampen mot korruption. I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 22 framförs ett likalydande yrkande. I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 64 samt i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 65 anför Socialdemokraterna att en svensk ambassadör för bekämpande av korruption och skatteflykt bör utses.

I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 4 anför Miljöpartiet att regeringen bör arbeta med att stärka forum med en bättre representativitet från utvecklingsländer och som förespråkas av utvecklingsländer och expertorganisationer, t.ex. FN:s skattekommitté och den multilaterala Joint Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters. Vidare framhåller Miljöpartiet att regeringen aktivt bör söka allianser inom G20 i arbetet mot kapitalflykt och förtydliga hur den avser att involvera den privata sektorn i arbetet mot kapitalflykt.

I kommittémotion 2011/12:U275 av Jan Lindholm m.fl. (MP) uppmanar Miljöpartiet regeringen att flytta fram sina positioner och prioritera arbetet med kapitalflykt från utvecklingsländer än högre. Framför allt bör initiativ tas för att få seriösa stora globala företag att delta i arbetet. I partimotion 2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17 anför Vänsterpartiet att Sverige borde införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis.

Utskottets ställningstagande

Utskottet betonar att utvecklingsländernas möjligheter att generera inhemska resurser som kan bidra till utveckling och fattigdomsbekämpning är en central del i arbetet för att motverka ekonomiskt utanförskap. Utvecklingsländer har särskilda svårigheter att hantera skatteflykt och skatteundandraganden då många utvecklingsländer har bristfälliga institutioner och dålig samhällsstyrning och är hårt drabbade av korruption, vilket försämrar deras möjligheter att få in skatteintäkter. När det gäller företag som ingår i en multinationell koncern har utvecklingsländer ofta svårt att etablera och följa upp effektiva internprissättningsregelverk. Detta ger dem en svagare förhandlingsposition i skattefrågor gentemot dessa företag samt gentemot skatteförvaltningen i sådana länder där vinster redovisats av andra företag som ingår i den multinationella koncernen.

Utskottet framhåller att transparens och ett effektivt informationsutbyte på skatteområdet är centralt för att alla länder ska ha möjlighet att fullt ut kunna tillämpa sina nationella skatteregler. Utskottet konstaterar att OECD, som en del i sitt arbete för att motverka skadlig skattekonkurrens, skapade Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (Global Forum). Global Forum utvärderar länders ramverk och praktiska genomförande av standarderna genom en s.k. peer review process. Utskottet välkomnar att det för närvarande är stort fokus på utvecklingsländer i Global Forums arbete. Tillsammans med andra internationella organisationer och nationella biståndsmyndigheter arbetar Global Forum i stor utsträckning med tekniskt bistånd. Utskottet noterar att två pilotprojekt pågår i Ghana och Kenya. Sydafrika spelar en viktig roll i att involvera afrikanska länder i Global Forums arbete, och landet kommer fr.o.m. nästa år att vara ordförande i Global Forum.

Utskottet framhåller vikten av att Sverige fortsätter att aktivt stödja arbetet med transparens och informationsutbyte inom Global Forum och andra internationella forum t.ex. inom FN-systemet och genom den konvention, ”Joint Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters”, som har tagits fram gemensamt av Europarådet och OECD.

Inom OECD finns även en informell arbetsgrupp för skatter och utveckling (Informal Task Force on Tax and Development) som inrättades 2010 och är ett samarbete mellan OECD:s skattekommitté och biståndskommittén. Näringslivet, civilsamhällesorganisationer, utvecklingsländer och OECD-länder deltar i arbetet. Arbetsgruppen fokuserar på viktiga frågor för utvecklingsländer såsom frågor om statsbyggnad och skatter, främjandet av öppenhet avseende multinationella företags rapportering av finansiell information samt effektivt genomförande av OECD:s principer om internprissättning. Även OECD:s arbete med antikorruption har vidgats genom ett nytt initiativ (CleanGovBiz Initiative) vars syfte är att hjälpa medlemsländer och andra intresserade länder att få bukt med mutbrott och bestickning. Svaga punkter i förvaltningar som gynnar korruption ska identifieras och åtgärdas. Som ett komplement till OECD:s konvention om korruption riktar initiativet bl.a. in sig på att eliminera pengatvätt, öka insynen i skattesystem och förbättra skyddet för s.k. whistleblowers.

Utskottet konstaterar att det pågår ett löpande arbete inom Finansdepartementet med att föra in bestämmelser om informationsutbyte i skatteavtal och att ingå informationsutbytesavtal. Sverige har t.ex. nått överenskommelser om informationsutbyte med Caymanöarna, de brittiska kanalöarna, Liechtenstein, Luxemburg, Panama, Schweiz och Österrike.

Utskottet finner att kapital- och skatteflykt, som var ett av de ämnen som diskuterades vid utskottets offentliga utfrågning den 20 november 2012, är en central utmaning framöver. Ett regelverk där företag land för land redovisar investeringar, vinster och vad man betalar i skatt har efterfrågats. Vad gäller frågan om land-för-land-rapportering konstaterar utskottet att det pågår en diskussion i frågan både inom EU och inom OECD.

Land-för-land-rapportering går ut på att det bör införas ett krav på att multinationella företag i sina årliga räkenskaper och deklARATIONER ska redovisa försäljning, vinster och skatter per land i samtliga länder där de utövar verksamhet. Det skulle kunna hjälpa fattiga länder att upptäcka internationell skatteflykt, t.ex. genom att det ger en möjlighet att upptäcka om företag med stor försäljningsverksamhet i ett land inte har betalat någon skatt där. Utskottet välkomnar det pågående arbetet med land-för-land-rapportering och konstaterar att regeringen i skrivelsen bl.a. framhåller landspecifik rapportering för multinationella företag som en aktuell framtidsfråga vad gäller arbetet med internationella kapital- och skattefrågor. Utskottet noterar vidare att skatteutskottet kommer att återkomma till dessa frågor i betänkande 2012/13:SkU20.

Utskottet finner att till utvecklingsdimensionen av skatteflykt hör även en diskussion om vikten av att begränsa mängden biståndsmedel som slussas via sekretessjurisdiktioner. Både de internationella finansiella institutionerna och det statliga bolaget Swedfund International AB arbetar med denna fråga. I november 2011 antog Världsbanksgruppen en policy för privatsektorinvesteringar via s.k. Offshore Financial Centers (OFC). Regeringen stödde dock inte Världsbanksgruppens policy då den lämnade för stora möjligheter till undantag från Global Forums bedömningar av jurisdiktioner vad gäller frågan om biståndsinvesteringar i OFC. Utskottet framhåller vikten av att regeringen fortsätter att arbeta för att de internationella finansiella institutionerna antar riktlinjer som minimerar risken för att skatteundragande förekommer i samband med privatsektorinvesteringar via tredjeländer.

Vad gäller Swedfund konstaterar utskottet, i likhet med vad som står i betänkande 2012/13:UU2, att vid Swedfunds årsstämma 2012 förstärktes styrningen av bolaget genom beslut om en ny ägaranvisning. Av ägaranvisningen för Swedfund framgår också att investeringarnas bidrag till verksamhetens mål ska tillmätas avgörande vikt och att bolaget systematiskt och kontinuerligt ska bedöma och externt redovisa de övergripande resultaten av investeringarna och deras bidrag till biståndsmålen. Swedfund följer en rad internationella normer och principer för ansvarsfulla investeringar. I ägaranvisningen slås också fast att investeringarna ska ske inom sunda och tydliga bolagsstrukturer som inte bidrar till skatteundragande, penningtvätt och finansiering av terrorism. Där framgår explicit att investeringar i låginkomstländer och postkonfliktländer ska prioriteras. Swedfund redovisar verksamhetens resultat i sin hållbarhets- och årsredovisning som finns tillgänglig på bolagets webbsida. Utöver rapporteringen där ska bolaget enligt ägaranvisningen också rapportera till Öppna biståndet (openaid.se), IATI och OECD/Dac.

Även av Sidas regleringsbrev framgår att myndigheten ska se till att beslut om nya ekonomiska åtaganden i utländska fonder, bolag och andra icke-statliga och mellanstatliga institutioner som används för att kanalisera

bistånd, sker i enlighet med internationella normer och principer för ansvarsfulla investeringar och inom sunda och tydliga bolagsstrukturer som inte bidrar till skatteundandragande, penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Utskottet återkommer till frågor om företags sociala ansvar samt Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredits verksamhet i avsnittet om svensk handel och investeringar.

Vad gäller motionsförslag om korruption är det utskottets bedömning att fattigdom och korruption ofta går hand i hand. Många av de länder som får bistånd ligger i botten av Transparency Internationals lista över världens mest korrupta länder. Utskottet understryker vikten av att regeringen arbetar aktivt mot korruption, bl.a. inom de internationella finansiella institutionerna och inom ramen för FN-konventionen mot korruption liksom genom stöd till World Customs Organization och United Nations Conference on Trade and Development.

I en motion anförs att en svensk ambassadör mot korruption och skatteflykt bör utses. I likhet med vad som anförs tidigare i betänkandet kan utskottet erinra om att beslutskompetensen, enligt regeringsformen, i frågor som rör Regeringskansliets och utrikesförvaltningens organisation och personal samt fördelning av resurser inom utrikesförvaltningen, ligger hos regeringen eller hos de myndigheter som lyder under regeringen. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund inte riksdagens uppgift att göra tillkännagivanden enligt motionärernas förslag i denna typ av frågor.

Vidare noterar utskottet att det ingår i Sidas uppdrag att motverka oegentligheter och korruption i de biståndsinsatser de hanterar samt att stödja samarbetsländernas antikorrupsionssträvanden. I Sidas antikorrupsionsarbete ingår bl.a. att stödja samarbetsländernas strävan att bekämpa korruption genom strategiska insatser och att medverka i internationellt anti-korrupsionsarbete. Sida bidrar också till att stärka institutioner såsom skattemyndigheter och revisionsmyndigheter och system för offentlig finansiell styrning. Sida har även ett s.k. whistleblower-system där både den egna personalen och personer utanför myndigheten har möjlighet att anonymt anmäla korruptionsmisstankar.

Vad gäller de internationella finansiella institutionernas (IFI) arbete med kapital- och skatteflykt och korruption vill utskottet framhålla att IFI arbetar med att höja låg- och medelinkomstländernas institutionella kapacitet både för att länderna själva bättre ska kunna säkerställa att nationella lagar och internationella regelverk följs och för att minska korruptionen. År 2011 lade Världsbanken 11 procent av sin utlåning på insatser för förbättrad styrning av den offentliga sektorn. De internationella finansiella institutionerna har även regelverk som ska säkerställa att deras egna projekt är i enlighet med Global Forums standarder och andra internationella standarder. Utskottet betonar vikten av att regeringen stöder de internationella finansiella institutionerna arbete och driver på för ett strikt genomförande av regelverken i linje med Global Forums standard. Utrikesutskottet konstaterar även att arbetet med att motverka korruption i institutionernas verk-

samhet har fortsatt. I april 2010 ingick Afrikanska utvecklingsbanken, Asiatiska utvecklingsbanken, Europeiska utvecklingsbanken, Interamerikanska utvecklingsbanken och Världsbanken ett avtal som innebär att ett företag som stängts av från samarbete med en av institutionerna till följd av oegentligheter i samband med ett projekt även kan bli avstängt av de andra institutionerna. Samarbetet syftar till att förhindra korrupta aktörers möjlighet att få kontrakt med andra institutioner. Utskottet välkomnar att regeringen verkar för att samtliga institutioner ska ha starka regelverk för att motverka korruption och för att antikorrupsionsåtgärder ska integreras i deras verksamhet. Regeringen anordnade bl.a. ett seminarium tillsammans med Asiatiska utvecklingsbanken och Världsbanken i april 2011 om korruption i utvecklingssamarbetet och hur detta kan förebyggas och hanteras.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att G20:s ”Seoul Development Action Plan” från 2010 bl.a. handlar om samarbete med utvecklingsländer för att bidra till deras tillväxt och utveckling genom att betona globala och regionala systemfrågor samt inkluderande finansiella marknader. En arbetsgrupp har bildats inom G20 som fokuserar på genomförandet av ”Seoul Development Action Plan” samt på utvecklingsdimensionen av internationellt ekonomiskt samarbete. På inbjudan av det mexikanska ordförandeskapet medverkade Sverige under 2012 i gruppens arbete med utvecklingsfrågor. Under arbetet fokuserade regeringen på hållbarhetsfrågor och inkluderande tillväxt och underströk bl.a. den privata sektorns roll och kvinnors roll samt vikten av utfasning av subventioner av fossila bränslen. Utskottet välkomnar det svenska deltagandet i G20-arbetsgruppen under 2012.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2011/12:U275 (MP), 2012/13:U4 (S) (i denna del), 2012/13:U5 (MP) yrkande 4, 2012/13:U208 (V) yrkande 17, 2012/13:U306 (S) yrkande 2, 17, 21 och 65 samt 2011/12:U315 (S) yrkande 22 och 64.

Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motioner om WTO-förhandlingarna, EU:s ekonomiska partnerskapsavtal och EU:s allmänna preferenssystem.

Jämför reservationerna 10 (MP, V) och 11 (SD).

Skrivelsen

I skrivelsen konstaterar regeringen att målet för fokusområdet handel med jordbruksprodukter är att bidra till en ökad export av jordbruksprodukter från utvecklingsländer, vilket i sin tur kan bidra till ett minskat ekonomiskt utanförskap. I dag finns fortsatt betydande handelshinder inom

OECD och EU för fattiga länders export av bl.a. jordbruksvaror. I skrivelsen beskriver regeringen handelsförhandlingarna i Världshandelsorganisationen (WTO) inom ramen för den s.k. Doharundan och EU:s handelspolitik. Regeringen beskriver EU:s allmänna preferenssystem (Generalized System of Preferences, GSP) och redogör för läget i förhandlingarna av de ekonomiska partnerskapsavtalen EPA (Economic Partnership Agreements) mellan EU och länder i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS-länderna) och för de målkonflikter som finns vad gäller EPA-avtalen och utveckling.

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 16 delvis och kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 delvis presenteras Socialdemokraternas idéer kring fri, rättvis och hållbar handel. Det konstateras att utvecklingshänsyn måste vara vägledande i det internationella handelssystemet för att även de fattiga länderna ska kunna dra nytta av globaliseringens välfärdsvinster. Socialdemokraterna vill verka för en frihandel utan tullmurar och barriärer. I motionen betonas vikten av att regeringen driver på för återupptagna förhandlingar i Doharundan. Öppenheten inom WTO behöver förbättras så att alla medlemmar ska ges full insyn i och oinskränkt möjlighet att delta aktivt i arbetet i WTO. Vidare vill Socialdemokraterna att EU inrättar en ombudsman till stöd för utvecklingsländer som vill exportera till EU och att biståndet till utvecklingsländerna för att stärka deras förhandlingskapacitet i världshandelssystemet ökas. Socialdemokraterna anser att Sverige inom EU ska verka för en handelspolitik som inte diskriminerar Afrika och att alla handelshinder för Afrika, Karibien och Sydamerika ska tas bort. Vad gäller EPA-avtalen anser Socialdemokraterna att avtalen i vissa delar är orättvisa och bör rättas till och att EU måste vara berett att göra fler och mer omfattande åtaganden än länderna i Afrika. EU ska genomföra sitt löfte om att ge tull- och kvotafritt tillträde och stegvisa övergångstider ska endast göras för socker och ris.

Miljöpartiet förespråkar i kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5 att Sverige måste verka för att de länder som väljer att inte ingå EPA-avtal med EU inte hamnar i en sämre situation än innan. EU:s krav på snabba och breda avtal ger, enligt Miljöpartiet, inte AVS-länderna det politiska handlingsutrymme som krävs för att säkerställa hänsyn till fattiga människors perspektiv och rättigheter. Vidare anser Miljöpartiet att det är problematiskt att regeringen har gett aktivt stöd till kommissionens förslag på förändringar i det allmänna preferenssystemet (GSP) då förslaget riskerar att leda till betydligt sämre handelsvillkor med EU för vissa länder.

I kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 3 anför Sverigedemokraterna att de fortsatta förhandlingarna inom Doha bör villkoras av att de s.k. BRIK-länderna inte använder sig av tredjeländer för

marknadstillträde till unionen, att arbetet fokuseras på de minst utvecklade länderna och att Kina och Indien ska ge de minst utvecklade länderna respektive EU tillträde till sina marknader enligt Doha respektive enligt den s.k. mest-gynnad-nationsprincipen. Sverigedemokraterna anser att regeringen, med anledning av den senaste låsningen i Dohaförhandlingarna, bör verka inom ramen för EU för att det allmänna preferenssystemet eller motsvarande avtal utvecklas till det verktyg som Doha borde ha varit. Vad gäller kommissionens förslag till EU:s allmänna preferenssystem (GSP) framför Sverigedemokraterna i yrkande 4 att regeringen inom ramen för EU tydligt bör framföra att preferenserna riktas mot de länder som har störst behov. I yrkande 5 anför Sverigedemokraterna att regeringen bör verka för att fler länder antar möjligheten att ansluta sig till det allmänna preferenssystemet framför EPA-avtalen då preferenssystemet är bättre utformat för att gynna utvecklingsländer.

I kommittémotion 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 18 framför Vänsterpartiet att regeringen inom EU ska verka för utvecklingsvänliga EPA-avtal och för att EU-kommissionen i större utsträckning ska lyssna på de afrikanska staternas synpunkter i förhandlingar om EPA-avtal. Dessutom anser Vänsterpartiet att EU-kommissionens förslag om höjda tullar mot en rad utvecklingsländer fr.o.m. januari 2014 bör avvisas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka handelns potential för att bidra till fattigdomsbekämpning, tillväxt och hållbar utveckling och den centrala roll som handelsfrågorna har i den svenska politiken för global utveckling och det internationella samstämmighetsarbetet. Utskottet delar den motionsvis framförda uppfattningen att det internationella handelssystemet måste genomsyrras av ett utvecklingsperspektiv för att människor i fattiga länder ska kunna dra fördel av globaliseringen.

De senaste decennierna har världen upplevt förändringar i de globala handelsflödena. Bland annat har de s.k. BRIK-länderna, Brasilien, Ryssland, Indien och Kina, flyttat fram positionerna. Som regeringen konstaterar i skrivelsen har dock det stora flertalet utvecklingsländer och i synnerhet de minst utvecklade länderna svårt att identifiera, få tillfälle att föra fram och hävda sina intressen i internationella sammanhang. I ljuset av den ekonomiska krisen är det enligt utskottet viktigt att verka för att fler länder ska kunna ta del av de fördelar som det innebär att verka på världsmarknaden. Utvecklingsländerna har drabbats hårt av den ekonomiska krisen, bl.a. genom sjunkande handel, färre utländska direktinvesteringar och lägre remitteringar.

Motionsvis har vikten av återupptagna internationella handelsförhandlingar inom ramen för WTO framförts. Utskottet instämmer i detta och konstaterar samtidigt att Doharundans framtid är oviss. Doharundan inleddes 2001 i Qatars huvudstad Doha. Vid mötet antogs en ministerdeklara-

tion som innehåller ett förhandlings- och arbetsprogram för WTO. Deklarationen har fått namnet "Utvecklingsagendan från Doha" eftersom utvecklingsaspekter är tongivande i dokumentet, exempelvis ökat marknadsstillträde i sektorer av särskilt intresse för u-länder, insatser för u-ländernas deltagande i själva förhandlingarna och överföring av kunskaper och teknologi. Förhandlingarna har bl.a. omfattat handel med industrivaror, tjänster och jordbruksprodukter samt förenklade handelsprocedurer. EU:s medlemsstater företräds av kommissionen i förhandlingarna. Flera viktiga överenskommelser har gjorts men "single undertaking" gäller, alltså att inget är klart och kan införas förrän alla områden är färdigförhandlade och överenskomna. Utskottet beklagar att förhandlingarna efter ett antal svåra förhandlingsomgångar och sammanbrott har legat på is sedan hösten 2011.

Utskottet stöder regeringens ambition att arbeta för att EU även framöver spelar en aktiv och konstruktiv roll i den fortsatta processen så att de framsteg som har gjorts för utvecklingsländerna tas till vara. Ett utvecklingsperspektiv, inklusive marknadsstillträde för de fattigaste länderna, måste fortsätta att vara tongivande i framtida globala frihandelsförhandlingar.

Utskottet konstaterar att EU är världens största handelspartner och att EU därmed spelar en central roll i utvecklingen av ett internationellt handelssystem. Inom EU finns flera system för handel med utvecklingsländer. Sverige har i enlighet med politiken för global utveckling varit drivande och bör enligt utskottet fortsätta att verka för att ett utvecklingsperspektiv beaktas i EU:s samtliga frihandelsavtal och frihandelsregimer. Utskottet har under beredningen av detta betänkande tagit del av kommissionens meddelande KOM(2012) 22 Handel, tillväxt och utveckling – Att skräddarsy handels- och investeringspolitik för de länder som bäst behöver det. Genom meddelandet uppdaterades det senaste övergripande kommissionsmeddelandet på området handel och utveckling från 2002 för att återspegla de förändringar som har skett i världsekonomin. I meddelandet föreslås det bl.a. att EU:s politik för handel och investeringar bör bli mer diversifierad och fokusera på de mest behövande länderna. Andra förslag i meddelandet är ett ökat fokus på inhemska reformer hos partnerländerna och ökad synergi mellan handelspolitik och utvecklingspolitik. Rådsslutsatser om meddelandet antogs på handelsministrarnas möte i Bryssel i mars 2012. I slutsatserna slås bl.a. fast att EU:s politik måste inriktas mer på de länder som har störst behov.

Ett par motioner tar upp utformningen av och förhandlingarna om EU:s ekonomiska partnerskapsavtal. Avtalen syftar bl.a. till att främja successiv integration av AVS-länderna in i den globala ekonomin, att stärka regional integration och att främja handel och investeringar inom AVS-kretsen. Utskottet vill erinra om att den främsta anledningen till att EU och länderna i Afrika, Västindien och Stillahavsregionen förhandlar om EPA-avtal är att det tidigare ensidiga systemet med handelspreferenser till AVS-länderna inte var förenligt med WTO:s internationella handelsregler, då det

verkade diskriminerade mot andra utvecklingsländer. WTO gav EU och AVS-länderna fram till sista december 2007 på sig att ändra systemet. På grund av att EPA-förhandlingarna har försenats av olika skäl har interimsavtal antagits, framför allt för att undvika att de länder som inte klassificeras som ”minst utvecklade” förlorar de tidigare preferenserna. Utskottet noterar att kommissionen i oktober 2011 presenterade ett förslag om att interimsavtalen ska upphöra den 1 januari 2014.

Utskottet vill, liksom i utskottets betänkande 2010/11:UU13, understryka att för att stärka utvecklingsperspektivet i EPA-avtalen är det angeläget att avtalen är breda och att de, utöver att hindren för varor och tjänster avskaffas, även innefattar viktiga områden som investeringar och regional integration. En viktig aspekt är att de kan skapa ekonomisk dynamik, stärka det regionala samarbetet och vidga lokala marknader. Dessutom är det av stor vikt att avtalen åtföljs av bistånd för att öka kapaciteten hos AVS-länderna att dra nytta av avtalen.

Utskottet anser att utgångspunkten måste vara WTO-förenliga EPA-avtal, vilket sätter vissa ramar för avtalens omfattning. Inom ramen för detta bör dock regeringen verka för att EU i förhandlingarna ska visa lyhördhet och flexibilitet, att AVS-ländernas utvecklingsintressen respekteras och att avtalen anpassas till enskilda länders och regioners behov. Utskottet konstaterar att ett exempel där utvecklingsländerna har fått gehör för sina synpunkter är de föreslagna övergångsperioderna på 20–25 år för varor som länderna upplever som särskilt känsliga för sina ekonomier. Utskottet delar regeringens åsikt att målsättningen för de fortsatta förhandlingarna måste vara att de länder som väljer att ingå ett partnerskapsavtal med EU före den 1 januari 2014 ska ha kunnat avsluta förhandlingarna. Samtidigt måste EU visa respekt för de länder som väljer att inte ingå EPA-avtal. Utskottet konstaterar att de minst utvecklade länderna redan omfattas av ett tull- och kvotafritt tillträde till EU:s marknad genom regimen Everything But Arms.

I två motioner framförs synpunkter på EU:s allmänna preferenssystem (GSP). GSP inrättades 1971 och innebär tullsänkningar och tullfrihet för utvecklingsländer vid import till EU. Syftet är att bidra till att skapa inkomster i utvecklingsländerna genom ökad handel. Det allmänna preferenssystemet har nyligen genomgått en revidering, och kommissionen presenterade i maj 2011 ett förslag till ny förordning för GSP då den gällande förordningen upphör senast den 31 december 2013. Utskottet noterar att den nya förordningen nu är överenskommen.

Utskottet framhöll i betänkande 2011/12:UU10 att enklare och generösare ursprungsregler är en avgörande faktor för att integrera utvecklingsländerna i världsekonomin. Utskottet anser liksom regeringen att GSP-systemet är ett betydelsefullt instrument för utveckling genom handel och välkomnar att regeringen har arbetat för att hänsyn ska tas till produkter av betydelse för utvecklingsländerna. Utskottet konstaterar att det nya systemet fokuserar på de minst utvecklade länderna, då nya GSP inte ska gälla

för länder som klassificeras av Världsbanken som hög- eller över-medelinkomstland eller som redan har ingått ett preferensavtal med EU. De ekonomiska kriterierna för det särskilda delsystemet för hållbar utveckling (GSP +) utvidgas så att ytterligare länder ska kunna ansöka om att omfattas av det samtidigt som mekanismerna för att kontrollera efterlevnaden stärks. Utskottet noterar att regeringen har arbetat konsekvent för utvidgning av produktomfattningen i det nya GSP-systemet och välkomnar att detta har fått genomslag i den nya förordningen.

Vidare vill utskottet framhålla att handel ska vara en hjälp för de mänskliga rättigheterna och att ratificering och genomförande av MR-konventioner även i fortsättningen måste utgöra ett viktigt element i det allmänna preferenssystemet, liksom i alla associationsavtal, partnerskapsavtal och samarbetsavtal som EU träffar med tredjeländer.

I ett motionsyrkande framförs att regeringen bör öka det handelsrelaterade biståndet. Utskottet vill i detta sammanhang lyfta fram att den svenska importen från Afrika söder om Sahara är mycket låg i förhållande till exporten och att den inte har ökat i takt med den ekonomiska utvecklingen i regionen. I enlighet med politiken för global utveckling bör Sverige arbeta för ett ökat handelsutbyte mellan utvecklingsländer, och utskottet vill betona vikten av att främja såväl import som export. Ett led i detta är att stärka utvecklingsländernas kapacitet och sprida information om EU:s regler.

Utskottet instämmer i vad som anförs i en motion om att många utvecklingsländer saknar tillräckliga resurser och kapacitet för att fullt ut ta del av de fördelar som frihandeln medför. Det kan handla om kapacitet och resurser för att delta i internationella handelsförhandlingar och analysera konsekvenser av handelsavtal, infrastruktur, produktionskapacitet m.m. Utvecklingsländerna har framhållit att det finns ett behov av ökat handelsrelaterat bistånd, bl.a. för att öka ländernas förmåga att dra nytta av handelsmöjligheter och att hantera eventuella anpassningskostnader till följd av liberalisering.

Utskottet vill framhålla vikten av att genom handelsrelaterat bistånd stärka särskilt de minst utvecklade utvecklingsländernas integration i världshandeln och dessa länders förmåga att bättre dra nytta av de möjligheter som det multilaterala handelssystemet erbjuder. Utskottet noterar att Sverige är den största givaren av tekniskt bistånd till WTO och bidrar med ungefär 10 procent av den totala budgeten för detta och att det svenska handelsrelaterade biståndet har ökat de senaste åren. Sverige har varit pådrivande internationellt för att det handelsrelaterade biståndet, Aid for Trade, ska öka och effektiviseras, och det är viktigt att regeringen fortsatt prioriterar att analysera fattigdomsperspektivet i det handelsrelaterade biståndet för att se hur ökad handel gynnar de allra fattigaste människorna i utvecklingsländer. Utskottet konstaterar att ett förstärkt handelsrelaterat bistånd även har framhållits som ett nödvändigt komplement till de internationella handelsförhandlingarna inom WTO. Vidare välkomnar utskottet att Sverige

har varit drivande i att EU sedan 2007 har en gemensam Aid for Trade-strategi. Vad gäller ett motionsyrkande om inrättande av en ombudsman till stöd för utvecklingsländer som vill exportera till EU konstaterar utskottet att EU arbetar på flera sätt med att hjälpa utvecklingsländer som vill exportera till unionen. Bland annat har kommissionen inrättat en online-tjänst för ändamålet som är särskilt riktad till utvecklingsländer. I skrivelsen anförs det vidare att regeringen arbetar med att komma till rätta med krångliga och oförutsägbara EU-regler, vilka kan fungera som dolda handelshinder. I Sverige finns Open Trade Gate, som är en kontaktfunktion vid Kommerskollegium som erbjuder utvecklingsländer hjälp med olika typer av regelhinder vid import till Sverige och EU.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2011/12:U315 (S) yrkande 16 (i denna del), 2012/13:U3 (SD) yrkande 3 – 5, 2012/13:U5 (MP) yrkande 5, 2012/13:N206 (V) yrkande 18 och 2012/13:U306 (S) yrkande 15 (i denna del).

Fiskeripolitik och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motioner om EU:s fiskeripolitik och fiskepartnerskapsavtal.

Jämför reservationerna 12 (MP, V) och 13 (SD).

Skrivelsen

Regeringen anger i skrivelsen att fisk är både en viktig handelsvara och ett viktigt livsmedel i många utvecklingsländer. En stor del av utvecklingsländernas fiskeexport går till OECD-länder. En ökad export av fiskeprodukter från utvecklingsländerna inom en rättvis och öppen världshandel kan bidra till tillväxt och ett minskat ekonomiskt utanförskap för fattiga länder och människor. En ökad global efterfrågan på fiskeprodukter har lett till prisökningar, vilket kan vara positivt för fiskeexporterande utvecklingsländer. Prisökningarna har dock också påverkat fattiga människors möjligheter att köpa fisk. Naturresurser och ekosystem påverkas av ett ökat fisketryck, och risker finns för utfiskning av bestånd om det inte finns några förvaltningsbestämmelser. Illegalt, oreglerat och orapporterat fiske är ett problem, inte minst för utvecklingsländerna. Vidare finns det enligt skrivelsen en risk att s.k. vattenbruk slår ut småbrukare och vissa befolkningars traditionella livsstil.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 framhåller Miljöpartiet att utvecklingssamarbetet på fiskeområdet snarast bör skiljas från krav på kompensation i form av fiskerätter för EU-fartyg. För att fiskepartnerskapsavtal med utvecklingsländer ska kunna accepteras måste det finnas uttryckliga krav på hållbarhet och effektiv fiskeriförvaltning. Utvärderingar av eventuella föregående avtal måste offentliggöras innan förhandlingar om nya avtal kan påbörjas, och grundläggande mänskliga rättigheter måste respekteras i avtalslandet. Miljöpartiet anser vidare att Sverige och EU bör intensifiera arbetet för att stärka den internationella fiskeriförvaltningen, då brister i denna sätter gränser för de krav som EU kan driva i samband med fiskepartnerskapsavtalen.

Sverigedemokraterna anför i kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 2 att EU:s fiskepartnerskapsavtal inte bör förlängas. Sverigedemokraterna ifrågasätter kostnadseffektiviteten i avtalen och anser att de inte går att förena med en hållbar utvecklingspolitik. EU bör i stället använda biståndsmedel till att stödja det lokala fisket och dess kapacitet.

Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet framhåller i yttrandet att en grundläggande svensk inställning är att Sveriges politik för global utveckling ska genomlysas och inarbetas i arbetet inom andra sektorer varhelst det är relevant. Synpunkter på EU:s fiskepartnerskapsavtal och deras utformning utgår från att fisket ska vara hållbart, att det ska ske på det överskott av bestånden som inte nyttjas nationellt och med hänsyn till tillgänglig vetenskaplig information, att EU:s sektorstöd ska användas i enlighet med de ingångna avtalen och följas upp samt att fisket ska ske i enlighet med gällande regelverk. Utskottet refererar i yttrandet till rådsslutsatser om riktlinjer för fiskepartnerskapsavtalen från 2004 och till EU-kommissionens meddelande om den gemensamma fiskeripolitikens internationella dimension, KOM (2011) 424. Det framgår av yttrandet att miljö- och jordbruksutskottet välkomnar meddelandet och framhåller vikten av att politiken genomförs i praktiken. Utskottet framhåller även att kommissionens förslag bör förbättras bl.a. när det gäller respekten för de demokratiska principerna, att kravet på utvärderingar bör följas och att hänsyn bör tas till EU:s mål för utvecklingssamarbete. Utskottet välkomnar även att ministerrådet under 2012 antog slutsatser som på flera punkter tillmötesgår de förbättringar av fiskepartnerskapsavtalen som utskottet har efterlyst. Utskottet välkomnar vidare de framsteg som har gjorts och utgår från att regeringen även i fortsättningen bedriver en aktiv politik på detta område samt vid behov informerar riksdagen om hur avtalen utvecklas.

Utskottets ställningstagande

I skrivelsen beskriver regeringen de möjligheter men också de intressekonflikter som är förenade med fiske. I några motioner har framförts kritik mot EU:s fiskepartnerskapsavtal (FPA) för att de inte bidrar till en hållbar utvecklingspolitik. Utskottet vill inledningsvis framhålla att fiskeripolitiken är en gemenskapskompetens inom EU. Utskottet konstaterar även att Europaparlamentet är medbestämmande när det gäller avtalen. Det övergripande målet med politiken är att förvalta en gemensam, gränsöverskridande naturresurs för att uppnå ett hållbart nyttjande i ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende.

Utskottet konstaterar att kommissionen under 2011 presenterade ett förslag på reformpaket för en reviderad fiskeripolitik som bättre kan uppnå målet för politiken. Paketet innehåller även ett meddelande om den externa dimensionen av EU:s fiskeripolitik. Reformpaketet diskuteras för närvarande, och den ursprungliga tidsplanen för en reviderad förordning som träder i kraft i januari 2013 kommer enligt vad utskottet erfar inte att hållas.

Den externa dimensionen i fiskeripolitiken innefattar bl.a. EU:s samarbete med regionala fiskerierorganisationer och EU:s fiskepartnerskapsavtal med tredjeländer. Utskottet noterar att en betydande andel av den fisk som EU:s fiskefartyg tar upp fångas utanför EU:s vatten och att EU i dag har fiskepartnerskapsavtal om rätt att bedriva fiske mot finansiell ersättning med ca 15 utvecklingsländer, främst i Västafrika och Stillahavsregionen. Det är, menar utskottet, viktigt att den externa dimensionen av EU:s fiskeripolitik inte motverkar målen för Sveriges politik för global utveckling.

Utskottet noterar att jordbruks- och fiskerådet i slutsatser från juli 2004 och mars 2012 har antagit riktlinjer för hur FPA ska utformas. I dessa anges bl.a. att fisket ska vara långsiktigt hållbart och bedrivas på ett överskott av kuststaternas eller östaternas resurser och att EU:s internationella fiske måste följa samma normer för fiskeriförvaltning som de som tillämpas inom EU. Vidare ska ekonomiska och sociala utvärderingar genomföras både före och efter avtalen. Därtill åtog man sig att i ökad omfattning förbättra det vetenskapliga underlaget för kvoter m.m. I slutsatserna från mars 2012 framhålls att öppenheten om det totala fisket i partnerländerna måste öka och att samstämmigheten för utveckling ska beaktas. Det slås även fast att FPA får upphävas vid allvarliga brott mot mänskliga rättigheter och demokratiska principer. Sedan 2010 infogas en klausul om mänskliga rättigheter i avtalen.

Utskottet anser att varje fiskepartnerskapsavtals förenlighet med politiken för global utveckling måste bedömas. Utskottet välkomnar att regeringen inom EU har verkat för att fiske från EU-fartyg utanför unionen ska ske på samma villkor som i EU:s egna vatten och inte på utvecklingsländers bekostnad. Det innebär att fisket ska vara hållbart och att det enbart ska ske på det överskott av bestånden som inte nyttjas nationellt. Utskottet anser att det är viktigt att klausulen om mänskliga rättigheter och demokratiska principer efterlevs och uppmuntrar regeringen att fortsätta arbeta för

att en sådan klausul ska finnas med i alla FPA. Utskottet delar regeringens kritiska hållning till kommissionens förslag till ett nytt FPA med Marocko, eftersom det liggande förslaget inte kan anses uppfylla grundläggande rättvise-, hållbarhets- och demokratikrav. Utskottet anser att det även är rimligt att de privata fartygsägarna inom EU ska bära en större andel av, och på sikt de totala, kostnaderna för tillträde till fiskeresurserna i utvecklingsländerna.

Det är enligt utskottet angeläget att en del av EU:s fiskepartnerskapsavtal består av sektorsstöd som syftar till att förbättra kapaciteten för de nationella fiskeförvaltningarna i utvecklingsländerna. Utskottet konstaterar att kommissionen inför och efter avtalen ska se till att externa utvärderingar görs och att representanter för partnerländerna träffas i en gemensam kommitté som årligen följer upp avtalen. Utskottet delar motionärernas synpunkter om att öppenheten kring avtalen bör öka genom att de blir offentliga. Vidare bör man höja kvaliteten på dessa utvärderingar, inklusive bedömningarna av bestånden.

Det har framförts i motioner att Sverige och EU bör arbeta för en starkt internationell fiskeriförvaltning. Utskottet vill framhålla att eftersom en stor del av EU:s fångster fångas på öppet hav är det centralt att EU samarbetar med regionala fiskerierorganisationer. EU bör även fortsätta att arbeta med att främja förvaltningen genom sitt arbete i olika internationella organisationer, såsom FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), WTO och OECD. I samtliga dessa diskussioner måste ett utvecklingsperspektiv finnas med. Utskottet vill framhålla att utvecklingsländernas handel med fiskeriprodukter även skulle underlättas av en överenskommelse inom ramen för Doharundan.

Utskottet delar miljö- och jordbruksutskottets uppfattning i yttrande 2012/13:MJU2y.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2012/13:U3 (SD) yrkande 2 och motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 6.

Globalt tryggad livsmedelsförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om EU:s jordbrukspolitik, globalt tryggad livsmedelsförsörjning och bioenergiproduktion.

Jämför reservation 14 (MP, V).

Skrivelsen

Regeringen slår fast i skrivelsen att jordbruket är en mycket betydelsefull näring i de flesta utvecklingsländer, såväl för livsmedelsproduktion som för sysselsättning och tillväxt, och har därmed stor påverkan på att minska

ett ekonomiskt utanförskap. Bättre fungerande marknader i utvecklingsländer, liksom mer effektiv distribution, skulle kunna ha stora effekter på fattigdomsminskning. För att bidra till ökad regional och internationell handel för utvecklingsländer behövs också mer effektiv infrastruktur, mer utvecklingsvänliga handelsregimer och kvalitetsstandarder.

Vidare framgår av skrivelsen att bioenergiproduktion representerar en möjlighet för många utvecklingsländer att öka sina inkomster, skapa sysselsättning och minska det ekonomiska utanförskapet. Det kan också vara ett sätt för utvecklingsländer att minska importberoendet av fossil energi. Ökad bioenergiproduktion kan dock bidra till ökad konkurrens om markanvändning i utvecklingsländer. Det finns också en risk för att produktion av energigrödor konkurrerar med livsmedelsproduktion på ett icke önskvärt sätt, vilket kan få konsekvenser för livsmedelsförsörjningen i berörda länder och globalt.

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 62 och kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 63 slår Socialdemokraterna fast att Sverige som EU-medlem måste verka kraftigare för en reformering av EU:s jordbruks- och handelspolitik i riktning mot att handelshindren och jordbruksstödet helt avskaffas. Det framhålls även att de höga matpriserna skapar sociala spänningar och oro, vilket även kan underminera det långsiktiga arbetet för att stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna. I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 18 framhåller Socialdemokraterna att det är särskilt angeläget att omgående avskaffa jordbrukssubventionerna på tobak och alkoholvaror. De resurser som går till EU:s direkta jordbrukssubventioner borde enligt Socialdemokraterna i stället användas till utvecklad välfärd, förbättrad miljö, landsbygdsutveckling och att stärka Europas konkurrenskraft. Socialdemokraterna anser vidare att det är en grundläggande förutsättning för utveckling att familjer och kooperativ själva får äga och bruka sin mark. Med bättre inkomstförhållanden på landsbygden anlitas arbetskraften mer rationellt, och industriernas möjlighet att konkurrera med usla löner och arbetsvillkor minskar.

I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 7 framhålls småskaligt och ekologiskt jordbruk som utgångspunkt för livsmedelssäkerhet i fattiga länder. Enligt Miljöpartiet saknar skrivelsen en lösning på problemet med den negativa effekt som höga och rörliga priser får för småskaliga producenter. Vad gäller reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) framhåller Miljöpartiet att regeringen har ett uppdrag att intensivifiera arbetet med att avsluta exportstöd i enlighet med beslut från WTO:s ministerkonferens 2005. I yrkande 8 framhålls att biodrivmedel behövs, inte minst för utvecklingsländernas egen omställning men att det är viktigt att produktionen certifieras utifrån sociala och miljö-

mässiga kriterier. Miljöpartiet lyfter fram behovet av landreformer som ger småbrukare ägande- eller nyttjanderätten och påtalar riskerna med att EU:s mål om att 10 procent av allt transportbränsle ska vara förnybart senast 2020 leder till att livsmedelskrisen förvärras. Vidare anser miljöpartiet att Sverige måste driva frågan om bindande regelverk som kan hålla företag ansvariga för PGU:s perspektiv om rättigheter och fattiga människors perspektiv. Partiet anser även att det behövs åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid i Sverige och Europa utan att det blir de fattiga i utvecklingsländerna som får stå för notan och att utvecklingsländerna måste stödjas i en omställning till transportmedel som drivs med förnybara bränslen.

I enskild motion 2011/12:U279 av Annika Lillemets m.fl. (MP) yrkande 2 framhåller motionärerna att Sverige bör arbeta för genomförandet av rekommendationerna från International Conference on Agrarian Reform and Rural Development (ICARRD) och International Assessment of Agricultural Science and Technology for Development (IAASTD) och att ESK-konventionens bestämmelser om mänskliga rättigheter om mat, vatten, bostad, hälsa och utbildning för alla människor respekteras.

Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Vad gäller EU:s jordbrukspolitik och frågan om avveckling av exportbidragen refererar miljö- och jordbruksutskottet till sitt betänkande 2010/11: MJU16 Jordbrukspolitik m.m. Utskottet hänvisade i betänkandet till två interpellationssvar från landsbygdsminister Eskil Erlandsson. I ett av interpellationssvaren redovisade ministern att EU inom ramen för Doharundan har åtagit sig att avveckla exportsubventionerna under förutsättning att andra länder avvecklar sina exportstöd och att detta bör ske senast 2013 (svar på ip. 2010/11:117). Landsbygdsministern har också redovisat att den svenska regeringen är helt emot exportbidrag och driver frågan om att avskaffa exportbidragen i alla forum där det är möjligt (svar på ip. 2008/09: 316). Vidare framgår av yttrandet att regeringen inom ramen för det pågående arbetet med reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik har en övergripande handlingslinje för att uppnå en förbättrad samstämmighet med handels- och utvecklingspolitiken. Regeringen driver även en marknadsliberaliserande linje, vilken bl.a. innebär en avveckling av exportbidragen.

Vad gäller frågan om bioenergiproduktion beskrivs i yttrandet de hållbarhetskriterier för biodrivmedel och andra vätskeformiga biobränslen som EU tagit fram. Kriterierna fokuserar på bevarande av mark och ekosystem med särskilt hög biodiversitet samt utsläpp av växthusgaser i samband med förändrad markanvändning, odling och förädling. Utskottet anför vidare att den mycket viktiga utvecklingen av förnybara bränslen måste ske på ett sådant sätt att den inte medför oönskade effekter och att man ser mycket positivt på det arbete som pågår inom området certifiering och livscykelanalys av bränslen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att den globala livsmedelsförsörjningen inte är en isolerad fråga utan är kopplad till en rad olika politikområden och frågor, såsom infrastruktur, det internationella handelssystemet, klimatfaktorer, demografiska faktorer, konflikter, fluktuerande livsmedelspriser, vattentillgång och forskning och utveckling. Detta framgick tydligt vid utskottets offentliga utfrågning den 20 november 2012.

Utskottet konstaterar att frågan om global livsmedelsförsörjning har fått en framträdande plats i den internationella debatten under senare år, bl.a. på grund av den globala livsmedelskrisen 2007–2008, och att frågan diskuteras i en rad internationella forum och av många olika aktörer. Utskottet noterar att toppmötet vid FAO i Rom den 14–16 november 2009 beslutade om de s.k. Romprinciperna för tryggad livsmedelsförsörjning. Principerna framhåller vikten av att investera i planer som ägs av utvecklingsländerna själva, att samarbeta strategiskt på nationell, regional och global nivå, att arbeta med akuta situationer och samtidigt göra mer långsiktiga satsningar på jordbruksutveckling, att stärka det multilaterala systemets effektivitet och att tillhandahålla de finansiella resurser som behövs genom bistånd, nationella budgetar och privata investeringar. Utskottet konstaterar att regeringen arbetar för en effektiv uppföljning av principerna.

Utskottet har i andra sammanhang, senast i betänkande 2012/13:UU2, berört det humanitära biståndet och kommer därför att i detta betänkande fokusera på andra dimensioner av global livsmedelsförsörjning.

Utskottet konstaterar att det första av FN:s millenniemål från 2000 syftar till att utplåna extrem fattigdom och hunger. Målet slår fast att andelen människor som lever på mindre än en dollar per dag ska halveras fram till 2015. Samtidigt ska andelen som lider av hunger halveras. Den första delen av målet har redan uppnåtts men det krävs fortsatta ansträngningar för att uppnå den andra delen. Av FAO:s rapport *The State of Food Insecurity in the World 2012* framgår att runt 900 miljoner människor i världen är kroniskt undernärda. Utskottet konstaterar att målsättningen att utrota fattigdom har föreslagits som en dimension för den högnivåpanel som ska diskutera den internationella utvecklingsagendan efter 2015 och välkomnar att biståndsministern har aviserat att global livsmedelsförsörjning finns med som en fråga i diskussionerna.

Utskottet anser liksom regeringen att en effektiviserad och ökad hållbar produktion och export av jordbruksprodukter är grundläggande för ökad livsmedelstrygghet, inte minst i Afrika söder om Sahara. Detta är viktigt dels för att försörja brukarna själva, dels för att skapa ett överskott att föra ut på marknaderna. I betänkande 2012/13:UU2 behandlade utskottet frågan om livsmedelsförsörjning och jordbruk ur ett biståndsperspektiv och välkomnade där att regeringen har gjort särskilda finansiella satsningar inom biståndet för att stärka livsmedelsförsörjningen i låginkomstländer sedan 2009. Utskottet anser att småskaliga jord- och skogsbrukare har en avgörande roll för livsmedelsförsörjningen i låginkomstländerna och ser positivt

på att en väsentlig del av de svenska livsmedelsinsatserna för jord- och skogsbruk har ett långsiktigt perspektiv med fokus på de småskaliga jordbruksföretagen och främjande av jämställdhet. Utskottet välkomnar även att regeringen verkar för en hållbar global jordbruksproduktion, ett minskat svinn i livsmedelskedjan och en effektivisering av energianvändningen. I sammanhanget vill utskottet understryka vikten av att utvecklingsländer fokuserar på satsningar inom jordbrukssektorn i nationella utvecklingsplaner.

Utskottet vill lyfta fram kvinnors roll och situation vad gäller global livsmedelsförsörjning. Kvinnor saknar ofta säker äganderätt till mark och tillgång till kreditmöjligheter, insatsvaror, rådgivning och utbildning. I en rapport från FAO från mars 2011¹¹ slås fast att om villkoren för kvinnor på landsbygden förbättrades vad gäller bl.a. tillgången till mark, teknik, utbildning och marknaden skulle antalet hungriga människor kunna minskas med 100–150 miljoner. Utskottet konstaterar att FN-organen UN Women, FAO, IFAD och WFP har lanserat ett gemensamt program för att stärka fattiga kvinnor på landsbygden genom ekonomisk integration och initiativ för ökad livsmedelssäkerhet.

Regeringen beskriver i skrivelsen målkonflikten mellan globalt tryggad livsmedelsförsörjning och EU:s jordbrukspolitik. Det har i motioner framförts kritik mot EU:s jordbrukspolitik och krav på reformering av densamma. Utskottet konstaterar att EU är världens största importör av jordbruksprodukter och att de politiska beslut som fattas inom jordbruksområdet således får stora återverkningar på omvärlden. Utskottet håller med motionärerna om behovet av att reformera EU:s jordbrukspolitik och noterar att kommissionen i oktober 2011 presenterade ett förslag till den framtida inriktningen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) som syftar till ett konkurrenskraftigt och hållbart jordbruk inom EU och till tryggad livsmedelsförsörjning inom EU och globalt. Utskottet har vid flera tillfällen poängterat behovet av fortsatta reformer av jordbrukspolitiken, senast i betänkande 2011/12:UU10 om verksamheten i EU 2011. I betänkandet framhöll utskottet att det stöder regeringens uppfattning att jordbrukspolitiken ska vara förenlig med politiken för global utveckling och ta hänsyn till utvecklingsländernas förutsättningar att förbättra tillväxten i jordbruket och att bedriva handel. Utskottet konstaterar, liksom miljö- och jordbruksutskottet, att reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik har pågått under en längre tid och i dag innehåller betydligt färre inslag av marknadsregleringar och handelsstörande element men att den fortsatt innehåller stora hinder för utvecklingsländer att utveckla sitt jordbruk. Reformeringen av jordbrukspolitiken måste vägledas av avreglering och marknadsanpassning, hänsyn till konsument- och miljöskydd samt utfasning av direktstöd och avskaffande av exportsubventioner.

¹¹ The State of Food and Agriculture 2010–11. Women in Agriculture—Closing the gender gap for development.

Utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitiken som andel av EU:s totala budget kan, mot bakgrund av det ovanstående, minska kraftigt. Utskottet välkomnar att regeringen har drivit denna linje inom ramen för förhandlingarna om EU:s nästa långtidsbudget och noterar att stats- och regeringscheferna nådde en överenskommelse om budgeten vid Europeiska rådets möte i Bryssel den 7–8 februari 2013. Utskottet noterar även att för att långtidsbudgeten ska kunna träda i kraft den 1 januari 2014 måste Europaparlamentet godkänna Europeiska rådets överenskommelse.

Utskottet har tagit del av kommissionens meddelande om EU-strategi för resiliens: Lära av livsmedelsförsörjningskriser (KOM(2012) 586) från oktober 2012. I meddelandet framhålls att en mängd olika faktorer, exempelvis stigande och fluktuerande livsmedelspriser, demografiskt tryck, klimatförändringar, olämpliga besittningsrättsliga förhållanden och otillräckliga investeringar i jordbruk, har gjort många länder sårbara och att det därför behövs en policy för att öka resiliensen för sårbara människor i utvecklingsländerna. Utskottet framhåller, liksom i betänkande 2012/13:UU2, att det är angeläget att inte bara ge katastrofstöd så att människor i sårbara samhällen överlever utan att det också är viktigt att bidra till hanteringen av och återhämtningen efter katastrofer. Utskottet välkomnar även att kommissionen avser att utarbeta en handlingsplan för att genomföra EU-meddelandet om resiliens under första kvartalet 2013.

Utskottet har under avsnittet Handel med jordbruksprodukter behandlat EU:s olika preferensarrangemang för utvecklingsländer och vikten av Doharundan för utvecklingsländernas handel och vill i sammanhanget upprepa betydelsen av en ökad export av jordbruksprodukter till OECD-länderna samt ökade möjligheter för utvecklingsländerna att handla med varandra.

I en motion lyfts ett antal synpunkter på bioenergiproduktion fram. Motionärerna anser att regeringen bör verka för bindande regelverk för företag som verkar i utvecklingsländer. Ett annat motionsyrkande framhåller att regeringen bör öka skyddet för de som drabbats av s.k. landgrabbning och arbeta för genomförande av internationella konventioner.

Utskottet behandlar frågor om företags sociala ansvar i avsnittet Svensk handel och investeringar och Swedfunds verksamhet i avsnittet Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt. Utskottet delar motionärernas uppfattning att biodrivmedel behövs men att det är viktigt att produktionen respekterar sociala och miljömässiga kriterier. Investeringar i bioenergiproduktion ska inte ställas mot livsmedelsproduktion och inte ske på bekostnad av mänskliga rättigheter, hänsyn till miljön eller möjligheten för människor att skapa sitt uppehälle.

Regeringen lyfter i skrivelsen fram att det föreligger en risk för att bioenergiproduktionen konkurrerar ut livsmedelsproduktionen. Även vid den offentliga utfrågning som utskottet anordnade den 20 november 2012 framkom att det finns en målkonflikt. I skrivelsen framhåller regeringen att det saknas kunskap och analyser på området. Utskottet noterar att FAO:s kommitté för globalt tryggad livsmedelsförsörjning (CFS) kommer att göra en

översyn av olika länders politik på området och anser att regeringen bör arbeta för fortsatt analys och kunskapsspridning kring mål-/intressekonflikten.

Utskottet konstaterar att arbetet med frågor som rör markanvändning i utvecklingsländer pågår inom en rad internationella organ, däribland FAO. CFS antog i maj 2012 frivilliga riktlinjer för ansvarsfull förvaltning av mark-, skogs- och fiskeresurser, och FAO har tagit fram ett fyraårigt implementeringsprogram för riktlinjerna. Riktlinjerna, som ska vara vägledande för stater och nationella myndigheter som förvaltar och använder mark, fiske och skog, ska bidra till att trygga livsmedelsförsörjning och minska fattigdom.

Utskottet välkomnar att riktlinjerna utgår från mänskliga rättigheter och lyfter fram frågor som ägande- och nyttjanderätt, kvinnors rätt till mark och markfrågans betydelse för livsmedelsförsörjning. Att jordbrukare i utvecklingsländer har rätt att bruka och äga sin mark är centralt för fattigdomsbekämpningen och den globala livsmedelsförsörjningen. Utskottet har ovan beskrivit vikten av att kvinnors särskilda situation inom jordbruket beaktas. Det är värdefullt att riktlinjerna vänder sig till icke-statliga aktörer som den privata sektorn och investerare som uppmanas att respektera mänskliga rättigheter och beakta existerande ägande- och nyttjanderätter. Utskottet välkomnar att framtagandet av riktlinjerna föregicks av breda konsultationer med civilsamhället, däribland ett antal lantbruksorganisationer, och näringslivet. Utskottet anser att det borgar för ett brett stöd för riktlinjerna och en god efterlevnad.

Utskottet noterar att EU har tagit fram hållbarhetskriterier för biodrivmedel och andra vätskeformiga biobränslen som fokuserar på bevarande av mark och ekosystem med särskilt hög biodiversitet samt utsläpp av växthusgaser i samband med förändrad markanvändning, odling och förädling. I miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2012/13:MJUy2 konstateras att även om EU:s direktiv på området inte innehåller några hållbarhetskriterier som riktar in sig direkt på sociala aspekter behandlas social hållbarhet på andra sätt. Bland annat ska kommissionen vartannat år rapportera till Europaparlamentet och rådet om vilken inverkan den ökade efterfrågan på biodrivmedel har haft på den sociala hållbarheten i gemenskapen och i tredjeländer och om vilken verkan gemenskapens biodrivmedelspolitik har haft på tillgången till livsmedel till överkomliga priser, särskilt för människor som lever i utvecklingsländer, samt om bredare utvecklingsfrågor. Rapporterna ska ta upp respekten för markrättigheter. Rapporterna ska, för både tredjeländer och medlemsstater som är viktiga källor för råvaror till biodrivmedel som används inom gemenskapen, ange om landet har ratificerat och genomfört vissa konventioner som tagits fram av Internationella arbetsorganisationen (ILO) och om landet har ratificerat och genomfört Cartagena-protokollet om biosäkerhet och konventionen om internationell handel med

utrottningshotade arter av vilda djur och växter. Kommissionen ska vid behov föreslå korrigerande åtgärder, i synnerhet om det visar sig att produktionen av biodrivmedel i betydande grad påverkar livsmedelspriserna.

Kommissionen presenterade i oktober 2012 ett förslag till revidering av de befintliga direktiven på området och dessa diskuteras för närvarande inom ministerrådet. Utskottet välkomnar att regeringen inom EU verkar för att EU:s hållbarhetskriterier för flytande biodrivmedel följs och utvecklas och för att de frivilliga riktlinjerna för ansvarsfull förvaltning av mark, fiske och skog (som förhandlades fram inom ramen för CFS) följs upp ur ett livsmedelsförsörjningsperspektiv, både inom EU och internationellt. Vidare är det välkommet att regeringen verkar för att öka förutsättningarna för en övergång till användning av icke-livsmedelsråvaror i bioenergiframställningen genom utveckling och demonstration av teknik för den s.k. andra generationens biodrivmedel.¹²

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2011/12:U279 (MP) yrkande 2, 2011/12:U315 (S) yrkande 62, 2012/13:U5 (MP) yrkande 7 och 8 och 2012/13:U306 (S) yrkande 18 och 63.

Svensk handel och investeringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motioner om företags sociala ansvar och om svensk export och investeringar.

Jämför reservation 15 (MP, V).

Skrivelsen

Målet för detta fokusområde är enligt skrivelsen ett förbättrat klimat för handel och investeringar i utvecklingsländer vilket gynnar såväl lokal näringslivsutveckling som svenska affärsintressen. Svenska företag kan genom handel och investeringar bidra till att bryta fattiga människors och länders ekonomiska utanförskap på flera sätt. Företag bidrar till detta genom ökad sysselsättning, ökade skatteintäkter och teknik- och kunskapsutveckling. Företag kan också bidra med nya lösningar, produkter och tjänster specifikt anpassade för fattigas behov och köpkraft och genom att inkludera fattiga människor i sina värdekedjor som ägare, producenter eller konsumenter. Förutsättningarna för att företags verksamhet ska leda till fattigdomsminskning ökar om den sker på ett hållbart sätt, med respekt för människan och med hänsyn till miljön.

¹² Andra generationens biodrivmedel är drivmedel som producerats från t.ex. exempel avfall och restprodukter och som inte är konkurrerande med livsmedelsförsörjning.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 20 framhåller Socialdemokraterna att företagen behöver ta större ansvar för bra och rättvisa arbetsvillkor. Incitament bör skapas för företag att arbeta på ett sätt som gör att klyftorna mellan länder och människor kan minska. För att få företag att ta globalt ansvar måste den internationella lagstiftningen skärpas och bindande regler införas. Sverige ska vara pådrivande för att arbetet inom FN, ILO, Världsbanken och andra organisationer med regler om företags ansvar för mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, bekämpandet av korruption och en bättre miljö efterlevs och utvecklas och för att befintliga uppförandekoder omsätts i praktisk handling. Socialdemokraterna vill även verka för att svenska företag blir internationella föregångare för de etiska riktlinjer för näringslivet som antagits av bl.a. FN och OECD. Det gäller inte minst de statliga bolagen, som har en extra viktig roll att spela i detta avseende. En viktig del i företagets sociala ansvar är att sluta internationella ramavtal med fackliga organisationer. I kommittémotion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 19 och kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 21 framförs ett likalydande yrkande. Socialdemokraterna betonar i kommittémotionerna 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 16 delvis och 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 delvis att frihandeln ska vara kopplad till goda arbetsvillkor och lyfter i sammanhanget fram verktyget Globalt ansvar. Socialdemokraterna vill vidare fortsätta att främja den rättvisa handeln inom EU.

I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 3 framhåller Miljöpartiet att marknadsföringen av svenska företag på en global marknad måste vara samstämmig med PGU. Miljöpartiet anser det positivt att regeringen vill öka medvetenheten om företagets sociala ansvar men att det i stället för frivilliga åtaganden krävs bindande regelverk. I yrkande 9 välkomnas att regeringen har gjort ansatser att stärka styrningen av statliga exportorgan och bolag genom regleringsbrev och ägardirektiv men att uppföljningen måste bli betydligt noggrannare och att regleringarna och instruktionerna måste redovisas på ett transparent sätt. I yrkande 10 framhålls att de svenska exportorganen Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN) måste säkerställa att svenska affärer med utlandet inte underminerar mänskliga rättigheter och att de tar hänsyn till fattiga människors perspektiv. I yrkande 11 betonar Miljöpartiet att vapenexport i varje enskilt fall bör föregås av en problematiserande granskning av riskerna för att exporten motverkar hållbar utveckling. En försiktighetsprincip bör anges som innebär att om det finns risk för en målkonflikt bör fattigdomsbekämpningen få företräde. Vidare anser Miljöpartiet att exportkontrollen måste reformeras i grunden, att transparensen inom Exportkontrollrådet måste utökas och att ansvarsutkrävandet måste förtydligas. Miljöpartiet välkomnar regeringens direktiv till den parlamentariska utredning som ges till uppgift att utreda den framtida svenska export-

kontrollen av krigsmateriel och ramarna kring den. Utredningen bör granska inte bara Exportkontrollrådet utan även Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Försvarsexportmyndigheten (FXM), och den måste vara grundlig och får inte sinkas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att svensk handel och svenska investeringar kan bidra till att bryta fattiga människors och länders ekonomiska utanförskap men att det är av stor vikt att bidra till ett socialt och miljömässigt hållbarhetstänkande hos företag och andra aktörer på marknaden. Arbetet med att bidra till rättvis och hållbar utveckling genom svensk handel och investeringar omfattar en rad olika politikområden och initiativ. Regeringen lyfter i skrivelsen fram åtgärder inom ramen för den internationella handelspolitiken, utrikespolitiken, den statliga ägarpolitiken, handels- och investeringsfrämjandet, näringspolitiken och det internationella utvecklingssamarbetet samt arbetet inom ramen för sekretariatet Globalt ansvar.

Det har framförts i motioner att statliga exportbolag måste ta hänsyn till mänskliga rättigheter och att uppföljningen av deras styrning måste bli noggrannare. Utskottet anser att exportfrämjande bidrar till att synliggöra möjligheter och sänka trösklar för svenska företag att handla med och investera i fattiga länder. Främjandet är en integrerad del av den svenska utrikespolitiken och utskottet vill, liksom i utskottets yttrande 2011/12: UU5y, understryka vikten av att de främjarinsatser som görs av olika aktörer också genomsyras av grundläggande principer om demokrati, mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och hållbar utveckling som Sveriges utrikespolitik vilar på. Utskottet välkomnar det arbete som regeringen gör inom detta område och vill understryka vikten av att även andra aktörer som arbetar med handels- och investeringsfrämjande, såsom Business Sweden, Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit, är engagerade i dessa frågor och kan bistå företag med konkreta råd och information. I sammanhanget har även svenska beskickningar en viktig roll, exempelvis genom att sprida korrekt information till näringslivet om verksamhetsländerna.

Utskottet konstaterar att samtliga svenska myndigheter med exportfrämjande uppdrag har regeringens instruktion att arbeta utifrån principer om ansvarsfullt företagande och avrapportera om sitt arbete till regeringen. Exportkreditnämnden ändrade under 2011 sin policy för ansvarsfullt företagande till att uttryckligen inkludera hänsyn till mänskliga rättigheter. Vad gäller Svensk Exportkredit slår statens ägarpolicy fast att alla statliga bolag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi för miljöhänsyn och socialt ansvarstagande, korruptionsbekämpning, jämställdhet och mångfald och att detta arbete ska kommuniceras internt och externt. Vidare är det enligt utskottet viktigt att regeringen arbetar för att internationella riktlinjer för exportkrediter innehåller dessa hänsyn och för att de tillämpas i alla länder.

I flera motioner tas svenska företags sociala ansvar upp. Utskottet förutsätter liksom regeringen att svenska företag uppträder ansvarsfullt oavsett var i världen de är verksamma. Det är utskottets uppfattning att allt fler företag, men även konsumenterna, inser vikten av att främja företagets sociala ansvar. Sekretariatet Globalt ansvar på Utrikesdepartementet har här en viktig roll i att samordna arbetet inom Regeringskansliet och med myndigheter men även kontakter externt med företag och andra intressenter. De statliga bolagen har ett stort ansvar för att agera ansvarsfullt. Statens ägarpolicy för 2012 slår fast att de statligt ägda bolagen ska vara föredömen inom området hållbart företagande, vilket definieras som miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorrupktion och affärsetik samt jämställdhet och mångfald. De statliga bolagen ska följa internationella riktlinjer och lämna en årlig hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiatives (GRI) riktlinjer. Utskottet välkomnar att regeringen uppmanar styrelserna att arbeta mer systematiskt med dessa frågor och har uppdragit åt bolagen att senast 2013 återkomma till regeringen med hållbarhetsmål och strategier för hållbart företagande.

Ett antal motionärer lyfter fram vikten av bindande regler för företags sociala ansvar. Utskottet välkomnar att det internationella arbetet för ansvarsfullt företagande pågår inom en rad olika organisationer och genom flera initiativ, såsom OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter från juni 2011, FN-initiativet Global Compact, Global Reporting Initiative, ISO 26000 och ILO. Även inom EU pågår arbete med ansvarsfullt företagande. Utskottet ser positivt på att regeringen är internationellt pådrivande när det gäller att föra upp frågor om ansvarsfullt företagande på dagordningen och anser att regeringen måste fortsätta att tillämpa, förbättra och främja internationella normer på området. Frågorna måste kontinuerligt tas upp i dialoger med andra länder. Utskottet vill betona att engagemanget i dessa frågor ska vara företagsägt och företagsdrivet men att regeringen aktivt bör uppmanera företag att upprätta strategier för att leva upp till internationella åtaganden om ansvarsfullt företagande.

I motioner framförs bl.a. att svensk vapenexport bör vara förenlig med hållbar utveckling. Regeringen lyfter i skrivelsen fram vapenexport som en potentiell målkonflikt. I riksdagens första betänkande om politiken för global utveckling, 2003/04:UU3, framhöll utskottet att svensk politik om svensk exportkontroll och export av krigsmateriel måste föras i enlighet med målet för politiken för global utveckling, dvs. att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Detta inkluderar rättvise- och fattigdomsperspektivet och de huvuddrag som är kopplade till politiken, bl.a. om demokrati, mänskliga rättigheter och omsorg om miljön.

Utskottet konstaterade i betänkande 2011/12:UU11 om strategisk exportkontroll att krigsmateriel endast får exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. Utskottet betonade även att regeringens riktlinjer för krigs-

materielexport särskilt framhåller den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelsärende ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet när det gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter. Tillsammans med de svenska riktlinjerna tillämpas även EU:s uppförandekod.

Utskottet har framhållit vikten av att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Därför välkomnar utskottet att regeringen den 1 juni 2012 fattade beslut om en parlamentarisk kommitté för översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. Utskottet noterar att arbetet i kommittén har påbörjats och att det huvudsakliga syftet med utredningen är att lämna förslag till ny krigsmateriellagstiftning för att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Utskottet noterar dessutom att kommittén även bl.a. kommer att utreda möjligheten att öka öppenheten och transparensen inom den svenska exportkontrollen, undersöka och kartlägga exportkontrollen i ett antal samarbetsländer samt överväga möjligheten att införa sanktionsavgifter inom exportkontrollområdet.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2010/11:U306 (S) yrkande 19, 2011/12:U315 (S) yrkandena 16 (i denna del) och 21, 2012/13:U5 (MP) yrkandena 3 och 9 – 11, 2012/13:U306 (S) yrkandena 15 (i denna del) och 20.

Övriga globala utmaningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar samt smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Jämför reservationerna 16 (SD), 17 (MP), 18 (SD) och 19 (SD).

Skrivelsen

Utöver den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap arbetar regeringen inom samstämmighetspolitiken för utveckling med fem andra globala utmaningar, nämligen förtryck, klimatförändringar och miljöpåverkan, migrationsströmmar, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot samt konflikter och sviktande situationer. Regeringens bedömning av genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling 2010–2012 vad gäller samtliga globala utmaningar återges i en bilaga till skrivelsen.

Motionerna

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

I kommittémotion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 65 framhåller Socialdemokraterna FN:s resolution 1325, vikten av att verka för att stärka sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och rätten till fri abort samt att verka för att ta hänsyn till homo-, bi- och transexuellas (hbt) rättigheter. Vidare betonar Socialdemokraterna vikten av att stödja Afrikanska unionens kvinnokonvention och dess arbete för mänskliga rättigheter och jämställdhet samt FN:s kvinnokonvention (Cedaw).

I kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 6 framför Sverigedemokraterna att om Sverige ska föra dialog med andra länder om abort bör frågan problematiseras utifrån olika aspekter, och det bör finnas en större respekt för och medvetenhet om abortens etiska dilemma. Sverigedemokraterna skriver i motionen att regeringen har valt att i hög grad arbeta tillsammans med RFSU när det gäller framtagandet av kampanjer på SRHR-området och yrkar på att regeringen fortsättningsvis bör tillsätta neutrala myndigheter eller i alla fall flera olika intresseorganisationer när den tar fram material för dialog med andra länder.

Klimatförändringar och miljöpåverkan

I kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12 kritiserar Miljöpartiet regeringens arbete med klimatförändringar och miljöpåverkan. Miljöpartiet framhåller att Sverige, genom att öppet och tydligt redovisa vilka nya internationella klimatinsatser som görs både inom biståndet och med additionella medel, kan bidra till att minska låsningarna i arbetet med att bekämpa de internationella klimatförändringarna. Sverige måste också aktivt verka för att få fram nya finansieringsmekanismer. Vidare vill Miljöpartiet införa ett ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder genom att öronmärka statens intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter för internationella klimatinsatser. Miljöpartiet uppmanar slutligen regeringen att erbjuda Världsbanken stöd i deras arbete med att ta fram en energistrategi med kriterier för energiinvesteringar. Världsbankens strategi är enligt Miljöpartiet mycket försenad, och även detta bör påtalas av regeringen.

Migrationsströmmar

I kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8 anför Sverigedemokraterna att Sverige bör lägga större fokus på att understödja UNHCR:s insatser än vad som är fallet i dag och att Sveriges finansiella stöd till organisationen bör öka.

Smittsamma sjukdomar och andra hälsopot

Som ett led i kampen mot smittspridning vill Socialdemokraterna, i kommittémotion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 10 och kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 11, betona flickors utbildning, stärkande av kvinnors ställning samt sexuell och reproduktiv hälsa, människors rätt till bromsmediciner till lägre priser och vikten av prevention. Sverige bör även vara med och finansiera forskning på området för att finna tillgängliga, verkningfulla och prismässigt tillgängliga botemedel. Även i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 66, kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 65 och kommittémotion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 64 framhåller Socialdemokraterna flickors utbildning, stärkande av kvinnors ställning samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i kampen mot smittspridning. I kommittémotion 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 14 resonerar Socialdemokraterna om ohälsan som ett av de största hindren och hoten mot tillväxt och välfärd. Socialdemokraterna anför att hälsosystem i första hand är nationella regeringars ansvar men i kampen mot smittsamma sjukdomar krävs att tillräckliga resurser tillförs genom bistånd eller andra internationella insatser. Patentskydd och enskilda vinstintressen kan inte tillåtas att hindra detta. Även i kommittémotion 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 13 delvis framhåller Socialdemokraterna ohälsa som ett av de största hindren och hoten mot tillväxt och välfärd. Medicinsk kunskap, vårdkapacitet och läkemedel måste nå alla, oavsett inkomst.

För att förebygga sjukdomar och ohälsa i utvecklingsländer och nå upp till de millenniemål som handlar om att minska barn- och mödradödligheten framhåller Sverigedemokraterna i kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7 att Sverige tydligare bör lyfta fram vikten av ökade satsningar och ökad samverkan mellan olika aktörer såsom EU, FN, WHO och Världsbanken.

Sammanfattning av miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet refererar i yttrandet till betänkande 2011/12: MJU25 Klimatpolitik och geologisk lagring av koldioxid. I detta anförde utskottet att en verkningfull klimatpolitik förutsätter att Sverige och andra industriländer tar ledningen och ansvaret för åtgärder, inte enbart inom de egna landgränserna utan också i utvecklingsländer. Marknadsbaserade mekanismer i nuvarande och nya former kommer att vara centrala element i en internationell klimatsamverkan även efter 2012. Yttrandet behandlar även frågan om att öronmärka auktioneringsintäkter från handelssystemet. Miljö- och jordbruksutskottet ansluter sig till det som anförs i skrivelsen om att det är en fortsatt viktig process att identifiera andra möjliga finansieringskällor, vid sidan av biståndet, för klimatrelaterade investeringar i

utvecklingsländer och medelinkomstländer samt att skapa bättre förutsättningar för den privata sektorns klimatrelaterade investeringar på lokal och internationell nivå.

Utskottets ställningstagande

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

I ett motionsyrkande framhålls vikten av stärkt sexuell och reproduktiv hälsa (SRHR), rätten till fri abort samt vikten av att frågor om SRHR omfattar homo-, bi- och transexuellas (hbt) rättigheter. Utskottet konstaterar att sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter fortfarande anses vara kontroversiella frågor i delar av världen. Trots att bristen på SRHR fortsätter att vara en av de vanligaste orsakerna till sjukdom och död bland fattiga kvinnor förblir frågor som rätten till preventivmedel och abort kontroversiella. Det gäller också frågor som rör homo- och bisexuellas samt transpersoners rättigheter.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat sexuella och reproduktiva rättigheter, senast i betänkande 2012/13:UU2. Där konstaterade utskottet att Sverige verkar för jämställdhet och frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter både bilateralt och genom multilaterala processer. Utskottet framhöll även att Sverige ska fortsätta att vara pådrivande på dessa områden såväl i bilaterala sammanhang som inom EU och i multilaterala organisationer inklusive utvecklingsbanker. Utskottet anser liksom regeringen att det är viktigt att inom EU arbeta vidare med frågorna inom ramen för översynen av FN:s millenniemål efter 2015.

Utskottet har i flera betänkanden framhållit att inom ramen för Sveriges SRHR-politik utgör hbt-personers rättigheter en viktig fråga. I Sveriges internationella SRHR-politik ingår att höja kompetensen om sexuell läggning och könsidentiteter i Sveriges internationella arbete och på så sätt motverka att arbetet med SRHR automatiskt utgår från att alla människor är heterosexuella. Vidare ska Sverige fortsätta att verka för att diskriminering mot hbt-personer uppmärksammas som kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Utskottet välkomnar att regeringen i mars 2012 beslutade om en strategi för regionalt arbete med hiv och aids och SRHR samt arbete för homo-, bi- och transsexuella personers mänskliga rättigheter i Afrika söder om Sahara 2012–2013.

Vad gäller ett motionsyrkande om abortfrågan i dialog med andra länder vill utskottet erinra om betänkande 2011/12:UU8. Där konstaterade utskottet i fråga om rätten till fria och säkra aborter att Sverige har en uttalad prioritering av jämställdhet i utvecklingssamarbetet och driver frågan om jämställdhet i utvecklingspolitiska sammanhang såväl bilateralt som multilateralt. Utskottet har vid ett flertal tillfällen konstaterat att Sverige stöder insatser som syftar till att göra aborter fria, säkra och lagliga för alla kvinnor. Sverige är ett av de länder som är ledande i det

internationella arbetet när det gäller att lyfta fram frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Utskottet vill upprepa att Sveriges internationella SRHR-politik ligger fast.

I motioner har vikten av internationella kvinnokonventioner och FN:s resolution 1325 framhållits. I skrivelsen redovisas att regeringen tydligt har prioriterat och inkluderat frågor om kvinnor, fred och säkerhet i relevant politikutformning samt arbetar med genomförandet av handlingsplanen för FN:s säkerhetsrådsresolution 1325. Utskottet anser att frågan om kvinnors roll i konflikter är viktig och bör vara en integrerad del av regeringens arbete inom den freds- och säkerhetsbyggande verksamheten. Utskottet utgår från att regeringen fortsätter att stödja och påskynda ansträngningarna att fullt ut genomföra resolutionerna 1325 och 1820 i enlighet med handlingsplanen. Utskottet vill särskilt lyfta fram behovet av att påskynda rekryteringen av fler kvinnor till Försvarsmakten. Ytterligare insatser avsedda att öka högre befäls kunskaper om genusfrågor, liksom om kvinnors behov i konfliktområden bör också uppmuntras. Utskottet välkomnar att försvarsministern har uppmärksammat dessa frågor. Utskottet anser vidare att Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM) i Kungsängen har en viktig roll att spela i genomförandet av FN-resolutionerna genom utbildning och kunskapsspridning. Utskottet anser vidare att FN-konventionen om att avskaffa all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw) är ett viktigt normativt instrument för att motverka diskriminering av kvinnor globalt och noterar att Sverige, tillsammans med de övriga nordiska länderna, bl.a. arbetar inom ramen för FN:s generalförsamling för att stärka konventionens övervakningskommitté och att regeringen uppmanar alla stater som har reservationer mot konventionen att se över dem i syfte att dra tillbaka dem.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2010/11:U306 (S) yrkande 65 och 2012/13:U3 (SD) yrkande 6.

Klimatförändringar och miljöpåverkan

Utrikesutskottet konstaterar, liksom i betänkande 2012/13:UU2, att miljö- och klimatförändringar har störst påverkan på människor som lever i fattigdom. Fattiga människor som bor i slumområden, på landsbygden eller i avlägsna områden kan vara särskilt utsatta, och kvinnor och barn drabbas ofta hårdast. Vad gäller ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder konstaterar utskottet att miljö och klimat utgör en av tre tematiska prioriteringen i Sveriges långsiktiga utvecklingssamarbete. Det övergripande målet för Sveriges stöd till miljö och klimat är förbättrad miljö, hållbart nyttjande av naturresurser och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar i utvecklingsländer samt begränsad klimatpåverkan.

Miljö- och jordbruksutskottet anför i yttrandet att en verkningsfull klimatpolitik förutsätter att Sverige och andra industriländer tar ledningen och ansvaret för åtgärder, inte enbart inom de egna landgränserna utan

också i utvecklingsländer. Marknadsbaserade mekanismer i nuvarande och nya former är centrala element i en internationell klimatsamverkan. Miljö- och jordbruksutskottet noterar att regeringen under det svenska ordförandeskapet i EU 2009 drev på för att få fram ett ökat stöd till utvecklingsländerna och att detta arbete fortsätter. Enligt beslut på FN:s klimatmöten ska 100 miljarder dollar varje år från och med 2020 gå till åtgärder för begränsning och anpassning i utvecklingsländer. Miljö- och jordbruksutskottet framhåller även vikten av att göra ansträngningar för att finna nya former av finansiering utöver den offentliga, som ett led i en internationell process. Utrikesutskottet instämmer i vad som framförs i miljö- och jordbruksutskottets yttrande.

När det gäller frågan om att öronmärka auktioneringsintäkter från handelssystemet hänvisar miljö- och jordbruksutskottet i yttrandet till finansministerns svar på en interpellation den 18 oktober 2011 (ip. 2011/12:27). Av svaret framgår att enligt EU:s utsläppshandelsdirektiv bör 50 procent av intäkterna från auktioneringen av utsläppsrätterna, eller ett ekonomiskt värde motsvarande dessa inkomster, gå till klimatåtgärder på nationell eller internationell nivå. De klimatåtgärder som åsyftas i direktivet är t.ex. åtgärder för utsläppsminskningar, satsningar på klimatforskning och förnybar energi men också klimatåtgärder i utvecklingsländer. Det framgår vidare av svaret att en grundläggande princip för regeringen är att inte öronmärka intäkter till statsbudgeten för specifika ändamål. Regeringen anser att utgifts- sidan inte ska bestämmas av enskilda inkomstkällor utan bedömas utifrån nationella prioriteringar men att denna princip inte påverkar regeringens höga ambitionsnivå på klimatområdet. Utrikesutskottet instämmer i vad som framförs i miljö- och jordbruksutskottets yttrande.

Utrikesutskottet ansluter sig, liksom miljö- och jordbruksutskottet, till det som anförs i skrivelsen om att det är en fortsatt viktig process att identifiera andra möjliga finansieringskällor, vid sidan av biståndet, för klimatrelaterade investeringar i utvecklingsländer och medelinkomstländer samt att skapa bättre förutsättningar för den privata sektorns klimatrelaterade investeringar på lokal och internationell nivå.

Vad gäller den del av yrkandet som berör Världsbankens verksamhet framhöll utrikesutskottet i betänkande 2010/11:UU13 att Sverige har ett särskilt ansvar för att driva på en uppföljning av utvecklingsbankernas arbete på klimat- och miljöområdet, som är högt prioriterat av regeringen, och att agera för att förnybar energiproduktion främjas genom institutionernas verksamhet. Utskottet konstaterade i betänkande 2012/13:UU13 att Världsbanken har antagit riktlinjer med kriterier för investeringar i fossil energi eller kolkraft. Utskottet välkomnar att regeringen verkar för en hög ambitionsnivå vid utformningen av organisationernas strategiska planer för att främja en miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling och anser det viktigt att verksamheten i organ som Världsbanken, WTO och de regionala utvecklingsbankerna bygger på en hållbar utveckling. När det gäller Världsbankens energistrategi erfar utskottet att dess framtid är oklar och

att Världsbanken därför har inkorporerat mycket av förslaget innehåll i andra strategier. Vidare noterar utskottet att Världsbankens styrelse under våren kommer att diskutera ett mindre omfattande ramverk som eventuellt kommer att ersätta försöket med en strategi.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionen 2012/13:U5 (MP) yrkande 12.

Migrationsströmmar

Med anledning av ett motionsyrkande om att Sverige bör öka sitt finansiella stöd till UNHCR konstaterar utskottet att stöd och hjälp till flyktingar och internflyktingar kräver insatser på flera områden, såsom det långsiktiga utvecklingssamarbetet, det humanitära biståndet, migrationsområdet och genom internationell samverkan. Breda lösningar och gemensamma strategiska insatser kan bidra till att minska bördan för de länder som hyser stora flyktinggrupper och även till att öka kapaciteten att bygga samhällen i dessa länder och bidra till utvecklingen i hela regioner. Regeringen framför i skrivelsen att det omfattande svenska stödet till olika humanitära organisationer, liksom till FN:s flyktingorgan UNHCR, har bidragit till arbetet med att finna varaktiga lösningar för flyktingar och skyddsbehövande. Inom EU har regeringen bl.a. bidragit till att det gemensamma europeiska asylsystemet utvecklas i nära samarbete med UNHCR. Utskottet konstaterar att Sverige är den fjärde största givaren till UNHCR och att stödet bidrar till att möjliggöra organisationens omfattande verksamhet som det internationella samfundets ansvariga organ för flyktingfrågor. Riksdagen har genom betänkande 2012/13:UU2 (rskr. 2012/13:91) tagit ställning till Sveriges finansiella stöd till UNHCR, varför motion 2012/13:U3 (SD) yrkande 8 avslås.

Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot

I likhet med vad regeringen framhåller i skrivelsen vill utskottet betona att hållbara hälsosystem, ökad tillgång till läkemedel och hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder även i fortsättningen är av stor vikt för att bekämpa smittsamma sjukdomar och andra hälsohot. Sammanhållna hälsosystem och tillgång till effektiva och säkra läkemedel är en förutsättning för långsiktiga hälsoinsatser. Utskottet välkomnar att Sverige under 2011 antog en övergripande strategi för Sveiges samarbete med Världshälsoorganisationen (WHO) där stärkande av fattiga länders hälsosystem är en prioriterad fråga. Utskottet betonar vikten av ett aktivt svenskt arbete vad gäller hälsosystem, genusrelaterad ohälsa samt mödradödlighet och välkomnar att regeringen har lyft dessa frågor i olika internationella sammanhang.

Utskottet tar ovan upp frågan om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter men vill även i detta sammanhang välkomna att regeringen i mars 2012 beslutade om en strategi för regionalt arbete med hiv och aids och SRHR samt arbete för homo-, bi- och transsexuella personers mänskliga rättigheter i Afrika söder om Sahara 2012–2013. Utskottet konstaterar att

strategins långsiktiga mål bl.a. är att minska antalet nya hiv-infektioner och förbättrade levnadsvillkor för kvinnor och flickor som drabbas av hiv och aids. Samarbetet ska rikta in sig på stöd till kapacitetsutveckling genom Afrikanska unionen (AU) och Regionala ekonomiska gemenskaper (REC:s), nätverk för enskilda organisationer, företag och forskningsinstitutioner samt stöd för påverkansarbete och politiska processer. Arbetet ska framför allt rikta in sig på södra och östra Afrika, där epidemin är mest omfattande. Utskottet välkomnar att kvinnor och flickor som aktörer särskilt uppmärksammas. Det svenska stödet och dialogen genomförs i nära samverkan med Norge och regionala aktörer, och ett utökat samarbete med näringslivet ska sökas.

Det framförs i en motion att Sverige för att förebygga ohälsa tydligare bör lyfta fram vikten av ökade satsningar och ökad samverkan mellan olika aktörer såsom EU, FN, WHO och Världsbanken. Utskottet kan konstatera att biståndsminister Gunilla Carlsson och Anders Nordström, ambassadör med särskilt ansvar för Sveriges internationella arbete på hiv/aidsområdet, i november 2012¹³ framhöll vikten av ett globalt engagemang i hälsofrågor och bl.a. uppmanade det internationella systemet att leverera ännu bättre resultat. Regeringen framhöll att framstegen vad gäller internationella hälsofrågor är imponerande men att mycket återstår att göra och efterlyste ökade och mer samordnade insatser från WHO, Unicef, UNFPA, Världsbanken, Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria och GAVI Alliance. Utskottet instämmer i att det finns ett behov av ökade satsningar och ökad samverkan mellan olika nationella, regionala och internationella aktörer.

Mot bakgrund av utskottets överväganden avstyrker utskottet motionerna 2010/11:U306 (S) yrkande 10 och 64, 2011/12:U315 (S) yrkande 11, 14 och 65, 2012/13:U3 (SD) yrkande 7 och 2012/13:U306 (S) yrkande 13 (i denna del) och 66.

Övriga yrkanden

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som är föremål för förenklad motionsbehandling enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsbehandling under återstoden av mandatperioden som utrikesutskottet fastställde i oktober 2010.

Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 3 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott motionerna.

¹³ Ett globalt engagemang i hälsofrågor skulle kunna leda till bättre resultat inte bara efter 2015 utan redan idag. Artikel i The Lancet den 3 november 2012.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (S)

av Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S) och Désirée Liljevall (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 4 och avslår motionerna

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP),

2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5,

2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1 och

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16.

Ställningstagande

PGU utgår från ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv. Själva kärnan är alltså att en samstämmig politik på alla områden ska bidra till en hållbar utveckling i världen. Utöver vikten av internationell samverkan är det också viktigt att samverka med olika aktörer i samhället – fackföreningar, organisationer, näringslivet, kommuner m.fl.

Tyvärr verkar regeringen ha tryckt på pausknappen när det gäller PGU-arbetet. I många stycken har regeringens politik medfört en oroande perspektivförskjutning där solidaritet, rättighetsperspektivet och det lokala ägarskapet som förutsättning för förändring är starkt nedtonade till förmån för en övertro på marknadslösningar och en kortsiktig jakt på resultat.

De globala utmaningarna saknas inte och PGU-arbetet måste få en nystart. Regeringen måste ta ledningen och bl.a. säkerställa att det finns tillräcklig kapacitet för uppföljning och analys av genomförandet av PGU.

Socialdemokraterna vill att det skapas en samordningsfunktion i Regeringskansliet som ska svara för att regeringen i sitt agerande samfällt strävar mot målet om hållbar global utveckling.

I skrivelsen noterar regeringen att ”utvärderingen (OECD:s) konstaterar att genomförandet saknar en stark mekanism för samordning och att Utrikesdepartementet har begränsade verktyg att samordna och medla mellan olika delar av Regeringskansliet”, ett konstaterande som går igen i skrivelsen. Också civilsamhällets organisationer skriver i brev till riksdagen att frågan om en samstämmig politik inte får vara en fråga enbart för UD och biståndsministern.

2. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP),

2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5 och

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1 och

avslår motionerna

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11,

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del,

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Miljöpartiet noterar att regeringen har utvecklat formen för sin skrivelse och för första gången lyfter fram exempel på de svåra målkonflikter som har kommit upp de senaste åren. Miljöpartiet, som länge har drivit frågan om transparens och öppenhet, välkomnar detta. Det är bra att regeringen har gett fler verk och statliga bolag förtydligade regleringsbrev och ägardirektiv samt att det finns policydokument och uppföljningsmekanismer för att mäta hur regeringen arbetar. Miljöpartiet anser dock att regeringen inte har utformat det arbete som krävs för att politiken för global utveckling (PGU) ska genomsyra och stärka Sveriges arbete för global utveckling. Såväl frivilligorganisationerna genom Concord som Statskontoret och OECD har visat att genomförandet av PGU försvårats av att Sverige saknar tillfredsställande mekanismer och resurser för samordning. Regeringen,

som själv är mycket noggrann med att ställa krav på resultatredovisning, måste se till att det finns resurser för att både genomföra och redovisa PGU i sin helhet. Det krävs ett politiskt åtagande från hela regeringen och ett tydligt uppdrag till alla ministrar. Regeringen måste ansvara för den politiska styrningen och samordningen av statssekreterarna. Utrikesdepartementet behöver förstärkt kapacitet för att samordna arbetet. På samma sätt behöver tjänstemännen på de olika departementen och relevanta myndigheter få ett tydligt uppdrag att arbeta med PGU och den kunskap som krävs. Miljöpartiet vill att regeringen inrättar funktioner för styrningen av PGU inom Regeringskansliet.

Det är också angeläget att utveckla formerna för att involvera riksdagen i utvecklingen av PGU. Utskotten bör använda PGU:s perspektiv i beredning av ärenden. Riksdagen bör vara uppdragsgivare till en oberoende utvärdering av PGU. Sverige skulle kunna generera mycket resurser för fattigdomsbekämpning om biståndet blev än effektivare och PGU fick genomsyra alla politikområden. Vidare bör såväl regeringen som riksdagen inför avgörande politiska beslut redogöra för konsekvensanalyser som identifierar och hanterar mål- och intressekonflikter där konsekvenser av Sveriges politik för fattiga människor analyseras. Regeringen bör redogöra för hur avväganden gjorts i de fall det finns mål- och intressekonflikter. Konsekvensanalysbedömningar måste vara öppna, och medierna, civilsamhällets organisationer och andra intressenter måste ges möjlighet att ta aktiv del i processen.

Regeringen bör också se till att våra samarbetsländer har en möjlighet att följa upp PGU. De internationella överenskommelserna om biståndseffektivitet (den s.k. Parisagendan) betonar ömsesidigt ansvarsutkrävande. Därför bör Sverige, i strävan att leva upp till åtagandet om att skapa mer jämbördiga relationer i utvecklingssamarbetet, ta initiativ till att lyfta in PGU i den politiska dialogen.

Vi välkomnar att regeringen har lyft fram frågan om transparens och ansvarsutkrävande. Biståndsorganet Sida har som en av landets första myndigheter fått en s.k. whistleblowing-funktion. Lika viktigt som att bereda beslut i enlighet med PGU är möjligheten att följa upp dem. Beslut kan få oförutsedda och okända konsekvenser, och dessa skulle kunna samlas i en klagomålsmekanism. Sverige kan även fortsättningsvis vara ett föregångsland genom att utveckla ett system där regeringar, enskilda medborgare och civilsamhällets organisationer i påverkade länder ges möjlighet att via Sveriges ambassader eller civilsamhällets organisationer presentera klagomål till Sveriges regering om Sveriges politik bidrar till att hindra fattiga människor från att få sina rättigheter tillgodosedda.

Regeringen behöver utveckla sin linje att tydliggöra för myndigheter, statliga bolag och andra aktörer vilket uppdrag de har inom ramen för PGU. Regeringen måste ställa krav på en resultatbaserad planering med uppföljbara mål och indikatorer. Det krävs också oberoende och regelbundna utvärderingar i syfte att följa upp målen om en samstämmig

politik. OECD har vid ett flertal tillfällen kritiserat Sverige för att det saknas ett trovärdigt system. Mål och indikatorer måste fokusera på resultat och inte som i dag på processer. Ett sådant system med resultatfokuserade indikatorer stärker aktörerna i deras operativa arbete och tydliggör politikens funktion.

Miljöpartiet välkomnar regeringens initiativ till en enskild extern utvärdering med fokus på arbetsformer och styrning och föreslår att denna utgör en grund för kommande uppföljningar och utvärderingar. Miljöpartiet välkomnar också regeringens ambition att aktivt påverka EU:s politik på olika områden. Genom Lissabonfördraget har beslutsmandatet för flera av de centrala frågorna hamnat på EU-nivå i utrikesförvaltningen (EEAS). Sverige bör med sin erfarenhet av PGU stärka sitt arbete med att påverka EU i en riktning mot en samstämmig politik som tar hänsyn till fattiga människors perspektiv och rättigheter.

3. Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (V)

av Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 1,

2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 11 och

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 16 och

avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP),

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 3,

2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5,

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del,

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 1 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Vid millennietoppmötet 2000 fastställdes en gemensam internationell dagordning för global utveckling genom den s.k. millenniedeklarationen och de åtta millenniemålen. Där slås fast att global utveckling kräver en helhetssyn och att insatser för fattigdomsbekämpning, utbildning, hälsa, fred, säkerhet, miljö, mänskliga rättigheter och demokrati hör ihop. Millenniemålen är i dag en självklar del i utvecklingsdebatten. Vänsterpartiet följer och granskar hur Sveriges politik för global utveckling genomförs i praktiken med förhoppningen att den ska vara ett effektivt verktyg i kampen mot

fattigdom och hunger samt för millenniemålen. De åtta målen får aldrig avfärdas som målsättningar eller riktlinjer, utan måste ses som de löften till världens fattiga och hungriga som de faktiskt är. I slutändan handlar det inte om statistik och siffror utan om miljontals människors rätt till ett värdigt liv. Vänsterpartiet menar att utveckling och fattigdomsbekämpning, precis som PGU föreskriver, kräver åtgärder på en rad områden: skuldavskrivningar, ökat bistånd, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett stärkt regelverk för vapenhandel, en reformering av IMF och Världsbanken, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler. Vi menar att det i grunden krävs en ny ekonomisk ordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från nord till syd. Millenniemålen kommer inte ensamma att lösa alla dessa utmaningar eller utradera fattigdom eller förtryck. Men om millenniemålen nås skulle det innebära att miljoner människor får möjlighet att leva värdiga liv.

Det är nu avgörande att världen kraftsamlar runt dessa mål. Ansvaret vilar på regeringar både i nord och i syd. Millenniemål 8 berör specifikt den rika världens åtaganden för att nå millenniemålen, ett mål som är långt ifrån att uppfyllas eftersom världens rika länder inte har ökat biståndet till utlovade nivåer. Vi har konstaterat att millenniemålen tyvärr fått lite utrymme i den borgerliga regeringens utvecklingspolitik. Alltför mycket av utvecklingspolitiken saknar en tydlig koppling till målen, och fattigdomsbekämpning har fått en undanskymd roll. Vänsterpartiet anser att Sverige nu tydligt måste koppla allt utvecklingsarbete till millenniemålen uppfyllande.

Om biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling ska enligt Vänsterpartiet alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel omfattas av samma regler för uppföljning och mäts mot samma rapporteringsindikatorer. Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive aktörer inom den privata sektorn, följer Sveriges politik för global utveckling och Sveriges officiella utvecklingsmål. Vidare anser Vänsterpartiet att all politik som påverkar global utveckling måste analyseras. Det är välkommet att regeringen presenterar en skrivelse vartannat år där man utvärderar sitt eget arbete med PGU, men Vänsterpartiet anser att arbetet med att genomföra PGU i framtiden också måste utvärderas av en oberoende utvärderingsinstans. Att regeringen utvärderar sig själv är inte trovärdigt, och resultatet av PGU blir otydligt.

4. Jämställdhetsperspektivet, punkt 3 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:U226 av Esabelle Dingizian och Bodil Ceballos (båda MP) yrkande 1,

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5,

2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 12 och

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Den svenska utvecklingspolitiken utgår från två perspektiv: fattigdomsbekämpning och ett rättighetsperspektiv. Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig dock ofta olika uttryck för män och kvinnor. För att nå framgång på dessa områden menar vi att ett tydligt könsperspektiv bör inkluderas så att mäns och kvinnors skilda villkor synliggörs och politiken utformas så att den undanröjer förtryck och diskriminering på grund av kön. Vi anser därför att den svenska globala utvecklingspolitiken måste utveckla ett tredje mål som omfattar ett köns- maktsperspektiv.

5. Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor, punkt 4 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 2 och

2012/13:U241 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) samt avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 5, 8, 13 i denna del, 14 och 64.

Ställningstagande

Världens befolkning blir allt äldre. Människor föder färre barn. Förbättrad levnadsstandard och hälsovård innebär stigande medellivslängd i nästan alla länder. De äldre blir alltså fler och lever längre. Utvecklingen går snabbast i de s.k. utvecklingsländerna. Det är en fantastisk framgång, men den innebär också nya utmaningar. Sveriges politik för global utveckling (PGU) behöver anpassas till den nya demografiska situation som nu snabbt växer fram genom att i ökande grad uppmärksamma äldres rättigheter och villkor, särskilt i fattiga länder. Alla länder måste anpassa sig till det växande antalet äldre, särskilt vad gäller arbetsmarknads- och socialpolitik. Också finanspolitik, bostadspolitik, familjepolitik och andra politikområden berörs. Det kan även bli mer konkurrens om resurserna mellan generationerna.

Det finns ett internationellt samförstånd om att äldre är utsatta och behöver särskild uppmärksamhet, vilket uttrycks i FN:s principer om äldre från 1991 och FN:s handlingsplan för äldre, Madrid International Plan of Action on Ageing, från 2002. Handlingsplanen pekar ut viktiga åtgärder, framför allt att underlätta för äldre att få en inkomst, introducera och utveckla trygghetssystem, inklusive ålderspension, motverka åldersdiskriminering, stärka äldres – särskilt kvinnors – deltagande i samhälleliga beslut, skapa en äldrevänlig miljö, säkerställa tillgång och kvalitet på hälso- och sjukvård och underlätta tillgång till krediter. FN-organisationen UNFPA och Help Age International i samarbete med flera FN-organ visar i en ny stor global studie av äldre, *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge* på vilka framsteg som har gjorts under de tio år som gått sedan FN antog sin handlingsplan för äldre och vilka utmaningar världen nu står inför. Studien, som även bygger på äldres egna röster, lyfter fram de äldres växande resurser och deras bidrag till produktion och samhälle, samtidigt som den pekar på vad som behöver göras för att äldre människor ska komma till sin rätt.

Genom att godkänna FN:s handlingsplan för äldre har Sverige åtagit sig att uppfylla vissa villkor för de äldre i Sverige men också att bidra internationellt vad gäller normsättning, policy och program. Äldres situation och rättigheter måste också uppmärksammas i uppföljningen och förverkligandet av FN:s olika konventioner om mänskliga rättigheter, inklusive FN:s kvinnokonvention och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt Europakonventionen. Vidare måste äldres situation uppmärksammas i den nu inledda översynen av FN:s millenniemål för att bekämpa fattigdom efter 2015 och i andra strategiska processer. Äldreaskpekter bör regelmässigt föras in i analys, dialog och programverksamhet inom utvecklingssamarbetet och den humanitära verksamheten. Stöd bör ges till frivilligorganisationer som verkar för att lyfta fram och främja äldres villkor.

Sverige har lång erfarenhet av att utveckla sociala trygghetssystem. Därför har Sverige både erfarenhet och kompetens att dela med sig av även om lösningar givetvis måste bygga på förutsättningarna i varje givet land. Biståndet har en uppgift att bidra till att införa och utveckla system samt att sprida erfarenheter.

Vi vill även lyfta fram frågan om avräkningar från biståndsramen. Med tanke på regeringens höga ambitioner att styra, mäta och sedan följa upp är det märkligt att de avräkningar som görs från biståndsramen varje år inte också är föremål för noggrann granskning och resultatuppföljning. Både FN-organ, Sida och frivilligorganisationerna granskas noga, och regeringen har under denna mandatperiod sagt sig öka ambitionerna på detta område. Samtidigt ökar avräkningarna i budgeten 2012/13 med 1,1 miljard kronor. Andelen som kvarstår av biståndsramen efter avräkningar har minskat från 85 procent till 82 procent 2013. Miljöpartiet är starkt kritiskt till denna utveckling som bryter mot riksdagens intentioner och löften till omvärlden.

Avräkningarna för administrativa kostnader i Utrikesdepartementets förvaltning räknas inte längre på ett schablonmässigt sätt, vilket är bra. Samtidigt kan vi konstatera att avräkningarna för flyktningmottagande i dag upptar 11,6 procent av biståndsbudgeten. Denna siffra är omotiverat hög. OECD/Dac konstaterar i sina rapporter att Sverige var ett av sex OECD-länder vars kostnader för flyktningmottagande översteg 5 procent (snittet inom OECD är 2,4 procent) av det totala biståndsflödet 2009.

Det är bra att regeringen numera motiverar avräkningarna i förhållande till OECD/Dacs regelverk även om Miljöpartiet inte delar regeringens tolkning av regelverket. Vi vill att regeringen upprättar ett tydligt och transparent system som visar hur avräkningarna bidrar till målsättningarna i politiken för global utveckling, dvs. fattigdomsbekämpning.

6. Ekonomiskt utanförskap inklusive vissa biståndsfrågor, punkt 4 – motiveringen (V)

av Hans Linde (V).

Ställningstagande

Världen är inte rättvis. Klyftorna är stora mellan länder i nord och syd, mellan fattiga och rika, mellan kvinnor och män. Nästan 1 miljard människor saknar i dag tillgång till rent vatten. Var 90:e sekund dör en kvinna till följd av komplikationer vid en graviditet – av dessa dödsfall sker 99 procent i utvecklingsländerna.

Världen skulle dock kunna se annorlunda ut. Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. Men i stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande hos den rika delen av världen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna.

Vänsterpartiet menar att utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en rad områden: skuldavskrivningar, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett stärkt regelverk för vapenhandel, en reformering av IMF och Världsbanken, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler. I grunden anser vi att det krävs en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från nord till syd.

Grunden för svensk utvecklingspolitik är politik för global utveckling, (PGU). Det har snart gått tio år sedan riksdagen antog propositionen Gemensamt ansvar; Sveriges politik för global utveckling. Genom PGU slog man fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU; för oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU och att det råder samstämmighet mellan alla politikområden. Dit är det dock fortfarande en lång väg, mycket återstår för att omsätta PGU:s ord till praktisk politik.

För att förstå hur utvecklingen skapas, eller motverkas, måste man analysera all politik som påverkar utvecklingen. Det är välkommet att regeringen presenterar en skrivelse vartannat år där man utvärderar sitt eget arbete med PGU, men Vänsterpartiet anser att arbetet med att genomföra PGU i framtiden också måste utvärderas av en oberoende utvärderingsinstans.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling, och könsdiskriminering är en viktig orsak till fattigdom. Kvinnor har ofta det verkliga försörjningsansvaret för familjen, men saknar trots det ofta de mest basala rättigheterna. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning kan bidra både till att förbättra den enskilda kvinnans ställning, främja jämställdhet i stort samt bidra till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i syd som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser.

Vänsterpartiet anser att den svenska regeringens syn på förtryck och mänskliga rättigheter är för snäv. De mänskliga rättigheterna inkluderar, enligt FN:s deklaration, såväl politiska och medborgerliga rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella. Dessa rättigheter är odelbara, inbördes beroende och universellt giltiga. Om man vill uppnå verkliga resultat kan man därför inte, som regeringen alltför ofta gör, bara fokusera på en begränsad del av de mänskliga rättigheterna. Till exempel berör den borgerliga regeringen sällan eller aldrig vikten av facklig organisering, trots att rätten

att organisera sig fackligt är en grundläggande mänsklig rättighet och fackföreningar är och har varit centrala aktörer i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter i många länder.

Även då det gäller att minska världens fattigdom krävs att oberoende fackliga organisationer får möjlighet att utvecklas och verka fritt. Kollektivavtalet har visat sig vara en av de mest fattigdomsbekämpande mekanismerna som finns i världen. FN-organet ILO (International Labour Organization) har under en lång tid påvisat sambandet mellan fackliga rättigheter och fattigdomsbekämpning. Även Världsbanken drog för ett antal år sedan samma slutsats i sin rapport *Unions and Collective Bargaining* (2002). Man menade då att fungerande fackföreningar och kollektivavtal kan bidra till lägre arbetslöshet och inflation, samtidigt som produktiviteten kan öka och landet i fråga kan ta sig ur ekonomiska kriser på ett snabbare sätt.

Detta är förstås viktiga slutsatser, inte minst i kölvattnet av den senaste ekonomiska och finansiella krisen som slog hårt mot många av världens länder. Välfärd kan inte byggas utan demokrati. Demokrati kan inte byggas utan rätten att organisera sig. Eftersom fattigdomsbekämpning och demokratisering är viktiga mål för svenskt bistånd bör Sverige verka för att frågor om mänskliga rättigheter i arbetslivet tydligare prioriteras i svenskt utvecklingssamarbete.

7. Övriga biståndsfrågor m.m., punkt 5 (S, MP, V)

av Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S), Carin Runeson (S), Olle Thorell (S), Kenneth G Forslund (S), Bodil Ceballos (MP), Hans Linde (V) och Désirée Liljevall (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U225 av Kerstin Engle och Berit Högman (båda S) och avslår motion

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi menar att ett samhälles och dess individers frihet ökar med kulturen. Med kultur som verktyg kan yttrandefrihet, folkbildning, demokratiska samtal och deltagande i samhällsdiskussionen stärkas.

Kulturen utgör en viktig del av utvecklingssamarbetet, inte minst för folkbildning och demokratifrämjande arbete. Kulturbiståndets andel av det totala biståndet har kraftigt minskat under den borgerliga regeringen, trots att biståndet totalt sett har ökat under samma tid. Andelen bistånd som går till kulturbistånd bör därför återigen öka.

8. Övriga biståndsfrågor m.m., punkt 5 (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motion 2012/13:U225 av Kerstin Engle och Berit Högman (båda S).

Ställningstagande

I skrivelsen lyfter regeringen fram vikten av jämställdhetsarbete och kvinnors deltagande på den formella arbetsmarknaden för att motverka ekonomiskt utanförskap. I jämställdhetsarbetet i utvecklingsländer anser Sverigedemokraterna att det är viktigt att ge kvinnor de förutsättningar som behövs för att de över huvud taget ska ha möjlighet att delta i utbildning och på den formella arbetsmarknaden. I dag ägnar många kvinnor i utvecklingsländer en stor del av sin tid åt överlevnad i form av att exempelvis hämta vatten och trygga livsmedelsförsörjningen för familjen. Detta sker ofta under bristande sanitetsförhållanden, vilket bidrar till ohälsa. Allt detta hindrar utvecklingen för kvinnor. Flickor väljer t.ex. hellre att stanna hemma än att gå till skolan på grund av avsaknad av grundläggande sanitet på skolan, flickor måste stanna hemma för att hjälpa till med hushållsarbete i stället för att gå till skolan och många barn blir sjuka och dör på grund av förorenat vatten. Regeringen bör i det svenska jämställdhetsarbetet och i internationella sammanhang tydligare lyfta fram detta samband i arbetet med att skapa förutsättningar för fattiga människor, däribland kvinnor, att förbättra sina levnadsvillkor.

9. Finansiella marknader inklusive kapital- och skatteflykt, punkt 6 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U275 av Jan Lindholm m.fl. (MP),

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 4 och

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 17 och

avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 22 och 64,

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S) i denna del och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 2, 17, 21 och 65.

Ställningstagande

Regeringen lyfter för första gången fram problemen med kapital- och skatteflykt i sin skrivelse. Det är välkommet att regeringen intresserar sig för en av de största målkonflikterna i svensk och europeisk politik. För att kunna bedriva en effektiv fattigdomsbekämpning och en hållbar utveckling måste kapital- och skatteflykten stoppas. Fattiga länder måste ges förutsättningar att driva sin egen utveckling och minska biståndsberoendet. Kapitalflykten uppgick 2008 till mellan 1,26 och 1,44 triljoner US-dollar. Beräkningar visar att om avkastningen på den totala förmögenhet som är placerad i skatteparadis beskattades i de länder där de hör hemma, skulle dessa länder ha ytterligare 160 miljarder US-dollar i skatteintäkter. Detta motsvarar ca 1,5 gånger det totala årliga biståndet. Det är pengar som skulle kunna användas till att både bekämpa fattigdomen och hantera effekter av klimat- och finanskrisen. Nästan två tredjedelar av kapitalflykten sker genom internationella företag som har verksamhet i länderna.

Vi anser att Sverige måste engagera sig hårdare i de internationella ansträngningarna för att bromsa kapitalflykten från utvecklingsländerna. Detta är problem av en sådan art att ett litet land som Sverige inte ensamt har möjlighet att lösa det. Det krävs ett globalt samarbete inte bara mellan starka demokratier utan även stöd från företag behövs. Regeringen måste flytta fram positionerna och prioritera arbetet mot kapital- och skatteflykt än högre. Framför allt bör ett initiativ tas för att få seriösa stora globala företag att delta i arbetet. Regeringen hänvisar i sin skrivelse till OECD och Global Forums arbete mot kapitalflykt. Svenska frivilligorganisationer påtalar i en kommentar till regeringens skrivelse att båda dessa organ saknar representation från utvecklingsländerna. Principiellt bör Sverige stärka forum med en bättre representativitet och som utvecklingsländer och expert-

organisationer förespråkar, t.ex. FN:s skattekommitté och den multilaterala Joint Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters. Vidare lyfter regeringen fram G20:s arbete med utvecklingsdimensionen av internationellt ekonomiskt arbete. Sverige bör använda detta forum och aktivt söka allianser för arbete mot kapitalflykt. Regeringen måste förtydliga hur den avser att involvera den privata sektorn. Statligt ägda bolag måste ha tydliga ägaranvisningar med en uppföljning som säkerställer att de inte bidrar till kapital- eller skatteflykt på ett otillbörligt sätt.

Regeringen beskriver sitt stöd för EU-kommissionens förslag om att öka öppenheten om företags betalningar till offentliga förvaltningar från råvaruutvinnings- och skogsindustrin. Förslaget är bra men behöver utvecklas. Den svenska regeringen bör driva på för att bredda EU:s lagstiftning vad gäller landspecifik rapportering. Krav på landspecifik rapportering måste gälla alla branscher, inte enbart råvaruutvinnings- och skogsindustrin. För att kunna spåra och upptäcka företags skatteflykt krävs förutom uppgifter om betalningar till offentliga förvaltningar även uppgifter om vinster, inköp, försäljningar, produktionsvolym, tillgångar och kostnader för arbetskraft.

Vi vill understryka att en förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner. År 2008 beslutade Swedfund om investeringar på drygt 500 miljoner kronor. Tidningen Omvärlden avslöjade att 20 procent av detta, 98 miljoner kronor, hade gått via skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna, där insyn är obefintlig och alla transaktioner hålls hemliga. I Sverige införde regeringen ett tillfälligt stopp för nya investeringar i skatteparadis men Swedfund fortsatte att investera i fonder i skatteparadis där man har kontrakt sedan tidigare. Nu har regeringen presenterat nya ägardirektiv för Swedfund, i vilka man tagit bort förbudet att investera i fonder som är verk samma i skatteparadis. I stället säger man att Swedfund inte ska medverka i investeringar via territorier som OECD:s sammanslutning Global Forum inte har bedömt som tillräckligt transparenta i sin "Peer Review Process". Problemet är att Global Forums utvärdering inte på långa vägar räcker för att avgöra om ett territorium är ett skatteparadis som gömmer kriminalitet och bidrar till skatteflykt och korruption. I realiteten innebär de nya ägardirektiven att Swedfund kan fortsätta att kanalisera pengar via fonder i kända skatteparadis som Jersey, Caymanöarna och Brittiska Jungfruöarna. Den norska regeringen har samtidigt beslutat att inga nya biståndssatsningar ska gå via skatteparadis och tillsatt en utredning om existerande investeringar i skatteparadis med målsättningen att Norge ska avveckla alla fonder i skatteparadis. Vi anser att Sverige borde följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis.

Regeringen anser att alla länder på sikt bör ha fria kapitalflöden. Vi anser att det bör vara upp till länderna själva att avgöra graden av reglering av kapitalflöden. Noterbart är att den genomsnittliga årliga ökningen av BNP per capita i utvecklingsländerna under perioden 1960–1980 låg på 3 procent för att under perioden 1980–2000 falla till 1,7 procent, dvs. under de decennier då kapitalflödena strömmade allt friare nästan halverades den ekonomiska tillväxten per person i de fattiga länderna.

Skatt på finansiella transaktioner (Financial Transaction Tax, FTT) har under finanskrisen fått förnyad aktualitet och ökat politiskt stöd. Vi bejakar införandet av FTT som vi bedömer kan bidra såväl till finansiell stabilitet som till att generera resurser för utvecklingssamarbete och klimatarbete. Det är djupt beklagligt att den svenska regeringen missar en historisk möjlighet och ställer sig utanför den majoritet av EU15-länder som bejakar införandet av FTT. Den långsiktiga ambitionen bör vara FTT på global nivå, men i dagsläget ter sig EU-nivån mer realistisk och det är då avgörande att skatteintäkterna går tillbaka till medlemsländerna, som suveränt bör disponera dessa medel.

Slutligen kan vi konstatera att regeringen förtjänstfullt betonar vikten av att utveckla lokala finansiella marknader. Mikrokreditrevolutionen i Sydostasien åskådliggör betydelsen av minskat finansiellt utanförskap. Det är väsentligt att Sverige inom ramen för det multilaterala biståndet verkar för bättre villkor för lokalt ägda och kontrollerade banker.

10. Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen, punkt 7 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5 och

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 18 och avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 16 i denna del,

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3–5 och

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 i denna del.

Ställningstagande

I mer än tio år har EU förhandlat om ekonomiska partnerskapsavtal (EPA-avtal) med länderna i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS-länderna). Förhandlingarna har ännu inte kunnat avslutas på grund av meningsskiljaktigheter parterna emellan. I skrivelsen lyfter regeringen för första gången

upp EPA-avtalen som en mål- och intressekonflikt för utveckling. Skrivelsen behandlar de problem som uppstår när EU kräver att de fattigaste AVS-länderna ska öppna sina marknader för produkter från EU. Den behandlar också EPA-avtalens negativa effekter på regionala samarbeten liksom inhemska förädling av råvaror i AVS-länderna. Vi anser dock att skrivelsen saknar konkreta åtgärdsförslag från Sveriges sida och att den inte presenterar några alternativ till EU:s förda linje.

Kritiken från regeringar och folkrörelser i Afrika har varit omfattande, både mot avtalens innehåll och mot hur EU bedrivit förhandlingarna. Bland annat Internationella valutafonden (IMF) uppskattar att 8–12 procent av statsinkomsterna i de afrikanska länderna kan komma att försvinna som en följd av EPA. Oron har varit stor för att EPA-avtalen ska slå ut lokalproduktion i syd, öppna fler möjligheter för multinationella företag att exploatera naturtillgångar och leda till att utvecklingsländerna förlorar viktiga inkomster. Att Afrika har full del i det globala politiska och ekonomiska samarbetet är självklart något positivt, men EPA-avtalen innebär inte konkurrens på samma villkor. De ekonomiska förutsättningarna för EU-länderna och AVS-länderna skiljer sig i grunden. Många av AVS-ländernas ekonomier baseras på råvaruexport, småskaligt och sårbart jordbruk samt lågteknologisk produktion som befinner sig i uppbyggnadsfaser. Svenska frivilligorganisationer har uppmärksammat regeringen på de problem som kan uppstå för lägre medelinkomstländer.

Det är lovvärt att regeringen verkar för att EU ska förhålla sig flexibelt och lyhört i förhandlingarna och att EPA-avtalen ska överensstämma med AVS-ländernas egna utvecklingsplaner, liksom att det ska finnas respekt för att enskilda länder väljer att inte ingå partnerskapsavtal med EU. Vi anser dock att Sverige även måste verka för att de länder som väljer att inte ingå avtal inte hamnar i en sämre situation än innan. Detta fastslogs i Cotonouavtalet. Den massiva kritik som framförts från de afrikanska staterna tyder på att dessa inte har upplevt den ömsesidiga respekt som det talas om.

Kommissionen satte under våren 2012 en ny deadline för förhandlingarna. De länder som inte har undertecknat EPA-avtalet före den 1 januari 2014 riskerar att få höjda tullar för sin export. Det skulle innebära att EU höjer sina tullar mot bl.a. Kenya, Namibia, Ghana och Fiji, vilket självklart skulle försvåra ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning i dessa länder. Sverige har gett stöd till den deadline i EPA-förhandlingarna som EU-kommissionen föreslagit. Konsekvensen av den förda politiken är att EU pressar AVS-länder att genomföra avtal som hotar deras utvecklingsmöjligheter. Sverige är också ett av de länder inom EU som har drivit på för att EPA-avtalen ska innehålla avtal om bl.a. investeringar, offentlig upphandling och tjänstehandel trots motstånd från AVS-länder. EU:s krav på snabba och breda avtal ger inte AVS-länderna det politiska handlingsutrymme som krävs för att säkerställa hänsyn till fattiga människors perspektiv och rättigheter. Vi menar att det ännu finns tid för den svenska

regeringen att stå upp för att EU:s handelspolitik inte ska motverka utvecklingspolitikens mål. Regeringen bör inom EU verka för utvecklingsvänliga EPA-avtal ”och avvisa kommissionens förslag om höjda tullar mot en rad utvecklingsländer fr.o.m. januari 2014, samt i stället” verka för att EU-kommissionen i större utsträckning lyssnar på de afrikanska staternas synpunkter i förhandlingarna om handelsavtal.

11. Handel med jordbruksprodukter inklusive EPA-avtalen, punkt 7 (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 3 och 5 samt avslår motionerna 2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 16 i denna del, 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 4, 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 5, 2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 15 i denna del och 2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 18.

Ställningstagande

Doharundan har utvecklats från att ha haft ansatsen att särbehandla de minst utvecklade länderna (MUL) positivt till att bli en av de viktigaste förhandlingarna för BRIK-ländernas framtida möjlighet till utländska direktinvesteringar och exportmöjligheter. Det finns även anledning att betrakta de områden där förhandlingarna är avklarade som färgade av Kinas och Indiens nationella hänsynstaganden till sin inhemska produktion. Fortsatta förhandlingar inom Doha bör villkoras av att BRIK-länderna inte använder sig av tredjeländer för marknadstillträde till unionen, att arbetet fokuseras på de minst utvecklade länderna och att Kina och Indien ger de minst utvecklade länderna respektive EU tillträde till sina marknader enligt Doha och den s.k. mest-gynnad-nationsprincipen. Sverigedemokraterna anser att regeringen, med anledning av den senaste lösningen i förhandlingarna, bör verka inom ramen för EU för att det allmänna preferenssystemet eller motsvarande avtal utvecklas till det verktyg som Doha borde ha varit. I syfte att gynna utvecklingen i utvecklingsländerna anser vi att det allmänna preferenssystemet är bäst lämpat. Ekonomiska partnerskapavtal (EPA) är inte ett lämpligt verktyg för att bedriva utvecklingspolitik då det är mer utfor-

mat för att gynna EU:s inhemska företag. Vi menar därför att regeringen bör verka för att fler länder antar möjligheten att ansluta sig till det allmänna preferenssystemet framför EPA-avtalen.

12. Fiskeripolitik och utveckling, punkt 8 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 och

avslår motion

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vad gäller EU:s fiskeripolitik anser vi att den svenska regeringen driver på i rätt riktning men att takten är alldeles för långsam. Utvecklingssamarbetet bör snarast skiljas från krav på kompensation i form av fiskerätter för EU-fartyg. Ett grundläggande krav för att fiskepartnerskapsavtal med utvecklingsländer ska kunna accepteras är att det finns uttryckliga krav på hållbarhet och effektiv fiskeriförvaltning – krav som också följs upp under avtalsperioden och där bristfällig uppfyllelse är grund för avtalsförändringar. Det behövs ett väldokumenterat överskott, relevanta beståndsuppskattningar, en effektiv fiskekontroll och en skyddad kustzon för det lokala fisket. Ett annat krav är att utvärderingen av eventuellt föregående avtal offentliggörs innan förhandlingar om ett nytt avtal kan påbörjas. Ett tredje krav är att grundläggande mänskliga rättigheter respekteras i avtalslandet.

Det är mycket bekymmersamt att Europeiska rådet driver att den externa politiken ska garantera stabilitet för EU-flottan utan att hänsyn tas till samstämmighet enligt en konsekvent politik för utveckling (PCD). Sverige måste aktivt och konsekvent driva en linje som stöder hållbar utveckling med utgångspunkt i fattiga människors perspektiv och rättigheter.

Eftersom brister i den internationella fiskeriförvaltningen sätter gränser för de krav som EU kan driva i samband med fiskepartnerskapsavtalen bör Sverige och EU intensifiera arbetet för att stärka den. Uppföljningen av åtaganden från FN:s toppmöte Rio + 20 som hölls i juni 2012 är ett lämpligt forum.

13. Fiskeripolitik och utveckling, punkt 8 (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 2 och

avslår motion

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna motsätter sig större delen av EU:s externa fiskeripolitik. Vi ifrågasätter kostnadseffektiviteten i EU:s fiskepartnerskapsavtal med utvecklingsländerna och ser helst att dessa inte förlängs. Fiskeripolitiken och pengar från den svenska medlemsavgiften används för att upprätthålla en fiskeflotta, främst i Spanien och Portugal, som borde ha anpassats till hållbara fiskenivåer vid det här laget. Vi anser att fiskepartnerskapsavtalen cementerar ett förlegat synsätt på fiskeripolitiken och belastar fiskebestånden ytterligare. Detta är inte i linje med ett hållbart fiske. Regeringen framhåller i skrivelsen att det är viktigt att fiskeripolitiken utformas så att den gynnar utvecklingsländerna. Vi anser däremot att EU:s fiskepartnerskapsavtal över huvud taget inte går att förena med en hållbar utvecklingspolitik. EU:s fiskeflotta är dåligt kontrollerad, och avtalen undergräver utvecklingsländernas möjligheter att utveckla lokalt fiske, möjligheter till arbetstillfällen och möjligheten att försörja sin egen befolkning med fisk. I stället bör EU använda biståndsmedel till att stödja det lokala fisket och dess kapacitet, vilket skulle skapa verklig utveckling för de berörda länderna. Om vi ska ha en samstämmig politik för global utveckling måste därför fiskepartnerskapsavtalen upphöra.

14. Globalt tryggad livsmedelsförsörjning, punkt 9 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:U279 av Annika Lillemets m.fl. (MP) yrkande 2 och

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 7 och 8 samt

avslår motionerna

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 62 och
2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 18 och 63.

Ställningstagande

Regeringens resultatskrivelse lyfter visserligen förtjänstfullt fram de målkonflikter som finns i EU:s handelspolitik och belyser utvecklingsländernas problem med tillträde till EU:s marknad, men vi är förvånade över att regeringen har valt att bortse från det väl kända faktum att EU:s jordbruks- och exportstöd påverkar utvecklingsländerna negativt. Regeringen visar en medvetenhet om den negativa effekt som höga och rörliga priser får för småskaliga producenter men presenterar ingen lösning på problemet utan hänvisar till Sveriges deltagande i reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP). De svenska frivilligorganisationer som tillsammans med sina internationella partner följer förhandlingarna ifrågasätter regeringens roll i förhandlingarna. Enligt uppgift ska regeringen ha avstått från att föra fram de förslag till att synliggöra och följa upp CAP:s påverkan på utvecklingsländerna som det civila samhället inom EU har lagt fram.¹ Samma förslag mottogs dock positivt av EU-parlamentets utvecklingsutskott. Vi menar att regeringen har i uppdrag att intensifiera arbetet med att avsluta exportstödet. Stöd för detta finns i beslut från WTO:s ministerkonferens 2005.

Frågan om fattiga länders och medelinkomstländers produktion av biot drivmedel för export har blivit alltmer omdiskuterad under senare år. Trots detta konstaterar regeringen i sin skrivelse att risker för mål- och intressekonflikter mellan grödor odlade för energianvändning och livsmedelssäkerhet kan minimeras. Odling av grödor för biobränsle utgör en möjlig källa för omställning till förnybar energi och till exportinkomster för jordbrukare i utvecklingsländer. Trenden är dock allt oftare att internationella biobränsle företag köper upp jorden och det finns exempel som visar att storskalig produktion har lett till att människor tvingats flytta från sina marker. Landgrabbing, dvs. att stater och privata investerare i nord leasar eller köper upp tiotals miljoner hektar jordbruksmark i syd för att i stor skala producera exportgrödor till nord, är ett allvarligt hot mot alla människors rätt till mat. Det drabbar bl.a. människor som tvångsförflyttas, förstör försörjningsmöjligheter och lokala marknader och försvårar för inhemsk jordbrukspolitik som stöder småjordbrukare. Landgrabbing orsakar också miljöförstöring och förvärrar klimatkrisen genom den typ av storskaligt, monokulturellt industrijordbruk som den förlorade marken används till. Den svenska regeringen bör göra allt för att öka skyddet för de drabbade.

En grundläggande faktor i jordbruksutvecklingen är att de som brukar marken också kan äga den. Landreformer behövs som ger småbrukare, i de flesta fall kvinnor, ägande- eller nyttjanderätten. FN:s speciella rapportör för livsmedelssäkerhet lyfter i sina skrivelser fram småskaligt och ekologiskt jordbruk som utgångspunkt för livsmedelssäkerhet i fattiga län-

¹ Svenska organisationers kommentarer på regeringens skrivelse till riksdagen.

der. Konkurrens om mark rapporteras skapa konflikter och brott mot mänskliga rättigheter. Vi har under det gångna året uppmärksammat regeringen på de problem som Swedfundsstödda projekt har orsakat i flera afrikanska länder. Vi är kritiska till att regeringen förlitar sig på frivilliga riktlinjer. Det är bra att frågorna lyfts fram i FAO:s uppförandekoder, men riktlinjerna erbjuder inte en lösning på de problem som riskerar att uppstå i samband med storskaliga markinvesteringar. Sverige måste driva frågan om bindande regelverk som kan hålla företag ansvariga enligt PGU:s perspektiv om rättigheter och fattiga människors perspektiv. Sverige bör även arbeta för genomförandet av rekommendationerna från International Conference on Agrarian Reform and Rural Development (ICARRD), International Assessment of Agricultural Science and Technology for Development (IAASTD) och för att ESK-konventionen om mänskliga rättigheter som rör mat, vatten, bostad, hälsa och utbildning för alla människor respekteras. Sverige borde naturligtvis skriva under det nya tilläggsprotokollet till ESK-konventionen som ger individer klagorätt på sina regeringar då de inte skyddar deras rätt att kunna försörja sig.

EU har antagit ett mål om att 10 procent av allt transportbränsle ska vara förnybart senast 2020. Bakom målet finns goda avsikter – att minska utsläppen av koldioxid genom mindre bensin och mer förnybara bränslen. Problemet är att EU vill fylla stora delar av målet med biobränslen som importerar från fattiga länder. Det är stor risk att det kan leda till att livsmedelskrisen förvärras. Sverige och Europa måste ta sin del av ansvaret. Vi måste ta ett helhetsgrepp om problematiken och vidta åtgärder som minskar våra utsläpp av koldioxid utan att det blir de fattiga i utvecklingsländerna som får stå för notan. Vi bör också aktivt stödja utvecklingsländerna i en omställning till transportmedel drivna med förnybara bränslen. Investeringar i mark för bioenergiproduktion måste ta hänsyn till de inhemska behoven av bioenergi, utan att för den sakens skull äventyra livsmedelssäkerheten. Det är dock viktigt att komma ihåg att mark som tas i anspråk för biogrödor ännu är mycket liten i förhållande till den mark som används för uppfödning av djur för kött- och mjölkproduktion samt avsalugrödor. För att verkligen komma till rätta med konkurrensen om mark behöver köttkonsumtionen i den rika delen av världen minska. Biodrivmedel behövs, inte minst för utvecklingsländernas egen omställning, men det är viktigt att produktionen certifieras utifrån sociala och miljömässiga kriterier.

15. Svensk handel och investeringar, punkt 10 (MP, V)

av Bodil Ceballos (MP) och Hans Linde (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkandena 3 och 9–11 samt avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 19,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 16 i denna del och 21 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 15 i denna del och 20.

Ställningstagande

Det är positivt att regeringen vill öka medvetenheten om företagens sociala ansvar (CSR) men det är inte tillräckligt. I stället för frivilliga åtaganden menar vi att det måste till bindande regelverk för att få företagen att leva upp till regelverk för både miljö, klimat och mänskliga rättigheter. När det gäller att marknadsföra svenska företag på en global marknad måste en svensk handelspolitik självklart vara samstämmig med PGU, där grunden ska vara ett rättighetsperspektiv och genomsyras av de fattigas perspektiv. Svenska exportorgan och statliga bolag måste ha tydliga regleringar och instruktioner och dessa ska följas upp och redovisas på ett transparent sätt.

Regeringen betonar ofta de mänskliga rättigheterna och folkrätten i sin utrikespolitik. Samtidigt visar det sig gång efter annan att regeringen inte har full styrning på de statliga exportorganen och bolagen. Handel med krigsmateriel och militära tjänster omgärdas av brottmålsundersökningar, åtal och mutmisstankar. Statligt ägda bolag, som nu senast Telia Sonera, är föremål för misstanke om brott och allvarlig försummelse av de etiska uppförandekoder som undertecknats. Regeringen har gjort ansatser att stärka styrningen genom regleringsbrev och ägardirektiv men måste bli betydligt noggrannare med uppföljningen. Mänskliga rättigheter och humanitär rätt måste lyftas fram i dialogen med länder som vi har handelsrelationer med. De svenska exportorganen Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN) måste säkerställa att svenska affärer med utlandet inte underminerar mänskliga rättigheter och att de tar hänsyn till fattiga människors perspektiv.

De statliga organen ansvarar gemensamt för hur hundratals miljarder statliga kronor används. Amnesty Sverige och Diakonia visar i en rapport² att det finns klara brister i beredningen och uppföljningen av hur affärerna påverkar respekten för mänskliga rättigheter. Rapporten visar att de summor som går till affärer med länder som begår omfattande och grova brott mot mänskliga rättigheter har ökat från 3,4 miljarder kronor 2001 till 24 miljarder 2011. Den visar också att lån och exportkrediter regelmässigt ges till försäljning av telekomutrustning och annan export med stora risker för att de kan bidra till brott mot mänskliga rättigheter.

² Export till priset av mänskliga rättigheter.

Vapenexport är förbjuden i svensk lag, men det finns möjlighet till undantag. För att sälja vapen till ett annat land måste det finnas säkerhets- eller försvarspolitiska skäl och försäljningen får inte strida mot Sveriges utrikespolitik. Riktlinjerna säger att export till länder i krig, länder som grovt kränker mänskliga rättigheter eller länder som riskerar att göra detta inte ska tillåtas. Trots att vapenexport är förbjuden gör undantagen att den svenska vapenexporten ökar år efter år. Sverige säljer mest vapen i världen räknat per person och är en av världens tio största vapenexportörer. Sverige säljer i strid med regelverket också vapen till krigförande länder, t.ex. USA. Svenska vapen har använts i bl.a. Burma, Sri Lanka, Indonesien, Irak och Afghanistan (av bl.a. USA). Under 2011 gick över hälften av vapenexporten till icke-demokratiska länder. Syftet med PGU är att skapa utveckling för de länder som PGU kallar fattiga utvecklingsländer och värna om fattigas behov, demokrati och mänskliga rättigheter. Svenska vapen säljs till länder med stor fattigdom där vapenköpen direkt kan motverka arbetet mot fattigdom. Det är ett grundläggande problem att världen väljer att prioritera militära satsningar i stället för att lösa problemen med fattigdom. För varje krona som läggs på bistånd i världen läggs ytterligare 15 kronor på militära utgifter.

År 2010 skapade regeringen Försvarsexportmyndigheten enbart i syfte att främja svensk vapenexport. Vi har konsekvent varit motståndare till inrättandet av den nya myndigheten. Vi har också kritiserat att bristen på öppenhet gör det möjligt för politiker i Exportkontrollrådet att godkänna export som går mot deras partiers uttalade politik. Transparensen inom Exportkontrollrådet måste utökas och ansvarsutkrävandet förtydligas. Exportkontrollen måste reformeras i grunden.

Om Sverige ska leva upp till PGU och EU:s nya uppförandekod bör vapenexporten i varje enskilt fall föregås av en problematiserande granskning av om vapenexporten riskerar att motverka hållbar utveckling. En försiktighetsprincip bör anges i samband med vapenexport som innebär att om det finns risk för en målkonflikt bör fattigdomsbekämpningen få företräde.

16. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 11 (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motion 2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkande 65.

Ställningstagande

Regeringen har valt att i hög grad samarbeta med RFSU när det gäller framtagandet av kampanjer på SRHR-området. Sådant samarbete har tidigare förekommit och har enligt Sverigedemokraterna lett till att en onyanserad bild av abort har lyfts fram som helt har bortsett från de etiska problemen med ingreppet. Det är värt att uppmärksamma att RFSU är en enskild lobbyorganisation. Vi anser att det inte skapar trovärdighet att ge RFSU en så framträdande roll i hur Sverige ska föra dialog i frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa, då dessa frågor är politiskt känsliga i många biståndsländer. Om vi ska föra dialog med andra länder om abortfrågan bör frågan problematiseras utifrån olika aspekter och det bör finnas en större respekt och medvetenhet kring abortens etiska dilemma. Regeringen bör i stället fortsättningsvis tillsätta neutrala myndigheter eller i alla fall flera olika intresseorganisationer i framtagandet av material för dialog med andra länder.

17. Klimatförändringar och miljöpåverkan, punkt 12 (MP)

av Bodil Ceballos (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 12.

Ställningstagande

Regeringen anser sig ha kommit långt när det gäller klimatpolitikens utformning och utförande ur ett PGU-perspektiv. Enligt Miljöpartiet överensstämmer inte detta med verkligheten. Sverige har liksom andra industriländer åtagit sig två saker i FN:s klimatkonvention och Kyotoprotokollet: att minska sina egna utsläpp till en nivå som krävs för att undvika farlig klimatförändring och att med additionella medel utöver biståndet finansiera utsläppsminskningar och anpassning till ett förändrat klimat i fattiga länder.

Inget av detta händer. Medan utsläppsminskningarna på hemmaplan går sakta, sker så gott som ingenting med den internationella finansieringen. Inför klimatförhandlingarna i Köpenhamn 2009 lovade Fredrik Reinfeldt nya medel på över 7,5 miljarder kronor, men klimatarbetet i fattiga länder har inte fått en enda ny krona. I stället har regeringen bett Sida att inventera pågående biståndprojekt och identifiera vilka som kan anses vara klimatrelaterade. Dessutom har regeringen satsat stora belopp på att skaffa utsläppsrätter från länder utan minskningsåtagande genom projekt av tvivelaktigt värde. I årets budget halverar regeringen dessutom sin budgetlinje

på miljö- och klimatområdet i biståndet. Att halvera satsningen, dessutom inom biståndsramen (dvs. utan principen om additionalitet), är oacceptabelt givet de löften som getts vid förhandlingarna.

Biståndet behövs mer än någonsin för att bekämpa fattigdom och stödja demokratisk utveckling. Allt bistånd ska givetvis vara miljö- och klimatsäkrat, och biståndet kommer med nödvändighet att förhålla sig till krav på anpassning. Satsningar inom biståndet hindrar inte Sverige att vara ett föredöme och särredovisa vad som är bistånd och vad som är klimatskadestånd. Genom att öppet och tydligt redovisa vilka nya internationella klimatinsatser som görs inom biståndet och med additionella medel kan Sverige bidra till att minska låsningarna i de internationella förhandlingarna. Sverige måste också aktivt verka för att få fram nya finansieringsmekanismer.

Miljöpartiet vill införa ett verkligt ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder. Ett stöd som inte består av köp av osäkra utsläppsrätter eller dubbelräknat bistånd utan ger nya pengar utan krav på kompensation. Vi väljer att destinera intäkter som statsbudgeten får från auktionering inom EU:s handel med utsläppsrätter till internationella klimatinsatser.

I skrivelsen beskriver den svenska regeringen att den är internationellt pådrivande för ambitiösa utsläppsminskningssåtaganden. Inte heller detta överensstämmer med verkligheten. Regeringen fortsätter, bl.a. med stöd från biståndsbudgeten, att subventionera och låsa in utvecklingsländerna i ett fossilberoende. Under bedömningsperioden (2010–2012) gav Sverige stöd till ett kritiserat Världsbankslån för utbyggnad av kolkraftverk i Sydafrika. Projektet kritiserades dessutom för bristen på direkta effekter på tillgången till energi för fattiga. Världsbankens framtagande av en energistrategi med kriterier för energiinvesteringar är mycket försenad. Detta bör påtalas av den svenska regeringen som bör erbjuda sitt aktiva stöd till processen.

Den svenska regeringen borde i stället göra mer för att främja svenska företag som har specialiserat sig på avancerad solcellsteknik eller annan förnybar energi som skulle kunna göra stor skillnad på den sydafrikanska landsbygden. Västvärlden och Sverige har ett ansvar att gå före och finna samhällsmodeller som förenar välfärd med hållbart nyttjande av resurser. Regeringen axlar inte det stora ansvar som klimatfrågan innebär för mänskligheten utan det finns mycket kvar att önska.

18. Migrationsströmmar, punkt 13 (SD)

av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

FN:s flyktingorgan UNHCR har en mycket viktig roll att spela när det gäller uppbyggandet av en hållbar och rättvis flyktingpolitik. Huvuddelen av världens flyktingar har inte möjlighet att förflytta sig över halva jordklotet för att nå en fristad i Sverige utan de allra flesta flyr till ett närliggande område där de kan bli kvar i flyktingläger under mycket långa perioder. Ändå gör regeringen avräkningar i biståndet på ca 4,4 miljarder kronor för flyktingmottagande i Sverige samtidigt som FN:s flyktingorgan endast får omkring 600 miljoner årligen. Jag anser inte att detta är en klok, rättvis eller human flyktingpolitik. Det är i stället centralt att Sverige lägger större fokus på att stödja UNHCR:s insatser än vad som för närvarande är fallet och att Sveriges finansiella stöd till organisationen utökas.

19. Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, punkt 14 (SD) av Julia Kronlid (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 7 och avslår motionerna

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 10 och 64,

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 11, 14 och 65 samt

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S) yrkandena 13 i denna del och 66.

Ställningstagande

Sverige bör tydligare lyfta fram vikten av rent vatten och grundläggande sanitet som hälsofrämjande åtgärder. Ökade satsningar och ökad samverkan mellan olika aktörer inom EU, FN, WHO och Världsbanken vad gäller dessa frågor måste göras för att förebygga sjukdomar och ohälsa i utvecklingsländer och nå upp till millenniemålen om att minska barn- och mödradödligheten.

Särskilt yttrande

Politikens huvuddrag och genomförande, punkt 2 (SD)

Julia Kronlid (SD) anför:

Sverigedemokraterna kan till en början instämma i att det finns en bred politisk samsyn i utrikesutskottet om vikten av utvärdering av biståndets genomförande och långsiktiga effekter och vikten av att utvärderingsfunktionen har ett högt mått av oberoende.

Vi Sverigedemokrater har dock i betänkande 2012/13:UU2 varit tydliga med att vi motsatt oss en nedläggning av Institutet för utvärdering av internationellt utvecklingssamarbete (Sadev). Vi förespråkade i stället att ge möjlighet till omstart och att åtgärda de brister som funnits. I betänkande 2012/13:UU2 nåddes en samsyn mellan samtliga partiet utom Sverigedemokraterna där det betonades att det inte skulle uppstå ett glapp under övergången från den gamla till den nya utvärderingsfunktionen samt att det inte skulle uteslutas att en framtida utvärderingsfunktion kunde förläggas till Karlstad. Sverigedemokraterna framförde dock i en egen reservation att det var för många faktorer som stod oklara i denna uppgörelse och vi befarade att regeringen ändå skulle göra som planerat och lägga ned Sadev innan en ny utvärderingsfunktion stod klar. Därför stod vi fast vid vår tidigare ståndpunkt att Sadev skulle ges möjlighet till omstart och att åtgärda de brister som funnits. Tyvärr fick vi rätt i våra farhågor. Inte långt efter att det i riksdagen beslutats om denna uppgörelse beslutade regeringen ändå att den 31 december påbörja avvecklingen av Sadev trots att den nya utvärderingsfunktionen då ännu inte startats och inte beräknades kunna komma i gång till fullo med sitt arbete förrän juni 2013. Vi anser det i första hand beklagligt att regeringen börjat avveckla ett viktigt institut för utvärdering i Karlstad i stället för att ge Sadev möjligheten att åtgärda de brister som funnits. När nu beslutet redan är fattat att en avveckling av Sadev ska ske till förmån för en ny verksamhet för utvärdering anser vi det även beklagligt att regeringen inte ens respekterat den uppgörelse som fanns i utskottet om att Sadev inte skulle läggas ned innan en ny funktion fanns på plats. Vi anser inte att det framkommer tillräckligt tydligt i utskottets text hur hela ärendet hanterats och kan därför inte instämma i utskottets beskrivning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2011/12:167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap.

Följdmotionerna

2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i arbetet för jämställdhet i högre grad verka för och lyfta upp sambandet mellan att skapa grundläggande förutsättningar för kvinnor och deras möjlighet till utveckling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa EU:s fiskepolitik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de villkor som ska framhållas i förhandlingar gällande Doharundan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fokus på de minst utvecklade länderna i förhandlingar gällande EU:s allmänna preferenssystem.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att framhålla EU:s allmänna preferenssystem som det bäst lämpade verktyget i ett utvecklingsperspektiv.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framtagande av material för dialog med andra länder.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att framhålla vikten av ökade insatser för rent vatten och sanitet inom ramen för EU, FN, Världsbanken och WHO.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om UNHCR:s insatser och roll i svensk flyktingpolitik.

2012/13:U4 av Urban Ahlin m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politik för global utveckling.

2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklad styrning för bättre resultat.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppföljning av avräkningar på biståndet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiskt utanförskap.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kapital- och skatteflykt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EPA-avtalen och utveckling.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fiskeriatvalen och utveckling.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om global livsmedelsförsörjning och EU:s jordbrukspolitik.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bioenergi och livsmedelsförsörjning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svensk handel och investeringar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt exportfrämjande och utveckling.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vapenexport, global utmaning, konflikter och sviktande situationer.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatförändringar och miljöpåverkan.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:U226 av Esabelle Dingizian och Bodil Ceballos (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med den globala fattigdomsbekämpningen bör utgå från ett könsmaktsperspektiv.

2010/11:U298 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige tydligt måste koppla allt utvecklingsarbete till millenniemålen uppfyllande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett tredje mål som omfattar ett könsmaktsperspektiv ska utvecklas inom den svenska globala utvecklingspolitiken.

2010/11:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.2 Politik för hållbar global utveckling.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.9 Ohälsa som hot mot utveckling.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.6 Företagens ansvar.
64. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.5 Hälsa och utbildning – grundläggande rättigheter.
65. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.6 Ett jämställt samhälle.

2010/11:U313 av Bodil Ceballos och Åsa Romson (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en från regeringen fristående utvärdering av samstämmigheten i Sveriges politik ur ett utvecklingsperspektiv.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U222 av Anita Brodén (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättvisemärkta produkter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet och uppmuntran av verksamheter som motarbetar all typ av diskriminering, uppmuntrar till rättvisa handelsvillkor för tredje världen och främjar en långsiktigt hållbar produktion.

2011/12:U223 av Anita Brodén (FP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort handelsstörande hinder för utveckling i tredje världen.

2011/12:U230 av Caroline Szyber (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur mikrokrediter kan få en ökad roll i svenskt internationellt utvecklingsarbete.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda valutasäkring i samband med mikrokrediter.

2011/12:U275 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige måste engagera sig hårdare i de internationella ansträngningarna att bromsa kapitalflykten från utvecklingsländerna.

2011/12:U279 av Annika Lillemets m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att skydda småbrukare mot "landgrabbing".

2011/12:U315 av Urban Ahlin m.fl. (S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.2 Politik för hållbar global utveckling.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.10 Ohälsa som hot mot utveckling.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3 Globalisering.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.1 Den svenska välfärdsmodellen behövs i globaliseringen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.2 Fri, rättvis och hållbar handel.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.7 Företagens ansvar.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.8 Kamp mot korruption en förutsättning för utveckling.
62. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.2 Arbete, tillväxt och fackliga rättigheter.
64. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.4 Avkolonisering, demokrati, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning.
65. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.5 Hälsa och utbildning – grundläggande rättigheter.

2011/12:U322 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om att inom Regeringskansliet inrättar funktioner för styrningen av politiken för global utveckling (PGU) och ge Sadev i uppdrag att arbeta med oberoende granskning av hur PGU genomförs i olika politikområden.

2011/12:U329 av Hans Linde m.fl. (V):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att genomföra PGU i framtiden måste utvärderas av en oberoende utvärderingsinstans.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhet ska bli ett tredje mål inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:U208 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhet ska bli ett tredje mål inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete följer Sveriges politik för global utveckling samt Sveriges officiella utvecklingsmål.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis.

2012/13:U215 av Irene Oskarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jordbrukets betydelse för utvecklingen av biståndspolitiken.

2012/13:U224 av Irene Oskarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att inom ramen för internationella insatser bekämpa fattigdom, uppfylla åtaganden i klimatarbetet samt främja mänskliga fri- och rättigheter.

2012/13:U225 av Kerstin Engle och Berit Högman (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återupprätta kulturens roll i biståndet.

2012/13:U241 av Bodil Ceballos m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i Sveriges politik för global utveckling samt i biståndet ha ökad uppmärksamhet på konsekvenserna av den pågående "äldre-boomen".

2012/13:U282 av Anita Brodén m.fl. (FP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framgångsrika WTO-förhandlingar utifrån utvecklingsländernas perspektiv.

2012/13:U294 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskt och europeiskt handelssamarbete för utveckling.

2012/13:U300 av Thomas Strand m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att den svenska regeringen inom EU verkar för mer rättvisa globala handelsavtal.

2012/13:U306 av Urban Ahlin m.fl. (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.1 Inledning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.3 Politik för global utveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.4 Fattigdomsbekämpning, jobb och tillväxt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 2.7 Demokrati och mänskliga rättigheter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3 Globalisering.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.1 Den svenska välfärdsmodellen behövs i globaliseringen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.2 Fri, rättvis och hållbar handel.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.4 Tygla spekulationsekonomin.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.5 Avskaffa jordbrukssubventionerna.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.7 Företagens ansvar.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 3.8 Kamp mot korruption en förutsättning för utveckling.
63. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.2 Arbete, tillväxt och fackliga rättigheter.

64. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.3 Utvecklingssamarbete och partnerskap.
65. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.4 Avkolonisering, demokrati, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning.
66. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i avsnitt 10.5 Hälsa och utbildning – grundläggande rättigheter.

2012/13:N206 av Hans Linde m.fl. (V):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för utvecklingsvänliga EPA-avtal för att EU-kommissionen i större utsträckning ska lyssna på de afrikanska staternas synpunkter i förhandlingar om EPA-avtal samt för att avvisa EU-kommissionens förslag om höjda tullar mot en rad utvecklingsländer fr.o.m. januari 2014.

2012/13:N306 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politik för global utveckling och EU:s råvarudiplomati.

BILAGA 2

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2012/13:MJU2y

Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling

Till utrikesutskottet

Den 16 oktober 2012 beslutade utrikesutskottet att ge miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2011/12:167 Genomförandet av samstämmighetspolitiken för utveckling – fokus: den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap och motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde samt över motionerna 2012/13:U5 (MP) yrkandena 6–8 och 12 samt 2012/13:U3 (SD) yrkande 2.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, MP, SD, V).

Utskottets överväganden

Utgångspunkter

I skrivelsen återrapporterar regeringen till riksdagen om genomförandet av den s.k. samstämmighetspolitiken för utveckling som har sin grund i riksdagens proposition Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122). Sveriges politik för global utveckling (PGU) handlar om en breddad syn på utveckling där regeringens alla politikområden ska bidra och där biståndet bara är en del. Fokus inom samstämmighetspolitiken för utveckling identifierades 2008 (skr. 2007/08:89) till arbete med sex globala utmaningar (Förtryck, Ekonomiskt utanförskap, Klimatförändringar och miljöpåverkan, Migrationsströmmar, Smittsamma sjukdomar och andra hälsohot, och Konflikter och sviktande situationer). I skrivelsen bedömer regeringen sitt arbete med de sex globala utmaningarna under 2010–2012, vilket redovisas i en bilaga. Av dessa frågor faller den globala utmaningen Klimatförändringar och miljöpåverkan under miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Skrivelsen fokuserar särskilt på den globala utmaningen Ekonomiskt utanförskap. Denna utmaning handlar om fattiga länders och människors bristande möjligheter att kunna delta i, bidra till eller dra nytta av den globaliserade ekonomins möjligheter. I de delar som rör miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde anförts att jordbruk, skogsbruk och fiskerinäringen är centrala näringar för en tryggad livsmedelsförsörjning, för export och för sysselsättning i många av de fattigaste länderna. De senaste årens snabba och kraftiga svängningar i livsmedels- och råvarupriserna har påverkat livsmedelstryggheten negativt i många utvecklingsländer. I skrivelsen belyser regeringen sitt arbete med att bidra till en ökad export av jordbruksprodukter från utvecklingsländer. Regeringen lyfter fram potentiella mål-/intressekonflikter inom EU:s handels-, jordbruks- och fiskeripolitik, samt inom bioenergiproduktion.

Utskottets ställningstagande

Mål-/intressekonflikt: Fiskeripolitik och utveckling

Med anledning av kommittémotion 2012/13:U5 av Bodil Ceballos m.fl. (MP) yrkande 6 om att reformen av den externa fiskeripolitiken går för långsamt när det gäller fiskerieravtalen med utvecklingsländerna, och kommittémotion 2012/13:U3 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 2 om att fiskerieravtalen med utvecklingsländerna bör upphöra, vill utskottet anföra följande.

I juli 2004 antog Europeiska unionens råd slutsatser om hur riktlinjerna för fiskepartnerskapsavtal skulle se ut. Rådets slutsatser har genomförts i de avtal som nu finns. Detta har inneburit att man blev tydligare med att fisket skulle vara långsiktigt hållbart och bedrivas på ett överskott av kuststatens eller önationens resurser. En viktig skillnad var vidare att man skulle göra ekonomiska och sociala utvärderingar både före och efter avtalen. Därtill åtog man sig att i ökad omfattning förbättra det vetenskapliga underlaget för beslut avseende kvoter m.m. Kommissionen har sedan 2010 lagt in en klausul om mänskliga rättigheter i de förslag om förnyade avtal och protokoll som man har presenterat för rådet och parlamentet. Utskottet har tidigare uttalat sig om de s.k. fiskepartnerskapsavtalen (bet. 2011/12: MJU15 s. 12) och då anfört bl.a. följande.

Utskottet har erfarit att regeringen vid flera tillfällen har framfört synpunkter på EU:s fiskepartnerskapsavtal. En grundläggande svensk inställning är att Sveriges politik för global utveckling ska genomsyra och inarbetas i arbetet inom andra sektorer varhelst det är relevant. Synpunkter på fiskepartnerskapsavtalen och deras utformning utgår från att fisket ska vara hållbart, att det ska ske på det överskott av bestånden som inte nyttjas nationellt och med hänsyn till tillgänglig vetenskaplig information, att EU:s sektorsstöd används i enlighet med de ingångna avtalen och följs upp samt att fisket sker i enlighet med gällande regelverk. I EU-kommissionens meddelande om den gemensamma fiskeripolitikens internationella dimension, KOM(2011) 424, presenterades den nya inriktningen för den reformerade gemensamma externa fiskeripolitiken. Kommissionen framhöll att EU i syfte att främja långsiktigt resursbevarande, goda styrelseformer för bilaterala fiskerelationer och en hållbar utveckling inom partnerländernas fiskesektor borde göra bl.a. följande inom ramen för de framtida fiskeriavtalen. EU borde

- basera avtalen på bästa tillgängliga vetenskapliga utlåtanden och uppgifter om den ackumulerade fiskeansträngningen i de berörda vattnen
- göra respekten för de mänskliga rättigheterna till ett grundläggande villkor för ingående och upprätthållande av fiskeavtal
- gå mot en situation där fartygsägarna bidrar mer till kostnaderna för tillträdesrättigheterna
- garantera att fiskeavtalen stöder bättre förvaltning inom fiskesektorn i partnerlandet, särskilt vad gäller övervakning, inspektion och administrativt samt vetenskaplig kapacitet
- garantera sund och effektiv ekonomisk förvaltning av medlen för sektorsstödet enligt avtalet, samt föreskriva indragning av betalningarna om resultaten inte uppnås.

Utskottet behandlade kommissionens meddelande i utlåtande 2011/12: MJU7 (Utlåtande med anledning av kommissionens meddelande om den gemensamma fiskeripolitikens internationella dimension). I utlåtandet välkomnar utskottet kommissionens meddelande och stöder många av de reformer som kommissionen föreslår, men understryker att politiken även måste genomföras i praktiken för att ge resultat.

Utskottet har sedan utlåtandet följt utvecklingen av EU:s externa fiskeripolitik och hållit ett stort antal överläggningar enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen med regeringen om fiskepartnerskapsavtalen. Som har redovisats ovan har kommissionen nu presenterat ett förslag till reformpaket för den gemensamma fiskeripolitiken. När det gäller den

externa fiskeripolitiken anser utskottet i likhet med regeringen att kommissionens förslag bör förbättras bl.a. när det gäller respekten för de demokratiska principerna, att kravet på utvärderingar följs och att hänsyn tas till EU:s mål för utvecklingsamarbete.

Utskottet finner det därför glädjande att rådet nyligen enhälligt antog rådsslutsatser som på flera punkter tillmötesgår de förbättringar av fiskepartnerskapsavtalen som utskottet har efterlyst. Utskottet har vidare erfarit att regeringen i samband med rådsslutsatserna har framfört ytterligare önskemål om förbättringar. Utskottet välkomnar de framsteg som nu har gjorts och utgår från att regeringen även i fortsättningen bedriver en aktiv politik på detta område samt vid behov informerar riksdagen om hur avtalen utvecklas.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och noterar att regeringen i skrivelsen anför att man kommer att fortsätta att följa EU-arbetet om fiskepartnerskapsavtalen och driva ett hållbarhets- och utvecklingsperspektiv. Regeringen anser vidare att ett tidigt strategisk påverkansarbete är viktigt i detta syfte, liksom att arbeta multilateralt och bilateralt med andra länder i fiskefrågorna. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionsyrkandena inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motionerna 2012/13:U5 (MP) yrkande 6 och 2012/13:U3 (SD) yrkande 2 bör därmed avstyrkas av utrikesutskottet.

Mål-/intressekonflikt: Globalt tryggad livsmedelsförsörjning – EU:s jordbrukspolitik och höga och rörliga livsmedelspriser

I motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 7 uppmärksammas frågan om att avsluta EU:s jordbruks- och exportstöd. Med anledning av detta vill utskottet anför följande. Som framgår av skrivelsen har reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) pågått under en längre tid och har bidragit till att EU:s jordbrukspriser numera står i bättre samklang med världsmarknadspriserna. EU:s gemensamma jordbrukspolitik innehåller i dag betydligt mindre inslag av marknadsregleringar och handelsstörande element, men innebär dock fortsatt stora hinder för utvecklingsländer att utveckla sitt jordbruk. Höga jordbruksstöd och tullar inom EU, och i många andra OECD-länder, begränsar fortsatt utvecklingsländernas tillträde till dessa marknader. Som anføres i skrivelsen driver regeringen på för en fortsatt reformering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik i syfte att väsentligt minska utgifterna, nå en ökad marknadsorientering, frikoppla direktstödet och fasa ut marknadsstödet. Regeringen arbetar även aktivt för att utvecklingsdimensionen av GJP ska uppmärksammas mer i förhandlingarna. Därutöver arbetar regeringen för ett att slutföra Doharundan, vilket på jordbruksområdet skulle resultera i en betydande minskning av handelsstörande stöd och tullar samt en avveckling av exportstöd, vilket också kan ge positiva effekter för världens livsmedelsförsörjning.

Utskottet har behandlat frågan om en avveckling av exportbidragen i sitt betänkande 2010/11:MJU16. Utskottet hänvisade då till två interpellationssvar från landsbygdsminister Eskil Erlandsson. I ett av interpellationssvaren redovisade ministern att EU inom ramen för Doharundan har åtagit

sig att avveckla exportsubventionerna under förutsättning att andra länder avvecklar sina former av exportstöd (svar på ip. 2010/11:117). Enligt ministern bidrar exportsubventionerna till att snedvrída marknaderna för jordbruksprodukter i framför allt utvecklingsländerna och är därför med rätta hårt kritiserade i de pågående handelsförhandlingarna. Subventionerna ger även felaktiga signaler till jordbrukarna inom EU om vad konsumenterna egentligen vill ha. En fortsatt marknadsanpassning av jordbruket där jordbrukarna kan producera det konsumenterna efterfrågar är nödvändig för att skapa förutsättningar för tillväxt och ökad sysselsättning på landsbygden. Det behövs ytterligare reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken. Exportsubventionerna bör därför enligt landsbygdsministern avvecklas senast 2013 i enlighet med de åtaganden som EU gjort i WTO-förhandlingarna. Landsbygdsministern har också redovisat att den svenska regeringen är helt emot exportbidrag och driver frågan om att avskaffa exportbidragen i alla forum där det är möjligt (svar på ip. 2008/09:316). Innan vi når denna målsättning är exportbidrag en del av den gemensamma jordbrukspolitiken. Kommissionen har enligt gällande regelverk möjlighet, och enligt vissa medlemsstater skyldighet, att lägga fram förslag om exportbidrag om marknadssituationen så kräver. Förslagen läggs fram i förvaltningskommittén för den samlade marknadsordningen. I förvaltningskommittén, vars uppgift är att tillämpa den politik som fastställts i ministerrådet, gäller det att rösta efter de regelverk som finns. Vid varje möte i förvaltningskommittén görs en bedömning av hur Sverige enligt existerande regelverk ska agera för att på bästa sätt uppnå det långsiktiga målet. I det läget kan enligt landsbygdsministern Sverige antingen välja att stödja kommissionen i dess arbete att hålla exportbidragen på en låg nivå eller att av principskäl rösta emot eller lägga ned Sveriges röst. Sverige kan genom ett aktivt agerande inom ramen för kommittéväsendet begränsa kommissionens tillämpning av olika marknadsinstrument i större utsträckning än om vi röstar principiellt mot alla exportbidrag som kommissionen lägger fram. Enligt ministern förutsätter detta att vi tar hänsyn till både marknadsförutsättningarna och andra länders positionering.

Utskottet har erfarit att regeringen inom ramen för det pågående arbetet med reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik bl.a. har en övergripande handlingslinje om att uppnå en förbättrad samstämmighet med handels- och utvecklingspolitiken. Regeringen driver även en marknadsliberaliserande linje, vilken bl.a. innebär en avveckling av exportbidragen. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 7 i den mån yrkandet inte kan anses tillgodosett.

Mål-/intressekonflikt: Bioenergiproduktion och livsmedelsförsörjning

Som regeringen anför i skrivelsen har den ökade globala efterfrågan på bioenergi lett till ökade investeringar i bioenergiproduktion i utvecklingsländer. Detta har bidragit till ökade inkomster för dessa länder. Ökad bioenergiproduktion kan dock bidra till ökad konkurrens om markanvändningen i utvecklingsländer. Det finns tendenser till att bl.a. andra länder eller företag utanför kontinenten köper upp eller arrenderar mark för produktion av energigrödor eller livsmedel. Det finns också en risk för att produktion av energigrödor konkurrerar med livsmedelsproduktion på ett icke önskvärt sätt, vilket kan få konsekvenser för livsmedelsförsörjningen i berörda länder och globalt.

Motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 8 tar upp frågorna om att biogasproduktion kan leda till att människor tvingas flytta från sina marker och att livsmedelskrisen förvärras. I motionen framhålls att Sverige måste driva frågan om bindande regelverk till skydd för fattiga människors rättigheter och arbeta för att produktionen certifieras utifrån sociala och miljömässiga kriterier.

Med anledning av motionsyrkandet vill utskottet anföra följande. Inom EU har hållbarhetskriterier för biodrivmedel och andra vätskeformiga biobränslen tagits fram. Dessa fokuserar på bevarande av mark och ekosystem med särskilt hög biodiversitet samt utsläpp av växthusgaser i samband med förändrad markanvändning, odling och förädling (direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG). Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom bl.a. lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen. Vid utskottets behandling av regeringens proposition 2009/10:164 Hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen (bet. 2009/10:MJU26) anförde utskottet bl.a. följande.

Inledningsvis kan utskottet konstatera att hållbarhetskriterierna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG dels rör frågan om att användningen av angivna bränslen m.m. ska medföra en viss angiven minskning av utsläppen av växthusgaser, dels att dessa bränslen inte ska vara producerade av råvaror från vissa angivna typer av markområden, områden som t.ex. har stor betydelse för den biologiska mångfalden eller där kol är bundet i mark och vegetation. Även om direktivet inte innehåller några hållbarhetskriterier som riktar in sig direkt på sociala aspekter så behandlas social hållbarhet på andra sätt. I direktivet framgår t.ex. av artikel 17.7 andra stycket att kommissionen vartannat år ska rapportera till Europaparlamentet och rådet om vilken inverkan den ökade efterfrågan på biodrivmedel har haft på den sociala hållbarheten i gemenskapen och i tredjeländer och om vilken verkan gemenskapens biodrivmedelspolitik har haft på tillgången till livsmedel till överkomligt pris, särskilt för människor som lever i utvecklingsländer, samt om bredare utvecklingsfrågor. Rapporterna

ska ta upp respekten för markrättigheter. Rapporterna ska, för både tredjeländer och medlemsstater som är viktiga källor för råvaror till biodrivmedel som används inom gemenskapen, ange om landet har ratificerat och genomfört vissa konventioner som tagits fram av ILO (Internationella arbetsorganisationen) och om landet har ratificerat och genomfört Cartagena-protokollet om biosäkerhet och konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter. Den första rapporten ska överlämnas 2012. Kommissionen ska vid behov föreslå korrigerande åtgärder, i synnerhet om det visar sig att produktionen av biodrivmedel i betydande grad påverkar livsmedelspriserna.

Vidare anförde utskottet att medlemsstaterna enligt artikel 18.3 i direktivet bl.a. ska vidta åtgärder för att se till att de ekonomiska aktörerna tillhandahåller tillförlitlig information. Om den ekonomiska aktören har vidtagit åtgärder för att ta hänsyn till dels den sociala hållbarheten i EU och i tredjeländer till följd av den ökade efterfrågan på biodrivmedel, dels den inverkan som unionens biodrivmedelspolitik har haft på tillgången på livsmedel till ett överkomligt pris, särskilt för människor i utvecklingsländerna, ska information lämnas om dessa åtgärder. Det föreligger dock ingen skyldighet att vidta sådana åtgärder. Enligt artikel 18.4 i direktivet ska gemenskapen sträva efter att ingå bilaterala eller multilaterala avtal med tredjeländer som innehåller bestämmelser om hållbarhetskriterier som motsvarar de kriterier som fastställs i direktivet. Vid ingåendet av dessa avtal ska särskild uppmärksamhet ägnas åt de åtgärder som vidtagits för att bevara områden som erbjuder grundläggande ekosystemtjänster i kritiska lägen, skydd av mark, vatten och luft, indirekta ändringar i markanvändning, återställande av skadad mark, undvikande av överdriven vattenförbrukning i områden med knapp vattentillgång samt de sociala aspekter som avses i artikel 17.7 andra stycket i direktivet.

När det gäller frågan om att Sverige för egen del bör ange sociala kriterier för bränsleproduktion hänvisade utskottet till att direktivets regler om hållbarhetskriterier inte har karaktären av s.k. minimiregler och att det inte heller kan anses önskvärt att enskilda medlemsstater ska få ställa nationella hållbarhetskrav. Utskottet ville dock, i likhet med vad som anfördes i betänkandena 2007/08:MJU15 och 2008/09:MJU28, anföra att den mycket viktiga utvecklingen av förnybara bränslen måste ske på ett sådant sätt att den inte medför oönskade effekter. Utskottet uttalade vidare att man såg mycket positivt på det arbete som pågår inom området certifiering och livscykelanalys av bränslen. När det gäller certifiering på nationell nivå hänvisade utskottet till ett frågesvar (integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabunis svar på fråga 2007/08:763 den 20 februari 2008 om rättvisemärkning av etanol) där det bl.a. anfördes att det från en handelspolitisk utgångspunkt är viktigt att dessa system inte skapar onödiga hinder för utvecklingsländer eller små och medelstora företag. En svensk ambition är därför att bidra till att utveckla internationella standarder eller harmonisera nationella standarder, certifieringar och märkningssystem på

klimatområdet för att undvika nya tekniska handelshinder. I detta sammanhang spelar det arbete som bedrivs inom Internationella standardiseringsorganisationen (ISO) vad gäller standarder för biobränsle stor roll. Även organisationens arbete med miljömärkning och miljödeklarationer, och arbetet med att ta fram riktlinjer för socialt ansvarstagande har stor betydelse.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och anser därmed att motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 8 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Yrkandet bör därför avstyrkas av utrikesutskottet.

Global utmaning: Klimatförändringar och miljöpåverkan

När det gäller den fråga som väcks i motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 12 om ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder har utskottet tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, bl.a. i betänkande 2011/12:MJU25. Utskottet anförde då att en verkningsfull klimatpolitik förutsätter att Sverige och andra industriländer tar ledningen och ansvaret för åtgärder, inte enbart inom de egna landgränserna utan också i utvecklingsländer. Marknadsbaserade mekanismer i nuvarande och nya former kommer att vara centrala element i en internationell klimatsamverkan även efter 2012. Utskottet anförde även att regeringen under det svenska ordförandeskapet i EU drev på för att få fram ett ökat stöd till utvecklingsländerna och att detta arbete fortsätter. Enligt beslut på FN:s klimatomöten ska utvecklingsländerna fram till 2012 få ett samlat klimatbistånd på 30 miljarder dollar. Av dessa bidrar EU med den största enskilda delen, en tredjedel av den totala summan. Från och med 2020 ska 100 miljarder dollar varje år gå till åtgärder för begränsning och anpassning i utvecklingsländer. Utskottet anförde att det är viktigt att det klimatbistånd som ges är nytt och additionellt samt att ansträngningar görs för att finna nya former av finansiering utöver den offentliga, som ett led i en internationell process. När det gällde frågan om att öronmärka auktioneringsintäkter från handelssystemet hänvisade utskottet till finansministerns svar på en interpellation den 18 oktober 2011 (ip. 2011/12:27) där han anförde att Sverige under nuvarande period i handelssystemet har delat ut sina utsläppsrätter till industrin utan kostnad och att det efter 2012 blir norm att sälja utsläppsrätterna. Regeringen räknar med att ca 1,3 miljarder kronor kommer in på budgetens inkomstsida årligen från 2013. Enligt EU:s utsläppshandelsdirektiv bör 50 procent av intäkterna från auktioneringen av utsläppsrätterna, eller ett ekonomiskt värde motsvarande dessa inkomster, gå till klimatåtgärder på nationell eller internationell nivå. De klimatåtgärder som åsyftas i direktivet är t.ex. åtgärder för utsläppsminskningar, satsningar på klimaforskning och förnybar energi men också klimatåtgärder i utvecklingsländer. En grundläggande princip för regeringen är att inte öronmärka intäkter till statsbudgeten för specifika ändamål. Regeringen anser vidare att utgiftssidan inte ska bestämmas av enskilda inkomstkällor utan bedömas utifrån nationella prioriteringar. Men den principen påverkar inte regeringens höga

ambitionsnivå på klimatområdet. Exempelvis avsätter regeringen under perioden 2010–2012 totalt 8 miljarder kronor till klimatåtgärder i utvecklingsländer. Därutöver gör regeringen enligt interpellationssvaret ett antal klimatrelaterade satsningar på nationell nivå, inom exempelvis energieffektivisering och energiforskning.

Utskottet ansluter sig till det som anförs i skrivelsen om att det är en fortsatt viktig process att identifiera andra möjliga finansieringskällor, vid sidan av biståndet, för klimatrelaterade investeringar i utvecklingsländer och medelinkomstländer samt att skapa bättre förutsättningar för den privata sektorns klimatrelaterade investeringar på lokal och på internationell nivå.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att något initiativ är nödvändigt med anledning av motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 12. Yrkandet bör därför avstyrkas av utrikesutskottet.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 6 december 2012

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Johan Löfstrand (S), Rune Wikström (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Pyy Niemi (S), Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Christer Akej (M), Christina Karlsson (S), Staffan Danielsson (C) och Jacob Johnson (V).

Avvikande meningar

1. Fiskepolitik och utveckling (S, MP)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Pyy Niemi (S), Helena Leander (MP) och Christina Karlsson (S) anför:

Vi anser att utvecklingen inom EU är på väg åt rätt håll och att den svenska regeringen driver på i rätt riktning men att takten är alldeles för långsam. Utvecklingssamarbetet bör inte förknippas med krav på kompensation i form av fiskerätter för EU-fartyg. En grundläggande förutsättning för att fiskeavtalen med utvecklingsländer ska kunna accepteras är att det finns uttryckliga krav på hållbarhet och effektiv fiskeriförvaltning, krav som också följs upp under avtalsperioden, och där bristfällig uppfyllelse ska vara en grund för avtalsförändringar. En annan förutsättning är att det finns ett väldokumenterat överskott av resurser, relevanta beståndsuppskattningar, en effektiv fiskekontroll och en skyddad kustzon för det lokala fisket. Utvärderingen av det föregående avtalet, i de fall ett sådant finns, ska offentliggöras innan förhandlingar om ett nytt avtal kan påbörjas. Det är också ett krav att grundläggande mänskliga rättigheter respekteras i avtalslandet. Eftersom brister i den internationella fiskeförvaltningen sätter gränser för de krav som EU kan driva i samband med fiskeavtalen, bör Sverige och EU intensifiera arbetet för att stärka den. Uppföljningen av åtagandena från FN:s toppmöte Rio plus 20 som hölls i juni 2012 är ett lämpligt forum.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 6.

2. Fiskepolitik och utveckling (SD)

Josef Fransson (SD) anför:

Sverigedemokraterna motsätter sig större delen av EU:s externa fiskeripolitik. Vi ifrågasätter kostnadseffektiviteten i framför allt fiskeavtalen och ser helst att avtalen inte förlängs när det gäller utvecklingsländerna. Man använder fiskeripolitiken och pengar från den svenska medlemsavgiften, där Sverige är en stor nettobetalarare, för att upprätthålla en fiskeflotta, främst i Spanien och Portugal, som borde ha anpassats till hållbara fiskenivåer vid det här laget. EU:s fiskepartnerskapsavtal cementerar ett förlegat synsätt på fiskeripolitiken och belastar fiskebestånden ytterligare. Detta ligger inte i linje med ett hållbart fiske. Regeringen framhåller i skrivelsen att det är viktigt att fiskeripolitiken utformas så att det gynnar utvecklingsländerna. Vi anser dock att EU:s fiskeavtal över huvudtaget inte går att förena med en hållbar utvecklingspolitik. EU:s fiskeflotta är dåligt kontrollerad och undergräver utvecklingsländernas möjligheter att utveckla ett lokalt fiske,

möjligheter att skapa arbetstillfällen och att försörja sin egen befolkning med fisk. I stället bör EU använda biståndsmedel till att stödja det lokala fisket och dess kapacitet, vilket skulle skapa verklig utveckling för de berörda länderna. Om vi ska ha en samstämmig politik för global utveckling måste därför fiskeriavtalen upphöra.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U3 yrkande 2.

3. Globalt tryggad livsmedelsförsörjning (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Christina Karlsson (S) och Jacob Johnson (V) anför:

Regeringens resultatskrivelse lyfter förtjänstfullt fram de målkonflikter som finns i EU:s handelspolitik. Skrivelsen belyser utvecklingsländernas problem med tillträde till EU:s marknad. Det är förvånande att regeringen valt att bortse från det välkända faktum att EU:s jordbruks- och exportstöd påverkar utvecklingsländerna negativt. FN:s speciella rapportör för livsmedelssäkerhet lyfter i sina skrivelser fram småskaligt och ekologiskt jordbruk som en utgångspunkt för livsmedelssäkerheten i fattiga länder. Regeringen visar en medvetenhet kring den negativa effekt som höga och rörliga priser får för småskaliga producenter. Skrivelsen föreslår dock ingen lösning av problemet. Det görs en hänvisning till Sveriges deltagande i reformeringen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. De svenska frivilligorganisationer som tillsammans med sina internationella partner följer förhandlingarna har dock ifrågasatt regeringens roll i förhandlingarna. Vi menar att regeringen har ett uppdrag att intensifiera arbetet med att avsluta exportstöd. Stöd för detta finns i beslut från WTO:s ministerkonferens 2005.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 7.

4. Bioenergiproduktion och livsmedelsförsörjning (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Christina Karlsson (S) och Jacob Johnson (V) anför:

Odling av grödor för biobränsle utgör en möjlig källa för omställning till förnybar energi och till exportinkomster för jordbrukare i utvecklingsländer. Men trenden är allt oftare att internationella biobränsleföretag köper upp jorden, och det finns exempel som visar att storskalig produktion lett till att människor tvingats flytta från sina marker. EU har antagit ett mål om att 10 procent av allt transportbränsle ska vara förnybart senast 2020. Problemet är att EU vill fylla stora delar av målet med biobränslen som importerats från fattiga länder. Det finns en stor risk för att det kan leda till att livsmedelskrisen förvärras. Konkurrens om mark rapporteras också

skapa konflikter och brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi är kritiska till att regeringen förlitar sig på frivilliga riktlinjer. Det är bra att frågorna lyfts fram i FAO:s uppförandekoder men riktlinjerna erbjuder inte en lösning på de problem som riskerar att uppstå i samband med storskaliga markinvesteringar. Sverige måste driva frågan om bindande regelverk som kan hålla företag ansvariga för de perspektiv som är vägledande för politiken för global utveckling, dvs. rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv. För att på allvar möta klimathotet krävs en grundläggande omställning av hela transportsystemet. Vi bör också aktivt stödja utvecklingsländerna i en omställning till transportmedel drivna med förnybara bränslen. För att verkligen komma till rätta med konkurrensen om mark behöver köttkonsumtionen i den rika delen av världen minska. Biodrivmedel behövs, inte minst för utvecklingsländernas egen omställning, men det är viktigt att produktionen certifieras utifrån sociala och miljömässiga kriterier.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 8.

5. Klimatförändringar och miljöpåverkan (MP, V)

Helena Leander (MP) och Jacob Johnson (V) anför:

Inför klimatförhandlingarna i Köpenhamn 2009 lovade regeringen nya medel på över 7,5 miljarder kronor, men klimatarbetet i fattiga länder har inte fått en enda ny krona. I stället har regeringen bett Sida att inventera pågående biståndsprojekt och bocka för vilka som kan anses vara klimatrelaterade. Dessutom har regeringen, genom projekt av tvivelaktigt värde, satsat stora belopp på att skaffa utsläppsrätter från länder utan några minskningsåtaganden. I årets budget halverar regeringen dessutom sin budgetlinje på miljö- och klimat i biståndet. Biståndet behövs mer än någonsin för att bekämpa fattigdom och stödja demokratisk utveckling. Allt bistånd ska givetvis vara miljö- och klimatsäkert och biståndet kommer, med nödvändighet, att förhålla sig till krav på anpassning. Sverige måste också aktivt verka för att få fram nya finansieringsmekanismer. Vi vill införa ett verkligt ekonomiskt stöd till klimatarbete i fattiga länder. Intäkter som statsbudgeten får från auktionering inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter bör användas till internationella klimatinsatser.

Vi anser därmed att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:U5 (MP) yrkande 12.

BILAGA 3

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 15

Motion	Motionärer	Yrkanden
15. Övriga yrkanden		
2011/12:U222	Anita Brodén (FP)	1 och 2
2011/12:U223	Anita Brodén (FP)	5
2011/12:U230	Caroline Szyber (KD)	1 och 2
2012/13:U215	Irene Oskarsson (KD)	
2012/13:U224	Irene Oskarsson (KD)	
2012/13:U282	Anita Brodén m.fl. (FP)	2
2012/13:U294	Mikael Oscarsson (KD)	
2012/13:U300	Thomas Strand m.fl. (S)	
2012/13:N306	Jonas Eriksson m.fl. (MP)	9

BILAGA 4

Stenografisk uppteckning från en offentlig utfrågning den 20 november 2012 om politik för global utveckling

Ordföranden: Då förklarar jag dagens möte för öppnat. Detta är nämligen ett led i vårt normala utskottsagerande. Därför har vi också ett utskottsmöte, vilket innebär att ledamöterna i utrikesutskottet närvarokontrolleras. Jag ser några av dem här. Välkomna.

Ni andra är också varmt välkomna och också alla som följer detta möte via SVT Forum eller via vår webbsändning. Alla är varmt välkomna till utrikesutskottets offentliga utfrågning om politik för global utveckling.

Det är glädjande att vi i dag har ett så stort antal åhörare från ett brett spektrum av institutioner och organisationer. Det ser vi om vi tittar ut över varandra.

Nästa år är det tioårsjubileum för politiken för global utveckling. Som bekant fattade riksdagen 2003 beslut om en svensk politik för global utveckling baserat på en proposition från regeringen. Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling. Sedan dess rapporterar regeringen regelbundet i skrivelser till riksdagen om genomförandet av samstämmighetspolitiken för global utveckling. Den offentliga utfrågning som vi ska ha i dag är ett led i utrikesutskottets behandling av regeringens senaste skrivelse, som fokuserar på den globala utmaningen ekonomiskt utanförskap. Ekonomiskt utanförskap är därmed också fokus för den utfrågning som vi har här i förstakammarsalen i dag.

Målet med PGU, politik för global utveckling, är att alla politikområden gemensamt ska bidra till och verka för global utveckling. Politik för global utveckling sträcker sig långt utanför enbart biståndspolitiken och innebär att alla politiska områden ska ha kunskap om och ta hänsyn till vilka konsekvenser politiska beslut får för människor i utvecklingsländer. Bristen på samstämmighet gör att risken för att olika politikområden motverkar varandra blir stor, och därför har regeringen fått i uppdrag att formulera och genomföra politik på ett gentemot utvecklingen hänsynsfullt sätt. Utgångspunkten är det gemensamma ansvaret som hela regeringen har för att hantera de globala utmaningar som hindrar en rättvis och hållbar utveckling. Genom samstämmigt agerande kan följande utmaningar identifieras, nämligen förtryck, ekonomiskt utanförskap, migrationsströmmar, klimatförändringar och miljöpåverkan, konflikter och andra sviktande situationer, smittsamma sjukdomar och andra hälsohot.

Politik för global utveckling är långt ifrån bara bistånd, men biståndet har en nyckelroll att spela i den globala utvecklingen. Det kan handla om insatser som är relaterade till andra politikområdets verksamhet, till exem-

pel handelsrelaterat bistånd som används för att stödja utvecklingsländernas anpassning till internationella handelsregler. Biståndet kan också spela en roll i kunskapsstöd och kunskapsuppbyggande inom Regeringskansliet i berörda myndigheters genomförande av politiken.

Transparens och en öppen diskussion, som denna offentliga utfrågning är ett exempel på, är viktigt. Det gäller särskilt politiken för global utveckling, där ett stort antal aktörer är ansvariga för genomförandet. Medskick och kommentarer till vårt arbete i utskottet är därför värdefulla. Dagens utfrågning kommer att finnas med som en bilaga i utskottets betänkande över regeringens skrivelse, och av den anledningen finns också stenografer med i dag som noterar vad som sägs inklusive frågestunden.

Vi är i dag särskilt tacksamma för att vi i panelen kan välkomna tre talare, nämligen biståndsminister Gunilla Carlsson, Diakonias generalsekreterare Bo Forsberg, som representerar medlemmarna i Concord Sverige, och Johan Kuylenskierna, som är vd för Stockholm Environment Institute och adjungerad professor vid Stockholms universitet.

Upplägget för utfrågningen är som följer. Våra tre inbjudna talare kommer att hålla sina presentationer. Därefter följer en frågestund. Partierna företräds av ledamöter från utrikesutskottet i partiernas storleksordning. Därefter ges möjlighet att ställa frågor från övriga inbjudna. Övriga inbjudna kan anmäla intresse av att ställa en fråga med hjälp av de lappar som finns utdelade på borden framför er. Ni lämnar era frågelappar till vår kanslipersonal som sitter längst fram i salen. Det kan ni göra efter att den sista talaren har lämnat sin presentation. Jag vill också uppmana er att göra era inlägg korta och ställa koncisa frågor som berör dagens ämne om ekonomiskt utanförskap och att egna inlägg eller föredrag förklädda till frågor bör undvikas.

Vi är glada att utfrågningen sänds i Sveriges Television, vilket ger oss möjlighet att även erbjuda våra tittare chansen att ställa frågor. Om du som nu tittar på detta vill ställa en fråga, mejla ditt namn och din fråga till utrikesutskottet@riksdagen.se. Det markerar den interaktivitet som vi i riksdagen och utrikesutskottet uppskattar. Det här gäller endast er som följer denna utfrågning tisdagen den 20 november med start kl. 11.

Observera att eftersom utfrågningen tv-sänds måste mobilerna vara i flygläge eller helt avstängda för att inte störa sändningen. Nu tänker jag visa prov på politiskt ledarskap genom att slå av min *egen* mobiltelefon. Med detta sagt föreslår jag att vi inleder dagens öppna utfrågning. Först ut är vår biståndsminister Gunilla Carlsson.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Tack Hans, utrikesutskottet och riksdagen för möjligheten att få tala här! Jag tänkte bara använda en bild vid min presentation i dag för att påminna oss år 2012 om hur snabbt världen har förändrats och att vi alla, tror jag, känner av globaliseringens effekter på ett sätt som vi kanske inte gjorde för bara några år sedan.

Nationell politik handlar alltmer om gränsöverskridande frågor som får internationella konsekvenser, och behovet av samstämmighet och samverkan blir allt större. De trender som jag vill visa här är sådant som ställer krav på oss själva och ger möjligheter för Sverige. Vi har anledning att inte minst från ett utvecklingsperspektiv samtala, träffas och se om vi gör tillräckligt. Vad kan vi göra mer?

Jag vill börja i den positiva agendan. Den globaliserade världen erbjuder helt nya möjligheter att lösa många av de problem som finns genom ökat utbyte, inte bara politiskt utbyte utan också på marknader och inom forskning, vad vi kan få fram genom handel och innovationer och samtidigt allt tydligare värna universella värden såsom demokrati och rättigheter. Aldrig någonsin tidigare har vi haft så mycket av interaktivitet och utbyte. Det som nu sker är att allt fler människor är beroende av dessa trender och är delaktiga, och det sker för alla fort. Det här sker samtidigt som åtminstone en miljard människor över huvud taget inte är delaktiga, det vill säga gapet är större än någonsin tidigare. Förändringstakten är snabbar. Allt fler människor berörs av globaliseringen, men miljarden måste få möjlighet att knacka ännu hårdare på globaliseringsdörren.

Därför är frågan om politik för global utveckling, som vi ska diskutera i dag, en bra arena för att fundera över om vi möter trenderna. Hur ska vi se till att alla politikområden går åt samma håll? Syftet med politik för global utveckling är att vi ska få en rättvis och global utveckling som är hållbar. Hur gör vi det? Vi har sagt att vi framför allt ska ta sikte på att bistå fattiga människor att hantera speciella utmaningar genom att främja synergier och se till att vi hanterar utvecklingsfrämjande politik i Sverige. Det är PGU. Min uppfattning är att om politik för global utveckling realiseras till fullo, inte bara i Sverige utan också i EU, kommer långt fler människor att ha möjlighet att nyttja sin egen vilja, förmåga och drivkraft till att förbättra sin egen livssituation och ta makten över sin egen tillvaro.

Som utskottsordföranden Hans Wallmark sade har vi sedan 2003 haft en bra utvecklingskonsensus i Sverige. Det är bra att påminna en yngre generation, även riksdagsledamöter, om att Globkom, som kommittén hette som ledde fram till PGU, hade en frigörande effekt genom att vi gjorde en bra gemensam analys och enades om att det inte räcker med bara bistånd utan det måste finnas mer tankar om en samstämmig politik.

Sverige var först med detta. Flera länder har kommit efter, och jag tycker att vi ska vara stolta över detta, dels för att det gav oss ett bra arv att förvalta i Sverige, dels för att det finns internationella förväntningar på oss att ta politiken vidare. Både regeringens egna bedömningar och externa bedömningar från OECD visar att det finns brister i genomförandet av politik för global utveckling. Ett av problemen är vem som ska samordna politiken för global utveckling. Jag är inbjuden för att tala om regeringens perspektiv, och jag kommer att göra det.

För att råda bot på kritiken har regeringen beslutat att genomföra en extern utvärdering med fokus på arbetsformer och styrningen av samstämmighetspolitiken som ska levereras till Regeringskansliet 2013 för att få en bättre samordning av politiken för global utveckling. Jag som ansvarig biståndsminister kan också ibland beskrivas som utvecklingsminister eftersom jag har ansvar att driva på PGU, men det är varje enskilt statsråds uppgift och ansvar att inom sitt eget politikområde jobba med politik för global utveckling. I dag är det roligt att utrikesutskottet har ordnat denna hearing och bjudit in kolleger från miljö- och jordbruksutskottet. Men det är inte bara i utrikesutskottet i riksdagen frågorna behöver diskuteras.

Regeringens arbete med att föra Globkom och politik för global utveckling vidare innebär att alliansregeringen 2008 koncentrerade arbetet med PGU till sex globala utmaningar, som Hans Wallmark nämnde. De sex utmaningarna är att vi fokuserar på förtryck, ekonomiskt utanförskap, som vi ska diskutera i dag, migrationsströmmar, klimatförändringar och miljöpåverkan, konflikter och sviktande situationer samt slutligen smittsamma sjukdomar. Det har hjälpt oss lite grann att fokusera arbetet och samarbeta. I dag ska vi fokusera på ekonomiskt utanförskap. Det kunde inte vara mer uppenbart hur viktigt det är att titta på globaliseringen och se på vilka konsekvenser den globala ekonomiska nedgången får för utvecklingen. Vi kan i dag gemensamt fundera över jobb. Vi funderar över den frågan i Sverige och även i Senegal. Det är en riktigt gränsöverskridande fråga. En annan fråga som är viktig för oss att titta på när det gäller ekonomiskt utanförskap och de kriser som finns i världen är global livsmedelstrygghet.

I grunden är den ekonomiska globaliseringen, det vill säga ökningen av utländska direktinvesteringar och andra finansiella strömmar, en stark kraft för ekonomisk och social utveckling i låg- och medelinkomstländer. Problemet med det ekonomiska utanförskapet är att människor har bristande möjligheter att delta i, bidra till eller dra nytta av den globaliserade ekonomins möjligheter. Därför är frågan för oss hur fattiga och sårbara människor kan delta på lika villkor och därmed inte bara få fördelar och möjligheter utan också vara med och bidra.

Min utgångspunkt är att vi måste se vilka drivkrafter människor har som lever i fattigdom för att själva ta sig ur fattigdom. Många gånger handlar det om något så enkelt som att få möjlighet till ett avlönat jobb. Men fattigdom uttrycks också i många andra termer, nämligen brist på makt, dålig hälsa, brist på sociala nätverk. Det finns många saker som gör att man känner att man inte kan påverka sin egen livssituation. Därför brukar vi säga att vi ska ha ett mångdimensionellt sätt att se på just fattigdom för att reda ut problemet.

I mitt arbete ingår att jag ska ha fattiga människors perspektiv. Jag ska se på hur fattiga människor ska få vara del av utvecklingsmöjligheterna. Det är otroligt viktigt för oss i dag. Vi pratar många gånger om fattiga

människor, men vet vi tillräckligt mycket om dessa människor som vi talar om? Hur mycket talar vi egentligen med fattiga människor för att få fram just deras perspektiv?

Herr ordförande! Jag ska göra några nedslag i PGU, handel, tillväxt och ekonomiskt utanförskap utifrån regeringens utgångspunkter.

Först handlar det om att ta vara på potentialen i den privata sektorn. Det är i den privata sektorn som vi har basen för handel och tillväxt i alla länder, inklusive i låginkomstländer. Det är där vi ser basen för sysselsättning och skatteuttag, och det är därför det är livsviktigt att uppmuntra entreprenörskap och företagande i utvecklingsländerna. Svenska företag spelar härvid en viktig roll. De kan ju bidra till ökad handel. I dag är svensk handel med låg- och medelinkomstländerna försumbar. Finns här en potential?

Regeringen stöttar Exportrådet och riskkapitalbolaget Swedfund för att möjliggöra mer av både investeringar och handel med låg- och medelinkomstländerna. Här ser vi en potential.

När vi pratar om företag är det viktigt att nämna corporate social responsibility, det vill säga ansvarsfullt företagande. Vi ska ställa krav och diskutera hur svenska företag med många gånger starka upparbetade varumärken ser på ansvarsfullt företagande. Vi ska från regeringens sida underlätta uppbyggnaden av internationella normer inom ramen för OECD och FN inom ansvarsfullt företagande.

Ett särskilt verktyg med ansvar är de statliga bolagen. De ska agera föredömligt när det kommer till hållbart företagande. Därför har regeringen uppdragit åt de statligt ägda bolagen att senast 2013 återkomma med hållbarhetsmål och strategier för hållbart företagande.

PGU handlar inte bara om vad regeringar, företag och civilsamhällets organisationer gör, utan PGU handlar också om hur vi människor, konsumenterna, hanterar politik för global utveckling och det ekonomiska utanförskapet. Det får andra tala om.

Herr ordförande! Jag vet också att här finns många frågor i dagens debatt som vi kommer att återkomma till som handlar om både kapital och skatteflykt, som handlar om livsmedelsförsörjning, energi och klimat, som handlar om utmaningen i att hantera frågorna. På den tid jag har kvar ska jag säga något kort om kapital- och skatteflykt. De frågorna kan inte ses isolerade från övriga utvecklingsfrågor. I länder med snabbt växande ekonomier eller stora naturresurser är det ofta ett snabbt inflöde av utländskt kapital. Om statsförvaltningen är svag leder det ofta inte till några större skatteintäkter utan i stället strömmar kapitalet ut ur landet. För vissa länder är det viktigare att de dras med i globaliseringen och att utländskt kapital ska strömma in. För de flesta länder måste vi se till att de nationella skattesystemen fungerar bättre, att det finns tillit och transparens i systemen och att korruptionen i statsförvaltningen och näringslivet minskar samt att det internationella samarbetet stärks. Det är många saker som ska komma på plats samtidigt.

Regeringen arbetar aktivt med dessa frågor med hjälp av bilateralt och multilateralt stöd, bland annat med reformer och utveckling av statsförvaltningar samt stärkt lagstiftning och finansiella system.

Några korta ord om PGU, livsmedelsförsörjning, energi och klimat för att uppmuntra till diskussion och debatt efteråt.

Jordbruk, skogsbruk och fiskerinäringar är centrala för en tryggad livsmedelsförsörjning för export och för sysselsättning i många av de allra fattigaste länderna. De snabba förändringar vi har sett – inte minst de senaste åren – och svängningar i livsmedels- och råvarupriser har absolut negativt påverkat livsmedelstryggheten för många fattiga människor i låginkomstländer. De frågorna är kopplade till global livsmedelsförsörjning, vatten, markresurser, finansieringsfrågor, brukar- och ägar rättigheter, tillgången till marknader, både lokala, regionala, nationella och internationella. De är också, tycker jag, kopplade till jämställdhet.

Regeringen belyser i skrivelsen potentiella mål- och intressekonflikter i livsmedelstrygghet under senare år, inte minst utifrån bioenergiebehoven. När jag pratar om skrivelsen handlar det om skrivelsen från 2008. Det har i synnerhet framhållits att livsmedelsförsörjningen hotas när ätbara jordbruksråvaror används för att framställa biodrivmedel. De har också en prispåverkande faktor som slår absolut hårdast mot de allra fattigaste människorna som har de allra minsta marginalerna. Bioenergiproduktion representerar också en möjlighet för fattiga länder att öka sina inkomster och skapa sysselsättning. Här har vi ett klassiskt dilemma.

Samtidigt är det viktigt att titta på långsiktigt hållbara investeringar som inte innebär att fattiga människor tvingas bort från sin mark för det lilla de har. Exploateringen av naturresurser i låginkomstländer, i kombination med brister i ägande- och nyttjanderätter, leder inte bara till ökad konkurrens utan kan också hindra fattigdomsbekämpningen. Därför är det viktigt att vi tittar på hur vi kan ha en ansvarsfull förvaltning av mark, fiske och skog som förhandlas fram inom FN.

Regeringen har också ett stort fokus på bioenergi vad gäller ökad hållbar energianvändning och klimatanpassning. Hur vi ska kunna reducera transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen spelar faktiskt en roll runt första generationens biodrivmedel, det vill säga etanol och biodiesel, och hur de kan få en roll i fortsättningen. Det är frågor som jag hoppas vi ska diskutera i dag.

Slutligen ska jag ta upp det som många känner av. Vi känner globaliserings starka och, för många av oss, positiva kraft som ökar möjligheterna. Men jag tror att många av oss funderar på vad klimat- och miljöförändringarna betyder i vårt land. Vi förstår också hur de slår benhårt mot utvecklingsländerna.

Globala miljöproblem måste hanteras på ett rättvist sätt. Vi i de rika länderna måste ta en stor del av ansvaret för att ändra vår egen livsstil. Om vi pratar om livsmedelsfrågorna försvinner årligen ca 1,3 miljarder ton mat inte bara på grund av att marken försvinner utan på grund av att vi

har dåliga distributionskanaler. Allt handlar inte bara om hur vi använder jordens resurser utan det handlar om att de måste vara mer hållbara och mer smarta, ha system som understöder oss så att vi kan fatta riktiga beslut och se till att få bättre och mer rättvisa möjligheter för livsmedelsproduktionen.

För att den svenska politiken ska understödja detta har vi bland annat tittat på hur vi kan minska matsvinnet från hushållen, hur vi ska använda avfallet för just biogas. Varför säger jag detta? Jo, jag tror att vi ska använda den internationella solidariteten, den internationella upprördheten över att det finns orättvisor. Vi har en politik för global utveckling som ska råda bot på detta. Det handlar om att ha en politik som är synnerligen global i alla dess rätta delar och att vi börjar här hemma. Vi ska förstå att det handlar om de val vi själva gör som konsument, producenter, företag, regering, riksdagsledamöter. Det är därför som vi måste stärka oss själva genom att föregå med gott exempel. Det är vad PGU handlar om. Vi var föregångare med skrivelsen. Vi hade Globkom. Vi har ett ansvar som regering, riksdag och som enskilda konsumenter att driva arbetet vidare. Jag hoppas att debatten i dag kan inspirera.

Ordföranden: Då lämnar jag över ordet till Bo Forsberg från Diakonia som företräder Concord Sverige i den här öppna utfrågningen.

Generalsekreterare Bo Forsberg, Diakonia: Jag representerar alltså Concord när jag sitter här i dag. Precis som vår biståndsminister sade genomfördes för nästan tio år sedan ett stort arbete i form av analyser, seminarier och workshops för att ta fram en politik för global utveckling. Jag brukar säga att när beslutet kom om politik för global utveckling var det en nästan enig riksdag som antog det. Vi var många i folkrörelsevärlden som då gladdes oerhört mycket åt det beslut som fattades, det vill säga att alla politikområden skulle bidra till att minska fattigdomen och att ett rättighetsperspektiv skulle genomsyra all den politiken.

Vi från svenska folkrörelser har varit lite besvikna under både den socialdemokratiska regeringen och början av den här alliansregeringen för att PGU lite grann föll undan och blev, som vi upplevde det, en hyllvärmare. Men vi ser nu glädjande tecken på att det sker ett uppvaknande igen, att försöka göra praktiskt politik av de goda beslut som finns i politik för global utveckling.

Concord är en paraplysamverkan mellan olika folkrörelser i Sverige. Vi har under ett antal år tagit fram en barometer där vi försöker titta igenom de skrivelser som regeringen årligen lägger fram för politik för global utveckling. Vi försöker granska hur det uppdrag och mandat regeringen har förvaltas. Jag ska inte på något sätt göra en stor genomgång av barometern. Den finns för er som är intresserade, men jag ska lyfta fram några punkter ur den.

Först och främst vill jag understryka varför vi gör detta arbete. När utrikesutskottet antog politiken för global utveckling sade man bland annat att för att det ska bli ett levande instrument och verktyg kommer svenska folk-rörelser att spela en viktig roll i opinionsarbetet och uppföljningen av PGU. Det är i den andan vi skriver barometrarna.

Jag satt i går i ett möte med Sida. Flera av er som är här var med. Vi hade ett samtal om demokrati och fattigdomsbekämpning. Var finns sambanden mellan demokratiarbetet och fattigdomsbekämpningen? Som en röd tråd i det samtalet kom hela tiden politiskt ansvarsutkrävande. Då talar vi mycket om att i de fattiga länder vi arbetar, Zimbabwe, Burma eller Kongo, är ett av problemområdena att det inte finns politiskt ansvarsutkrävande.

När vi talar om politiskt ansvarsutkrävande i de delar av världen där vi bedriver bistånd eller demokratiarbete brukar vi säga att det också handlar om vårt eget ansvar i det sammanhanget, att kunna utkräva politiskt ansvar även här hemma, skapa opinion och föra en debatt kring de målkonflikter som vi alla är medvetna om finns på olika områden.

PGU handlar om trovärdighet. När vi välkomnade beslutet var en av orsakerna till det att vi nu kan få möjlighet att föra seriösa samtal och diskussioner om de målkonflikter som vi ser ute i världen globalt, där biståndet försöker åtgärda fattigdomen men där vi ser att många andra politikområden, handelsområden eller vad det kan vara drar åt ett annat håll. Så länge vi inte kan föra ett samtal om det kommer också trovärdigheten i de ambitioner som vi har att undergrävas.

Politik för global utveckling handlar om vår trovärdighet internationellt. Precis som biståndsministern sade: Vi kan vara stolta över att vi har de här besluten och de här formuleringarna. Det är ett viktigt instrument för att komma vidare.

När jag är ute och talar i andra sammanhang brukar jag säga: Vi står inför två stora utmaningar i världen. Den ena är fattigdomen och den andra är klimatförändringarna. Kan vi inte åtgärda de två utmaningarna kommer vi att få se en rad andra konsekvenser för migrationsfrågor, flyktingströmmar och så vidare. De är centrala när det handlar om de globala utmaningar som vi står inför. I dag är det de allra fattigaste som betalar priset för de klimatförändringar som bland annat vi har varit med och åstadkommit.

Jag kom nyligen från Somalia och ser hur östra Afrika och hela Afrikas horn, som alltid har varit torrt, blir allt torrare. I Bangladesh, som alltid har varit ett område där översvämningarna har kommit, blir översvämningarna allt värre. Det är ett resultat av klimatförändringarna att torkan blir allt värre i de torra områdena och översvämningarna allt värre i de områden som alltid har varit översvämmade. I dessa områden bor det hundratal miljoner människor som nu i dag, år 2012 i november, börjar fundera över sin framtid och vart man ska ta vägen.

PGU handlar naturligtvis också om effektivitet. Ska vi nå de mål som jag tror att vi har gemensamt är politik för global utveckling ett instrument för att effektivt genomföra det vi vill. Tyvärr ser vi fortfarande – jag ska inte göra någon stor sak av det – att det finns intressekonflikter och att det drar åt olika håll.

I den här barometern, liksom i tidigare barometrar, har vi tydligt markerat att vi tycker att svensk vapenexport går åt fel håll – går till länder som det inte ska säljas vapen till och ökar per capita. Sverige är i dag ett av de största vapenexportländerna om vi räknar per capita. Här har vi med otålighet väntat på nya utredningar och nya förslag om demokratikriterier i vapenexporten och så vidare. Men tyvärr dröjer det, och vi vet inte riktigt vad som händer på det området.

PGU handlar också om ansvar. Vi är glada att biståndsministern sitter i högpanelen i FN och ska formulera de nya millenniemålen, och vi ser fram emot en samverkan och en dialog kring det. Men ett av de områden som vi ser och som PGU handlar om är att se vårt eget ansvar i sammanhanget. Vår livsstil, våra val, våra investeringar och vårt bistånd är en del av den globala lösningen. Här kan Sverige vara ett föregångsland.

Låt mig då kommentera några av de punkter som vi har lyft fram i vår barometer när vi har tittat på regeringens skrivelser det senaste året beträffande politik för global utveckling.

Ett av de områden som också vår biståndsminister berörde är kapital och skatteflykten, som är en av de stora utmaningarna. Biståndet är bara en tiondel, om vi tittar på det globala sammanhanget. Många beräkningar anger att det för varje skattekrona som går in i bistånd till de fattigaste länderna går ut 9 kronor i form av kapital eller skatteflykt. Då är det självklart att man inte kan ha förväntningar på att biståndet ska lösa fattigdomsproblematiken, när det finns strukturer och orsaker bakom den fattigdom som vi ser.

I den skrivelse som regeringen har lämnat lyfter man på ett seriöst sätt fram hela diskussionen om det här problemområdet. Det uppskattar vi, eftersom vi länge har sagt att detta är ett av de områden där vi behöver komma vidare.

Med den globalisering som vi ser och de internationella investeringar och de stora företag som investerar ute i världen finns det i dag ingen internationell lagstiftning och inget internationellt regelverk för hur de investeringarna ska gå till och redovisningarna ska ske.

Jag har själv arbetat i Kongo i många år. Kongo är ett av världens rikaste länder när vi tittar på råvarutillgången. Där finns allt: guld, diamant, coltan, kobolt, olja, skog. Men när det kommer till befolkningen är Kongo fortfarande ett av de fattigaste länderna. Det visar att det finns strukturella problem någonstans som måste åtgärdas, och det är utmaningen.

Vi har länge drivit att vi skulle vilja se – vi vet att den svenska regeringen arbetar med det men skulle vilja att man kanske drev det med ännu högre profil internationellt – ett regelverk där företag land för land redovisar sina investeringar, sina vinster och vad de betalar i skatt.

Just nu finns det ett förslag i EU, och vi vet att frågan diskuteras i EU-parlamentet. Det är ett förslag om redovisningar av råvaruuttag i de länder företagen har investerat i. I EU-parlamentet har man drivit att man skulle vilja utvidga förslaget till att gälla inte bara råvaror utan ytterligare områden, som telefoni, kommunikation och byggnad.

Det vore spännande att i dag få veta – nu ställer jag en fråga mitt i mitt anförande – hur den svenska regeringen ställer sig till den diskussion och det förslag som finns från EU-parlamentet, om man stöder detta.

Vi tycker att man behöver gå ännu längre. Vi behöver ett internationellt regelverk där företag redovisar sina vinster, redovisar de investeringar som de har gjort och därmed möjligheten att betala skatt i de länder där man finns. Skulle vi få ett sådant internationellt regelverk skulle vi kunna lägga ned biståndet i morgon. Så stora pengar handlar det om.

Det här området sägs ofta handla om affärssekretess, och man säger att den insyn och transparens som vi talar om i andra sammanhang i fråga om bistånd inte är möjlig. Jag tycker att det finns anledning att titta över det. Affärssekretessen ska vi naturligtvis respektera på många sätt ur ett konkurrensperspektiv, men jag tror att det går att göra ytterligare mycket mer än vad som görs i dag för att komma till rätta med utmaningarna och problemen.

Precis som biståndsministern sade handlar det naturligtvis också om svenska företags handel och investeringar. I sin skrivelse skriver regeringen att "handel och investeringar är ett viktigt medel för att stimulera tillväxt" men att det handlar om "hur och inte om affärsverksamhet på svåra marknader ska ske".

Det finns en stor poäng i detta. Det handlar inte om *om* utan om *hur*. Då är vi tillbaka till ansvarstagande och etiska kopplingar till mänskliga rättigheter, arbetsförhållanden och så vidare för att inte exploatera eller bidra till en utveckling som snarare förstärker konflikter eller fattigdom än bidrar till utveckling enligt politiken för global utveckling.

Investeringar bör ses inom ramen för länders utvecklingsplaner. Man bör konsultera lokalbefolkningen och diskutera strategier i de geografiska områden där man vill investera.

För att återigen ta Kongo som ett exempel: Vi har sett hur gruvindustrin – jag talar inte bara om Sverige, men det finns också exempel i Sverige – har investerat i Kongo, förflyttat befolkningar, gjort åtaganden som aldrig har fullföljts och lämnat befolkningen i sticket. Vi har sett hur milisgrupper i Kongo finansieras genom internationella investeringar som något slags militär skyddspolis för de områden där man finns. Den typen av utmaningar måste vi titta på seriöst för att investeringar, inklusive svenska

företags investeringar, ska leda till utveckling enligt målskrivningarna i politiken för global utveckling. Annars kommer vi att få en kontraproduktiv utveckling.

När jag talar om detta vill jag också understryka att Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit, som är två tunga instanser vad gäller att stödja svenska investeringar i utlandet, har haft ganska dåliga ägardirektiv i fråga om mänskliga rättigheter. Nu har man fått direktiv att till nästa år presentera hur man tänker jobba med en långsiktig utveckling och respekt för mänskliga rättigheter.

Vi välkomnar det. Problemet i dag är att transparensen även där är ganska dålig. När vi försöker få reda på hur vissa exportkrediter har använts, i vilka länder och med vilka teman, är det svårt att få de uppgifterna. När vi talar om transparens, som vi har gjort länge i biståndet, tycker vi att den transparensen gäller även andra aktörer, som är så viktiga när det kommer till politik för global utveckling.

Jag ska kort nämna något om PGU som sådan. Politik för global utveckling är ett jättebra instrument. Vi försöker som svenska folkrörelser att via barometern göra något slags bedömning av hur den svenska politiken levs i praktisk politik. Men nu när Sadev är nedlagt tror vi att det skulle vara värdefullt att få ett organ som politiskt oberoende kunde granska politiken för global utveckling – inte i första hand för att kontrollera utan för att, precis som vid hearingen här i dag, få till stånd ett samtal om målkonflikterna, om vi verkligen har ambitionen att politiken för global utveckling ska bli ett instrument där vi möter de globala utmaningarna. Jag vet inte hur regeringen för diskussioner i dag om uppföljningen av Sadev, även kopplat till en utvärdering av politiken för global utveckling.

Vad gäller klimatfrågan har vi Stockholm Environment Institute representerat här, och jag lämnar nu över ordet till dem.

Ordföranden: Tack för det, Bo Forsberg! Ja, du lämnar väl över ordet till mig, och jag i min tur lämnar över ordet till Johan Kuylenstierna. Varmt välkommen!

VD Johan Kuylenstierna, Stockholm Environment Institute: Tack så mycket! Det känns bra att bli överlämnad två gånger på det här sättet – det känns tryggt. Jag är väldigt glad att vara här och bidra till diskussionen. Det har varit fantastiskt intressant att lyssna på våra två tidigare talare.

Ekonomiskt utanförskap är en strategiskt viktig fråga, och det är framsyn av utskottet att också vilja lyfta fram global livsmedelsförsörjning som en viktig strategisk del av det begreppet.

En globalt tryggad livsmedelsförsörjning är i grunden en rättvisefråga och bör betraktas som en mänsklig rättighet. Vi vet – det behövs det inte rocket science för – att det i dag finns stora ojämlikheter i världen i dag mellan kontinenter och mellan länder men också inom länder. Framför allt finns det många svaga, utsatta grupper i många länder som Bo också refererade till som inte har en tryggad livsmedelförsörjning i denna tid av överflöd.

Det handlar om människor, och det gör naturligtvis frågan komplex, när vi tittar på den utifrån ett globalt perspektiv. Ofta fastnar vi i globala diskussioner. Men vi får inte – inte heller när vi jobbar inom forskningen – glömma människan, vem det är vi faktiskt försöker hjälpa i de här sammanhangen.

Innan jag fick den här inbjudan tog jag mig friheten att gå ut lite brett och fråga olika människor inom forskarvärlden, olika kolleger, vad de anser är viktiga frågor att lyfta när man ska prata om globalt trygghad livsmedelsförsörjning. Det blev en massiv respons. Det är en fråga som engagerar mycket. Även inom forskningen har vi debatt, diskussion och olika åsikter, och det är naturligtvis viktigt.

Jag är väldigt glad att vara här just från Stockholm Environment Institute och representera det forskningsinstitutet, eftersom det skapades av Sveriges riksdag i slutet av 80-talet för att just jobba med de här frågorna, som kräver tvärvetenskapliga och tvärdisciplinära lösningar som inte bara ett enda forskningsområde kan adressera. Man kan säga att det på sätt och vis är forskningens egen PGU. Just den här frågan är ett bra exempel på det.

Detta med global livsmedelsförsörjning ligger i centrum för forskningen vid SEI men också många andra institutioner i Sverige. Vi har en stark forskningsmiljö på det här området, både på universitetet och på andra forskningsinstitut. Men den är inte alltid nödvändigtvis den centrala frågan, utan den är ofta kopplad till exempelvis klimatförändringar eller vattenresursfrågor eller när vi tittar på näringsämnen och hur vi hanterar det i vårt samhälle. Då kommer den här frågan in.

Det är en utmaning även inom forskningen, eftersom det lätt blir så att man tittar på enstaka perspektiv när man måste titta på helheten.

Vilka trender i världen har vi? Vi har den rapport som lanserades i går av Världsbanken och som Bo tog upp. Jag måste i alla fall nämna klimatförändringarna, även om jag inte tänkte fokusera så mycket på dem, för jag tror att alla förstår att klimatförändringarna är en enormt stor fråga.

Den rapport som lanserades av Världsbanken i går säger egentligen inte särskilt mycket nytt, mer än att vi troligen rör oss mot en värld som är fyra grader varmare än i dag. Det nya är kanske inte minst att det är Världsbanken som trycker på i den här frågan. Det gör det extra intressant. Det är viktigt att aktörer som verkligen påverkar utvecklingen, den ekonomiska utvecklingen, engagerar sig också i de här frågorna.

Enligt den här rapporten kan vissa delar av världen bli obeboeliga. Man lyfter fram inte minst livsmedelsförsörjningen, om man tittar framåt 2050. Vi ser i vår egen närmiljö hur isen i Arktis smälter. Det har väl ingen betydelse för vår matsäkerhet! Nja, vi vet att en smältande is i Arktis till exempel påverkar nederbörden över Europa. Vilka konsekvenser det får för jordbruket i Sverige kan vi i dag inte sja om. Vi behöver mer kunskap om det.

Vi har sett vad som har hänt i USA. Även om stormen Sandy passar in också i ett normalt klimat är det kanske en prognos om framtiden. Vi vet också från i somras, när vi hade mycket svår torka i USA, hur det påverkade den globala handeln med livsmedel.

Som ni kanske såg i tidningen har klimatfrågan seglat upp igen som en politisk fråga i USA. En storm då och då gör nytta!

Det är även andra miljöfrågor som driver fram diskussionen. Vi inom SEI har till exempel tittat på hur marknära ozon påverkar skördar. Vi kan se att mellan 5 och 35 procent lägre skördar kan bli resultatet av marknära ozon, till exempel i södra Asien.

Sedan har vi förutom klimatförändringarna en kontext som vi alla känner till. Vi var en miljard människor år 1804, när debatten om livsmedels-säkerhet började. Det var Malthus som sade att vi aldrig kommer att klara av 1800-talet. Vi är sju miljarder människor i dag. När min egen föräldrageneration föddes på slutet av 1920-talet var vi två miljarder.

Det betyder att den generation som utbildades på 30- och 40-talet egentligen skulle ha utbildats till att hantera en värld med sju miljarder människor. Skedde det? Det betyder också att den generation som vi utbildar i dag ska kunna hantera en värld med nio miljarder människor. Det är en helt annan kontext.

Det finns naturligtvis många andra drivkrafter. Ekonomisk utveckling, som vi pratar om, är i grunden mycket positivt. Inom forskarvärlden pratar vi alltmer om att vi eventuellt har kommit in i en ny geologisk era som kallas antropocen, där människan är den stora drivkraften. Då har vi naturligtvis ett helt annat ansvar.

Frågan om undernäring och brist på livsmedel är enorm. Vi hör ofta siffran att 900 miljoner människor saknar tillgång till säkra livsmedel, det vill säga svälter. Men det är långt fler som saknar tryggad livsmedelsförsörjning, långt fler även i vår egen del av världen – det är intressant att trycka på det.

I *The Guardian* i söndags pekade man på att problemen eskalerar i Storbritannien på grund av den ekonomiska krisen. I USA beräknas 16 procent inte ha food security, livsmedelssäkerhet. Det beror i första hand på ekonomiskt utanförskap och inte på brist på livsmedel.

Vad är då egentligen tryggad livsmedelsförsörjning? Enligt FAO:s definition föreligger det när alla människor vid alla tidpunkter har fysisk, social och ekonomisk tillgång till tillräcklig, säker och näringsrik mat som uppfyller deras näringsbehov och matpreferenser för ett aktivt och hälsosamt liv.

Det är många ord i den definitionen som är viktiga att beakta, tycker jag. Det handlar inte bara om att ha tillgång, utan det handlar också om många andra perspektiv, inklusive matpreferenser.

Vi har områden med kronisk livsmedelsbrist. Vi har också områden där vi ibland har tillfällig brist till följd av till exempel prisvolatilitet men även klimatförändringar. Det blir alltmer fokus på hushållsnivån.

Jag vill bara nämna – det är en parentes – att det finns många andra index. Det finns något som heter The Economist Intelligence Unit. Den brittiska tidskriften *The Economist* har ett så kallat Global Food Security Index.

Sverige hamnar i det indexet på 17:e plats. Varför? Jo, det är ett visst område – det måste jag säga, eftersom jag kommer från SEI – som gör att Sverige är lågt rankat. Det är att vi har alldeles för lite offentligt finansierad forskning inom jordbruk. Därför hamnar vi på 17:e plats. Det anses alltså vara en strategiskt viktig del för en tryggad livsmedelsförsörjning att ha en stark egen forskning inom området.

Ett viktigt perspektiv är också den ökade konkurrensen från andra sektorer som är centrala att belysa. Där kommer vi verkligen in på detta med koherens och PGU. Vi kan se att bioenergi är ett viktigt område men också att andelen jordbruksmark per person minskar, inte bara till följd av befolkningstillväxt utan också beroende på hur vi använder mark till andra ändamål, till exempel urban expansion. Det är ett problem även i Sverige, där vi växer snabbt. Det vill vi naturligtvis göra, men frågan är vilken mark vi använder.

Det finns också många så kallade global change-processer som är kopplade till detta.

Vi ska också komma ihåg att det finns positiva delar. Vi har tillräckligt med mat i världen i dag. Det är mer en fördelningsfråga. Den teknologi som vi har utvecklat, med alla dess problem, har ändå sett till att vi har kunnat gå från två till sju miljarder människor på jorden utan att antalet hungrande människor har ökat, det vill säga procentsatsen har minskat.

Internationellt är det i dag starkt fokus på detta. Jag vill nämna till exempel FAO:s kommitté för globalt tryggad livsmedelsförsörjning som ett viktigt instrument. Där kan man även på den globala nivån arbeta med de här frågorna, till exempel ta fram strategiska ramverk, som man försöker göra nu, och ta fram olika typer av riktlinjer, som frivilliga internationella riktlinjer för så kallad ansvarsfull förvaltning av rätten till mark, fiske och skogsresurser. Jag tror att Gunilla nämnde det i sitt anförande.

Det finns även där olika högnivåpaneler där man lyfter fram forskningens roll. Även i Sverige har vi satsningar på att försöka öka tvärvetenskaplig samverkan, till exempel genom nätverket Siani, Swedish International Agricultural Network Initiative, där SEI står som värd men som finansieras av Sida.

Jag ska dock nämna att Sidas bistånd till det här området motsvarar ungefär 4 procent av den totala budgeten, även om jag vet att det är svårt att räkna på exakt. Men det pekar ändå på att det finns mycket vi kan göra.

Vi nämnde den privata sektorn. Där kan vi också se ett starkt ökat engagemang som är viktigt att trycka på. World Economic Forum, som är en viktig global plattform – inte särskilt inkluderande men trots allt viktig – trycker på att globalt tryggad livsmedelsförsörjning är helt centralt för fort-

satt utveckling, social trygghet för ekonomisk utveckling. Det är inte en fråga som bara handlar om fattigdom. Det handlar om vår utveckling, långt bortom fattigdom.

Vi har en bredare process som vår biståndsminister är djupt engagerad i. Den handlar om att ta fram hållbarhetsmål, sustainable development goals. Där är vi själva som organisation djupt inblandade i att förstå hur de målen skulle kunna formuleras, och det är också en intressant möjlighet på det globala planet.

Det är väldigt mycket som händer. Om jag ska ägna mina sista fem minuter åt ett antal områden är det svårt när man kommer från forskarvärlden. Vi kan ju räkna upp hundratals områden som vi anser vara strategiska för att på ett bättre sätt kunna adressera frågan. Jag har valt några breda områden, delvis utifrån vår egen verklighet och den erfarenhet som vi har fått genom vår egen forskning.

Det är intressant att försöka titta på drivkrafter bakom till exempel kraftiga prishöjningar. År 2007 fick vi den första matkrisen, food crisis, och priserna drevs upp snabbt under kort tid. Där har alla olika aktörer försökt lyfta fram sina favoritområden. Det var klimatförändringarnas fel. Det var spekulation och marknad. Det var handeln som havererade, med störningar där. Det var konkurrens från andra områden. Bioenergi slog igenom till slut.

Det är intressant att titta på FAO:s och vår egen forskning, som visar att det naturligtvis är en kombination av alla de här olika perspektiven. Det visar återigen varför det är så viktigt med PGU och den typen av politik – men även forskning, eftersom man förstår sammanhang och samband mellan de olika områdena.

Kunskap är centralt. Vi har inte all den kunskap som vi behöver för att lösa morgondagens problem. Som chef för en forskningsorganisation blir jag deprimerad när jag ofta får höra – framför allt vid internationella möten – att vi inte behöver mer forskning och kunskap utan vet vad som behöver göras. Så är det inte. Världen ser helt annorlunda ut om 20–30 år.

Det finns dock enkla sanningar. Vi lever faktiskt på en enda planet. Vi börjar upptäcka det alltmer. Det börjar gå upp för oss. Det betyder att vi har begränsade tillgångar av mark, vatten, biodiversitet och naturresurser. Hur vi än försöker vrida och vända på det är de begränsade.

Det betyder att det finns ett antal områden som vi måste försöka förhålla oss till när vi tittar på framtida arbetsområden och rekommendationer.

Vi måste begränsa expansionen av jordbruksmark. Det är ett faktum. Vi vet att det betyder minskad biodiversitet, och det betyder att andra områden också får stå tillbaka. Vi måste alltså öka och fokusera på ökad produktivitet.

Det innebär helt olika strategier i olika delar av världen. I vissa delar av världen, där man i dag har extremt låg produktivitet, kan det betyda mer konstgödsel, mer konstbevattning och så vidare – men också nya lös-

ningar, som hur vi kan använda produktiv sanitet för att minska på de linjära flödena och använda till exempel fosfor och kväve från vårt eget avfall.

Det är viktigt att fokusera på både småskaligt jordbruk och de 2,8 miljarder människor som faktiskt lever på småskaligt jordbruk men också inse att det inte är den enda vägen för utveckling. Vi måste också kommersialisera och ge möjlighet till kommersialisering av lantbruk, till exempel i stora delar av Afrika. Man måste kunna leva på sitt lantbruk, utveckla det och ha råd att investera. Man får inte romantisera kring en bild av den småskaliga bonden.

Vi måste satsa på medelstora och stora företag också inom det här området. Framtidens jordbruk måste bli klimatneutralt. Det innebär en rad olika insatser som jag naturligtvis inte kan gå in på i detalj. Men jag kan säga att jordbruket i dag är en källa och inte en sänka för koldioxid.

Vi måste ha en bredare analys av hur vi använder jordbruksmark. Jag nämnde förut den enorma förlusten av jordbruksmark. Vi kan ta ett exempel från USA. Där förlorade man mellan 2005 och 2007 jordbruksmark motsvarande Massachusetts i storlek enbart på grund av bebyggelse och infrastruktur.

Vilken betydelse har det om det händer i USA? Ja, USA är en av de stora producenterna på den globala marknaden. Vilka effekter får det på livsmedelssäkerhet?

Vi måste också utveckla och titta på metoder för att stimulera investeringar. Här måste vi tänka brett. Marknader är ett perspektiv, men vi måste också se på möjligheten för den enskilda jordbrukaren att använda resurser för att investera, få tillgång till marknader och så vidare.

Jag vill också nämna att vi måste ha ett mycket bredare angreppssätt när vi tittar på hur våra olika policyer, inte bara i Sverige utan inte minst i EU, påverkar den globala livsmedelssituationen. Det var mycket intressant när vi under hösten kunde se att EU sänkte ambitionen vad gäller deras direktiv för förnybar energi från 10 till 5 procent på grund av den kritik som har framförts om att det har drivit fram en förändrad markanvändning i många utvecklingsländer.

Samtidigt får vi inte förenkla. Effekterna slår väldigt olika i olika länder. Det är viktigt att ha med sig det.

Sedan har jag ytterligare några punkter under den sista minuten. Jag kan inte personligen, med min bakgrund från vattenområdet, låta bli att nämna att vattenresursfrågor är helt centrala för den här frågan. I nästan all forskning vi gör som handlar om jordbrukets utveckling är vatten centralt. Men vatten glöms ofta bort.

Det är väldigt bra att inte minst regeringen satsar på just bistånd inom vattenområdet. Men ofta handlar det om tillgång till vatten, dricksvatten. Det är otroligt viktigt, men det är i grunden inte en vattenresursfråga. Jordbruket använder ungefär 80 procent av allt vatten i världen. Det är här den stora utmaningen ligger för framtiden.

Detta handlar inte bara om att säkra resurser för jordbruk. Det handlar också om gränsöverskridande floder, potentiella konflikter och konkurrens med andra sektorer. Det är framför allt där som energi och jordbruk hamnar i konflikt med varandra.

Jag vill inför biståndsministern understryka att vi har ett starkt intresse av att medverka i diskussionerna kring hållbarhetsmålen och hur de kan utvecklas. Jag vill uttrycka en viss oro över hur processen hittills sett ut. Det har varit ett starkt fokus på fattigdom, vilket är jättebra. Men det är inte "millenniemål plus" vi pratar om, utan hållbarhetsmål. Det handlar även om vårt ansvar, om våra målsättningar i vår del av världen. Något som i dag i diskussionerna kring målen absolut inte finns med i tillräckligt hög utsträckning är naturresursfrågor.

Jag håller med om att det handlar väldigt mycket om vårt eget liv och vår egen livsstil. Biståndsministern nämnde siffran 1,3 miljarder ton; det handlar om mat som försvinner från våra bord varje år utan att vi använder den till följd av andra användningsområden. Detta är viktigt.

Den fråga vi ofta får när vi presenterar forskning, framför allt kring globala förändringar, är: Vad kan jag göra som konsument? Det här är naturligtvis det viktigaste området. Hur kan vi stimulera till en mer hållbar konsumtion och till att vi minskar på svinnet? Mat kanske är för billigt, trots allt. Om vi har en bil som läcker bensin lovar jag att vi fixar den ganska snabbt. Men om vi slänger mat för ett par miljarder om året tycks det inte vara en tillräcklig drivkraft. Det är naturligtvis otroligt viktigt att vi hanterar frågan även på den nivån.

Jag tackar för min möjlighet att få vara med i den här diskussionen och ser fram emot de frågor och diskussioner som vi kommer att ha fortsättningsvis.

Ordföranden: Stort tack för det! Nu har vi ungefär 45 minuter för frågeställningar innan Kenneth G Forslund avslutar mötet. Klockan 13 är det interpellationsdebatter i kammaren, och det börjar med utrikespolitiska spörsmål. Först får en företrädare för vart och ett av riksdagspartierna möjlighet att ställa frågor. Därefter har publiken möjlighet till det. Tänk på att denna offentliga utfrågning handlar om PGU med inriktning på det ekonomiska utanförskapet.

Kenneth G Forslund (S): Jag tackar våra tre talare för intressanta inlägg. Ni ska få varsin fråga av mig.

Jag börjar med Gunilla Carlsson. Som biståndsminister pekar du på att PGU inte är enbart ditt utan hela regeringens ansvar. Vad gäller det helhetsansvaret och det som borde vara hela regeringens PGU-arbete är min känsla tyvärr att någon i regeringen någon gång har tryckt ned pausknappen. Det händer inte särskilt mycket med det samlade PGU-arbetet. Hur tänker du som biståndsminister jobba nu för att aktivera resten av regeringen att på alla politikområden jobba med samstämmigheten, så att det vi gör på ett område inte motverkar det som du och andra försöker göra på biståndsområdet?

Bo Forsberg tog utgångspunkt i Concorde's återkommande utvärdering av PGU-arbetet. Om man ska försöka göra verkstad av de slutsatser ni har och de målkonflikter som ni pekar på: Vilken av de målkonflikterna tycker du skulle vara den lättaste för oss som har det politiska ansvaret att börja jobba med att komma till rätta med? Nu ska jag vara lite osportslig; jag tror att jag vet vilken du tycker är den lättaste, så jag ska ta bort ett svarsalternativ, vapenexportfrågan, för den har vi börjat utreda nu. Egentligen är frågan: Vilken är den näst lättaste enligt ditt sätt att se det?

Johan Kuylenstierna vill jag fråga om livsmedelsförsörjningen och livsmedelssäkerheten. Det finns de som påstår att vi egentligen inte har livsmedelsbrist. Du pekade i viss mån på det. Det handlar i stället om distribution, lagring och sådana saker. Vilken bild har du som forskare? Finns det tillräckligt med livsmedel i världen, och vad är det vi i så fall behöver göra? Inte för att ironisera över uttalanden om att dela ut spisar, men är det så att vår biståndspolitik borde handla om att dela ut kylskåp och fryboxar, eller vad är det vi behöver göra?

Ordföranden: Jag vill påminna alla som ska svara om att vi hinner med fler frågeställare ju kortare och koncisare svar ni ger.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Jag är väldigt mycket för både transparens och samstämmighet men också försök till samsyn. Det var det jag försökte säga när vi tittade på politiken för global utveckling. Vi delade analysen. Jag är öppen med de dilemman som vi ställs inför och som inte minst Bo har visat på. Det handlar om de långsiktiga utmaningarna kring hur mycket vi vet, vad vi mer behöver kunna för att förstå de snabba förändringar som nu sker och vad det är för framtida dilemman vi måste hantera.

Jag vill svara på Kenneths fråga i den andan. Han sade att det har tryckts på någon pausknapp. Jag kan snabbt gå igenom de olika definierade områdena. Vi sitter i dag och pratar om ekonomiskt utanförskap och PGU. Regeringen har slutit en mängd skatteavtal med andra länder för att bland annat se till att vi får mer av transparens och koll på skatter. Det fanns en väldigt stor bulk, och det går fortfarande för långsamt. Det är *ett* exempel på hur vi kan använda den svenska politiken.

Vi håller på och jobbar med politik för global utveckling. Jag nämnde ägardirektiven i de statliga bolagen som exempel. Jag berättade om det ekonomiska utanförskapet. Har vi en pausknapp på detta som handlar om migrationsströmmar? Sverige tar per capita emot både fler flyktingar och fler invandrare än något annat land för närvarande. Vi tar en stor del av det globala ansvaret, kanske mer än vad vi själva tycker borde vara bördan om det vore en rimligare bördefördelning. Vi har också öppnat för arbetskraftsinvandring. Men vi har inte skyggat undan för migrationens besvärliga del, nämligen utnyttjandet. Vi förstärker polisens resurser. Människor som inte ens har en identitet i vårt land utnyttjas illegalt som arbetskraft. Barn används i prostitution, alltså trafficking.

Vi har gjort saker på det här området. Vi kan titta på till exempel klimatförändringarna. Vi har en egen nationell vision om att Sverige ska vara koldioxidneutralt. Vi har gjort stora insatser för att försöka ställa om till minskade koldioxidutsläpp, inte minst inom transportsektorn. Det är en del av PGU. Det handlar om vad vi har gjort här hemma, men också om att vi därmed sporrar andra.

Jag kan gå vidare med att tala om konflikter och sviktande situationer och kanske också koppla det till förtryck. Bo nämnde mänskliga rättigheter. Vi jobbar nu med mänskliga rättigheter i utvecklingspolitiken på ett sätt som vi kanske inte har torts göra tidigare, bland annat inom EU. Många gånger är förtrycket en av orsakerna till fattigdom. Förtrycket i sig gör att det skapas en grogrund för att man inte ska komma åt det ekonomiska utanförskap som är problematiskt, nämligen korruption och brist på tillit och good governance. Där tycker jag att vi har en jättebra ingång. Vi ska titta på den globala utmaningen. I situationer med sviktande stater ska vi ha möjligheter att snabbare kunna bidra gemensamt med andra för att försöka hindra länder att återfalla i konflikter. Det har vi gjort tillsammans i just den anda som PGU bygger på. Vi kan också gå in på smittsamma sjukdomar och se på allt det regelrätta arbete som sker internationellt i Världshälsoorganisationen.

Det vi saknar är hur detta ska kopplas ihop med en tydligare styrning, vilket jag också sade i mitt anförande. Kanske behövs ännu mer återrapportering. Vi har absolut återrapporterat till riksdagen om PGU. Det här året har vi haft lite olika teman. Men det behövs mer kunskap och diskussion om detta, inte minst för att öka allmänhetens tillit, kunskap och förståelse. Det handlar inte bara om vad regeringen eller företag gör utan också om hur vi själva jobbar med hållbar konsumtion, distribution och produktion. Där tror jag att det absolut finns mycket mer att göra. Jag talade om detta i mitt anförande, men också om hur regeringen kan styra det.

Det finns en hel del kvar att göra, men det är inte så att vi har tryckt på någon pausknapp, tvärtom. Och vet ni varför? Jo, för att också omvärlden ställer de kraven. Det är inte bara för att vi har en alliansregering, utan även för att omvärlden i dag har denna typ av krav på att vi ska ha mer av globalt ansvarstagande. Vi behöver mer av globalt beslutsfattande. Problemet för den svenska regeringen, som är redo att göra detta, är att det ännu inte finns tillräckligt många andra länder som har det tänkande som vi har.

Bo Forsberg: För det första: Kapitalflykten och skatteflykten tror jag hör till de centrala utmaningar vi har, som jag sade i mitt anförande. Det tas internationella initiativ. Jag nämnde också EU, som i dagsläget sitter och diskuterar en början till detta. Jag skulle vilja se Sverige bland de ledande i den debatten. Vi bör ha det som en av profilfrågorna. Skulle vi komma åt detta och skapa ett internationellt regelverk på ett eller annat sätt skulle många utmaningar vad gäller ekonomiskt utanförskap lösas.

För det andra vill jag nämna de exportfrämjande organen och deras uppdrag och mandat. De mänskliga rättigheterna är själen i hela politiken för global utveckling. De ska genomsyra allt vad vi gör. Vi skulle vilja öka transparensen vad gäller de investeringar som görs via de här organen. Vi skulle vilja att det gjordes en uppföljning, en rapportering om de lån som har givits, de krediter som har givits och de stimulanser till investering som har gjorts. Hur har de kopplats till resonemang om mänskliga rättigheter och de ägardirektiv som man har fått av regeringen?

Johan Kuylenstierna: Tack för den väldigt viktiga frågan! Ja, så är det. Det finns tillräckligt med livsmedel i världen, och det finns egentligen ingen som pekar på att vi inte skulle kunna klara den ökade produktion som krävs fram till 2050.

Men – det finns alltid ett men, annars skulle man inte vara forskare, för då behöver man mer resurser för att titta på det – vi utgår från en värld där vi ska kunna utöka uttaget av naturresurser på samma sätt. Jordbruket är redan i dag en enorm användare av vatten, mark och många olika naturresurser. Vi ser en konkurrens. Vi ska också tillgodose alla människor med energi till exempel. En och en halv miljard människor saknar elektricitet; att skicka frysboxar till dem är ingen bra idé. Vi har många utmaningar som kommer att kräva naturresurser, och det är därför vi säger att vi inte kan fortsätta på samma sätt.

Svaret är i teorin ja, men i praktiken nej. Därför måste forskningen fokusera på hur vi kan öka effektiviteten och produktiviteten, inte bara med traditionella metoder. Jag pratade om ekologisk sanitet eller hållbar sanitet, som är ett viktigt forskningsområde för oss. Därigenom kan man öka produktiviteten snabbt och billigt. Man bör framför allt titta på områden där vi har låg produktivitet i dag, det vill säga Asien, Afrika och delar av Latinamerika.

För att lägga till ett område som biståndsministern nämnde: Vi måste kanske titta på hur man utvecklar skattesystem och sådana saker och även hur man utvecklar mer effektiva marknader och handelsvägar. I svenska tidningar tryckte man för någon vecka sedan på att det är billigare för de flesta afrikanska länder att importera från Europa än från grannlandet på grund av handelshinder inom kontinenterna. Att ge stöd till att utveckla de effektiva marknader och handelssystem som krävs tror jag är ett viktigt område, och där måste forskningen finnas med för att titta på vilka effekter olika policybeslut får.

Christian Holm (M): Jag tänker ställa frågor dels om PGU och migration, dels om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Biståndsministern nämnde migrationen och dess betydelse i sitt tidigare inlägg. Men på vilket sätt kan den svenska samstämmighetspolitiken inom migration bidra till mer positiva effekter för utvecklingsländer? Vilken påverkan kan vi migrationsmässigt ha på EU:s gemensamma politik? Vad kan göras för att framöver ytterligare stärka utvecklingsperspektivet och de ekonomiska

effekterna av migrationen? Det är frågor som kan besvaras av biståndsmministern, men jag kan tänka mig att även Bo Forsberg har en och annan synpunkt om detta.

Sveriges politik på SRHR-området – sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – förstärks genom PGU och är en prioriterad fråga. Vad behöver göras ytterligare för att stärka de här effekterna och stärka kvinnors rättigheter, säkerhet och delaktighet? Hur går vi vidare? Utöver de humanitära effekterna är det helt självklart att det får stora ekonomiska effekter om man ger ytterligare rättigheter och möjligheter till hälften av befolkningen i länder som i dag saknar dessa rättigheter. Vi har senast i morse fått rapporter om vad som händer i östra Kongo, som kanske är ett av de länder där kränkningarna av de sexuella rättigheterna för kvinnor är som allra värst.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Herr ordförande! Vi kan titta på vad som har hänt sedan 2003 och hur Sverige har påverkats. Jag tror att det i dag är få andra EU-länder där man kan sätta sig och prata om migration som en positiv hävstång och någonting som tjänat landet väl på det sätt som vi gör i den svenska riksdagen. Vi sitter och pratar om vad det har betytt för vårt eget land, men ser också hur globala migrationsströmmar kan vara ett verktyg för att bidra till att minska risken för fattigdom.

Men det finns också hot mot globala migranter. Jag har lärt mig att 90 procent av alla som migrerar är i jakt på arbete. De kanske respekterar arbetsvillkor som är långt sämre än vad som är standard i det land de kommer till. Här tycker jag att vi under årens lopp har haft bra diskussioner om det svenska regelverket, men vi har också inom ramen för det ansvar jag har för biståndet försökt se hur vi kan jobba med mer ansvarstagande kring fackliga rättigheter, kunskap och förståelse. Där tror jag att det finns mer att göra för att på något sätt etablera idén om att det finns globala arbetsmarknader som ska kunna vara tillräckligt rättvisa, starka eller vad ni vill kalla det. Redan i dag finns fenomenet att människor som migrerar många gånger hamnar i informell sektor eller riskerar att göra det, såvida de inte är välutbildade.

Det finns behov av att titta mer på dels migrationen som sådan, dels cirkulär migration. Här jobbar jag och migrationsministern tillsammans väldigt mycket. Vi kommer också att ha ett forum i Sverige 2014 för att lyfta fram de här effekterna och visa på behovet av mer av gemensamt beslutsfattande på området.

Det jag vill vädja om är mer förståelse för att man inom EU behöver bli duktig på att hantera migrationsfrågorna – för den egna dynamikens skull, för den egna demografins skull och för att ta ett globalt ansvar. Det handlar om positiva hävstångseffekter men också om de negativa effekter vi ser av den illegala migrationen och utnyttjandet av människor, som tyvärr riskerar att öka i Europa. Jag har inga fler raka svar på detta.

Vad gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter tror jag att ett av problemen, inte minst när vi nämner Kongo – jag tror att Bo kan fylla på mycket mer här – är att kvinnors rättigheter inte erkänns i enskilda länder, att det också finns traditioner och normer. I många länder finns även monumentala problem vad gäller rättskipningen och möjligheterna att stoppa straffrihet. Det spelar ingen roll vad vi säger och hur mycket vi pratar; när man begår dessa fruktansvärda övergrepp leder det inte till konsekvenser. Något som jag tror att vi ytterligare behöver titta på är hur man stärker de legala systemen för att kunna skapa bättre förutsättningar för kvinnors rättigheter att bli skyddade.

Bo Forsberg: Jag börjar med migrationsfrågorna. Trots den debatt vi har här hemma är jag stolt över att Sverige är den nation som tar emot flest flyktingar per capita. Men också vår biståndsminister vet att vi har varit kritiska till att flera av de kostnader som vi har i Sverige tas på biståndsbudgeten, när vi ändå har så stora internationella utmaningar för hur biståndet ska användas.

Jag försökte säga i mitt första anförande att vi med dagens globala utmaningar kommer att få se ett allt större antal klimatflyktingar i världen. Detta knyter an till politiken för global utveckling och ekonomiskt utanförskap. Allt fler människor kommer att ha problem med att försörja sig i de områden där de finns. Därför kommer de att bli tvingade att förflytta sig. Vi ser det redan i dag i östra Afrika, och vi ser i dag i västra Afrika att folk börjar vandra från de områden där det blir omöjligt att överleva. Där handlar det inte bara om vår roll i Sverige. De flesta av dessa kommer aldrig till Sverige eller ens till Europa, utan det är omflyttningar i regionerna, där någon ska ta ansvar för de här människorna. Här har vi en utmaning. Det handlar också om politik för global utveckling – dels om att vara öppna själva vad gäller mottagandet, dels om hur vi kan stärka de länder som drabbas i dag. Det är redan fattiga länder som måste ta ansvar för andra som nu kommer från alltmer omöjliga områden.

Sexuell och reproduktiv hälsa är det oerhört viktigt att arbeta med. Vi har en välkänd samarbetspartner i östra Kongo. Gunilla känner honom också. Det är en läkare som har gjort stora insatser. Han säger till oss: Det är jättebra att ni är med och stöttar arbetet för de här rättigheterna och rehabiliteringen av de kvinnor som redan har drabbats. Men grundorsakerna är det viktigaste. Då är vi tillbaka vid stora internationella gruvkonserter som har fått koncessioner på grund av en korrupt regering. Dessa tar inte något ansvar i landet utan är bara där för att plocka ut största möjliga vinst på investerat kapital. Det finns miliser som är kopplade till det här och naturligtvis politiska intressen i grannländerna, som spelar ett spel. Kvinnorna är de som blir utsatta. Hela tiden är uppmaningen: Tack för ert stöd i det arbete jag gör! Men snälla, gör er hemläxa och rensa upp, så att vi kommer åt grundorsakerna! Annars kommer aldrig någon lösning.

Bodil Ceballos (MP): Bo Forsberg sade tidigare att politiken för global utveckling ska genomsyra alla politikområden. Man hade hoppats att så skulle vara fallet, men vi vet att det inte riktigt är så, även om de flesta ministrar någon gång nämner politik för global utveckling. Till exempel nämndes den här vapenexportutredningen, men den ska inte vara klar förrän i slutet av 2014. Politiken för global utveckling måste dock gälla även vapenexporten under nästa år och under inledningen av 2014. Nu har vi inte någon av de ministrarna här, så jag kan inte ställa den frågan.

Jag får nöja mig med att ställa frågor om biståndet i stället, som är det vi oftast förknippar med politiken för global utveckling. Den utgår från fattigdomsbekämpning, som vi har sagt. I fattigdomsbekämpningen är biståndet bara en del. Den består många gånger av två delar, dels det som regeringen delar ut direkt genom multilaterala program och även bilateralt, dels civilsamhället. Jag kan inte låta bli att fråga om det som vi läste om i går: att ministern vill ta bort stödet till information via civilsamhället. Jag undrar vem som ska ge informationen i framtiden. Biståndsviljan är i dag i Sverige mycket hög tack vare – skulle jag vilja påstå – att vi har så många civilsammansorganisationer som arbetar väldigt brett och har gjort det under många år och som kan ge den där informationen som UD eller Sida inte alltid kan ge av olika skäl. Man har helt andra relationer till andra länder, och man kan inte säga de obekväma sanningarna.

Jag skulle vilja höra från både biståndsministern och Bo Forsberg hur de ser på informationen framöver. Om det här informationsstödet tas bort tror jag att det blir väldigt svårt för civilsammansorganisationer att söka medel. Det är svårt att be människor att bidra till informationskampanjer. Däremot är det väldigt lätt att med hjälp av informationskampanjer få människor att bidra till andra projekt runt om i världen.

Jag vill också ställa en fråga till Johan. Kan du se någon relation till hur miljörelsen har arbetat med information genom civilsammansorganisationer för att höja medvetenheten här i Sverige om situationen för miljön? Jag har sett att det inte alls är likadant i många andra länder i Europa, där civilsamhället inte är lika starkt som här.

Ordföranden: Jag tror att Bodil Ceballos hänvisade till den artikel som fanns i Riksdag & Departement i går.

Bodil Ceballos (MP): Just det.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Det är i stor utsträckning vikten av ett starkt civilt samhälle i utvecklingsländerna som vi pratar om nu. Det handlar om politik för global utveckling och vad som händer i våra utvecklingsländer. Alliansregeringen har jobbat väldigt mycket med att definiera roller för civilsamhället. En stor del av biståndet kanaliseras via civilsammansorganisationer som utförare av svenskt bistånd. Men vi vet också att civilsamhällets andra styrkor är att vara röstbärare, att kunna påtala orättvisor, att kunna komma med förslag till lösningar och att skapa sammanhållning och tillit. Vi använder en stor del av våra biståndsresurser till att jobba

tillsammans med civilsamhället i utvecklingsländerna. Det är där vi har den stora bulken av pengar som går från biståndet. Sedan gäller frågan Sverige. Jag sade innan att politik för global utveckling också måste innebära att vi i Sverige har stöd för vår politik och att vi jobbar samstämmigt och håller ihop i Sverige för att sedan kunna göra avtryck globalt och ta ansvar.

Vilken betydelse har då ett informationsanslag som för biståndet uppgår till närmare 100 miljoner kronor per år? Det är knappt att något annat politikområde har så mycket pengar för informationsverksamhet, och detta tycker jag att man kan diskutera lite grann. Det är kanske så att vi behöver samma informationsverksamhet på andra politikområden för att öka legitimiteten. Ofta är det så att partier tycker att det är viktigt i en representativ demokrati att ha ansvaret för väljarutbildning, så att vi har möjligheter att ha ett fortsatt starkt engagemang och en betalningsvilja för ett bistånd som levererar resultat utifrån vad man uppställt. Det är därför jag snarare velat angripa det här problemet på så sätt att det inte ska vara kampanjverksamhet; människor ska känna stolthet och glädje över att jobba 24 minuter i veckan i snitt för det svenska biståndet därför att man vet att det gör skillnad. Därför är det så viktigt att prata om biståndets resultat och informera om i vilka miljöer det verkar. Varför blir det ibland fel? Hur höga är korruptionsriskerna? Hur kan vi återkoppla?

Vi har från regeringens sida infört någonting som heter Öppna biståndet. Det syftar till att fler än bara biståndsaktörerna ska känna delaktighet och ansvar för att vara med i detta. Därför har vi lagt upp en helt unik sajt som heter openaid.se för att man ska kunna ha transparens och följa detta. Det finns andra sätt att jobba med informationsspridning och återkoppling, där myndigheten Sida har sitt ansvar men där också civilsammansorganisationer får mycket pengar. Bo får själv redogöra för hur många kronor per år Diakonia får för att bedriva information.

Jag har inte sagt att jag ska slopa informationsanslaget. Jag har däremot problematiserat när det kan uppfattas som att man unnar sig att driva kampanjer i den ena eller andra riktningen, eller när man kanske inte har tillräckligt stor träffsäkerhet eller tillräckligt bra resultat i målgrupperna. Det var det som jag gav uttryck för när jag signalerade detta. Regeringen har ansvar för att följa hur även dessa närmare 100 miljoner kronor används. Det är väldigt mycket pengar som stannar i Sverige och som kanske inte används omedelbart där ute. Det kan mycket väl ses som en del i folkbildningen. Jag kan härmed säga att alliansregeringen ligger fast. I budgeten som nu hanteras av riksdagen kommer det att finnas närmare 100 miljoner kronor för detta. Det är den politiken som gäller.

Bo Forsberg: I den här frågan är det ett ganska stort gap mellan biståndministern och mig i förståelsen.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Vi har olika roller också.

Bo Forsberg: Ja, vi har olika roller. Jag kommenterade ditt uttalande i går i några sammanhang och sade att jag ibland undrar om vår biståndsminister riktigt förstår vad svenska folkrörelser gör och hur vi tänker. Jag sade tidigare att den viktigaste biten i vårt biståndsarbete inte är ”service delivery”, att se till att människor får utbildning eller hälsovård. Detta finns naturligtvis där och ska finnas där. Nej, det viktigaste är att komma åt grundorsakerna, att hjälpa människor att utkräva politiskt ansvar i de länder där de finns. Jag var nyligen i Sydsudan. Jag åkte ut på landet och satt med en äldre kvinna, en tandlös barnmorska som berättade: Här finns ingen skola och ingen sjukvård. Jag är ansvarig för sjukvården här, men har inga mediciner. Jag har ingenting.

Jag säger: Men jag vet att din parlamentariker, som är vald från det här valdistriktet, har en utvecklingsfond med både skattemedel och givarpengar. Utkräv av honom eller henne att redovisa vad de gör med pengarna!

Då säger man: Vi har aldrig sett någonting hända i den här regionen. Vi har aldrig ens sett honom, han som är vald härifrån.

Där har vi vår utmaning: att jobba med att hjälpa dessa kvinnor att organisera sig, mobilisera och utkräva politiskt ansvar. Annars kommer vi aldrig åt fattigdomen eller korruptionen. Det är på det sättet vi vill jobba ute i världen och även här hemma. Vi säger att vi inte vill göra en sak i Burma och Zimbabwe och något annat här, utan hela diskussionen i dag och den här barometern är ett utslag för detta – att kunna lyfta frågorna, problematisera, folkbilda om de utmaningar vi har och hur vi ska lösa dem politiskt.

Det är i själva det tänket som informationsanslaget finns. Vi har 2,9 miljoner i Diakonia från det anslaget, och vi tror att detta är en viktig del i demokratiarbetet i Sverige för att både skapa biståndsenagemang och biståndsvilja bland vanliga människor men också skapa en förståelse för de utmaningar vi står inför. Biståndsministern sade själv att det handlar väldigt mycket om oss också, när vi nu möter detta. Då tror vi att vi har en roll att spela i det sammanhanget.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Det har jag inte sagt emot.

Johan Kuylenstierna: Tack för den frågan, Bodil! Den är väldigt viktig. Eftersom jag kommer från ett forskningsinstitut ska jag definitivt säga att samarbetet med civilsamhället och med olika organisationer är väldigt viktigt för oss. Det är inte bara miljöorganisationer; vårt namn är ibland lite förvirrande, men Stockholm Environment Institute arbetar både med miljö- och utvecklingsfrågor. Vi har alltså ett väldigt brett samarbete.

Samarbetet med denna typ av organisationer – flera är representerade här i rummet – är väldigt viktigt för oss. Om man vill nå ut med sin forskning måste man samarbeta med en rad olika aktörer för detta. Ur vårt perspektiv räcker det inte med att skriva vetenskapliga artiklar och hoppas på förändring, utan vi måste jobba med aktörer som är duktiga på att nå ut – kanske bredare än vad forskarsamhället generellt gör.

Jag vill också trycka på att det handlar om en dialog. Forskningen, och framför allt den tillämpade forskning vi arbetar med, måste nämligen vara förankrad i verkligheten – i de problem som finns i verkligheten och som människor upplever. Där hjälper också civilsamhället till att identifiera problemen och få oss att ställa rätt forskningsfrågor och besvara de behov som faktiskt finns.

Eftersom detta handlar om PGU:n vill jag också trycka på att det i vårt mandat och i vårt sätt att arbeta ingår samarbete med den typen av organisationer i de länder där vi arbetar som en mycket viktig del i vår strategi, av precis samma skäl. Nu har vi visserligen kontor i sex länder, och vi har en personalstyrka där mer än hälften är icke-svenskar utan förankrade där vi har våra kontor, men man kan inte komma som svensk forskare och tro att man ska adressera frågor som till exempel handlar om den enskilda brukarens utmaningar på grund av biobränslehantering i Syd. Man måste ha en förankring även i det lokala samhället.

Vi ser även där att vi har en viktig funktion att fylla vad gäller kapacitetsutveckling. Är det någonting jag hoppas att man kommer att se mer av framöver när det gäller satsningar av offentliga medel, inte bara genom forskningsstiftelser utan också direkt genom Sida, är det just forskningskommunikation. Det produceras ett par miljoner vetenskapliga artiklar varje år, och egentligen endast ett par hundra får ett ordentligt internationellt genomslag. Det är en väldigt dålig procentsats om vi ska mäta effektivitet. Där gäller det att hitta samarbetsformer för att nå ut bättre.

Ordföranden: Klockan är nu 12.35, vilket gör att vi har ungefär 20 minuter på oss. Vi har fem partier kvar, och det finns ett antal frågeställningar från golvet. Jag säger detta som en ram för det hela. Jag ger ordet till Folkpartiet.

Fredrik Malm (FP): Tack så mycket för intressanta inlägg! Jag ska vara väldigt konkret. Jag har en fråga till Johan.

När det gäller livsmedelsförsörjning och annat diskuteras de stora problem som vad fluktuationer i pris, i praktiken prishöjningar, innebär för människor i många länder. Det har lett till sociala revolter på en del håll. Vänd på det och resonera i stället utifrån livsmedelsproducenternas möjlighet att faktiskt få betalt för det de producerar! När det handlar om globalt tryggad livsmedelsförsörjning måste ett av de bärande elementen i detta vara att producenter runt om i världen ska kunna trygga sin produktion och leva på detta.

I detta perspektiv undrar jag hur du ser på om det finns någon forskning som på något sätt kan försöka mäta vad konsekvenserna är av de enorma jordbrukssubventioner som finns till exempel inom Europeiska unionen och Förenta staterna. Vilka konsekvenser får det för producenter i fattigare länder i världen?

Johan Kuylenstierna: Det är en stor fråga men en väldigt bra fråga. Jag tryckte lite grann på behovet av att till exempel utveckla marknader. Du har helt rätt såtillvida att det finns väldigt tydlig empirisk data som visar just att högre priser gynnar investeringar även lokalt. Man får in mer pengar i jordbrukssektorn, vilket bidrar till att öka investeringarna.

Det du dock också tryckte på var just volatiliteten, alltså att problemet ofta är den stora variabiliteten i pris. I samband med 2007 var det i *The Economist*, återigen, en väldigt intressant artikel som pekade på en afrikansk kvinna som var småjordbrukare och som på grund av de högre priserna hade vågat investera i bättre utsäde i sitt jordbruk. Innan hon hann skörda hade dock priset kollapsat, vilket gjorde att hon stod med lånen men inte med inkomsterna. Det är naturligtvis en av utmaningarna.

Jag tror att det i ett längre perspektiv egentligen är positivt om prisnivån på livsmedel är högre. Man måste kunna leva på den näring man bedriver. Det är klart att alla former av subventioner och handelshinder verkar i motsatt riktning. Den påverkar alltså marknaden på ett sätt som på många sätt naturligtvis är negativt.

Jag vill dock säga att mycket av vår forskning visar att det trots allt också är viktigt med subventioner i vissa sammanhang när det gäller att nå fram till dem som faktiskt inte har råd med mat, alltså de fattiga. Men det gäller att subventioner är inriktade på rätt grupp och inte på dem som kanske inte i första hand behöver dem.

Det finns alltså mycket forskning om detta. Jag är försiktig i att uttala mig åt vare sig det ena eller det andra hållet. Där är jag lite politiker kanske.

Ordföranden: Det lämnar vi åt sidan här. Vi går till Centerpartiet.

Kerstin Lundgren (C): Tack för bra inledningar! Ministern nämnde de tio globala trenderna initialt. Vi pratar nu om politik för global utveckling – några segment av detta. Om vi ska tänka långsiktigt, som vi gjorde för tio år sedan, är det då inte tid att uppgradera PGU till att bli en politik för hållbar utveckling? Det är min fråga till er.

Ordföranden: Jag uppfattar att frågan var till alla. Vi börjar med Gunilla.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Tack så mycket, Kerstin Lundgren! Återigen: Tänk vad mycket som har hänt sedan 2003.

Jag vill ta fasta på det Johan sade. Då planerade man för 7 miljarder, nu är det 9 miljarder vi måste lära oss att hantera med utmaning av vad det betyder bara för en sådan enkel sak som att alla ska ha tillräckligt god hälsa för att ha bra vatten och kunna dricka rent vatten. Jag tycker att det är en väldigt klok frågeställning som gör att vi behöver fundera vidare.

Jag hoppas att vi utifrån detta – jag tänkte också passa på nu vad gäller regeringens ambition i att följa upp detta seminarium – kan fundera i denna anda på vad som är nästa steg. Hur ser det ut i framtiden? Diskussionerna om FN:s fortsatta arbete efter millenniemålen är en sådan process

inom ramen för inte minst FN och även den panel där jag sitter, som nämn- des. Jag tror dock också att vi har anledning att ställa oss frågorna: Hur blir detta hållbart? Vad ställer det för krav på omställning hos oss?

Därför har regeringen för avsikt att följa upp riksdagens initiativ för att också under våren 2013 försöka få en fortsättning på seminariet. Det hand- lar om att just titta lite grann på svenska företag, mänskliga rättigheter, kapital och skatteflykt samt även konsekvenserna med biobränsle kopplat till livsmedelsförsörjning – för att ta frågeställningarna vidare. Då tror jag att den fråga Kerstin Lundgren har ställt får hänga i luften lite grann. Vi får se lite grann hur vi gör när vi har haft tio år med PGU; är det måhända dags att ändra rubriker?

Vi har också anledning att kodifiera väldigt mycket av den kunskap vi hittills har haft och visa hur verktyget faktiskt har tjänat både svenskt och vårt internationella engagemang väldigt väl. Därför vill regeringen fortsätta med det initiativ riksdagen nu har tagit och återkomma till våren.

Bo Forsberg, Diakonia: Jag har ett jättekort svar: Jag tycker att det är ett jättebra förslag. Det är det som är utmaningen just nu. När vi talar om politik för global utveckling är det som du sade förut, Johan: Det är män- niskor det handlar om. Låt oss inte glömma det! Det är inte nya skrivel- ser, dokument och så vidare, utan det är människor det handlar om. Det handlar om våra liv och vår framtid – våra barns och barnbarns framtid.

Att göra en genomlysning av politik för global utveckling utifrån lång- siktig utveckling skulle alltså vara välkommet, tycker jag. Det skulle vara spännande och kunna bidra till vår biståndsministers arbete vad gäller for- muleringen av millenniemålen.

Johan Kuylenskierna: Jag har också ett kort svar: Det är väldigt bra och relevant, tycker jag.

PGU:n är viktig, men jag anser personligen att det blir för mycket fokus på ett visst perspektiv – i det här fallet kanske på fattigdomsperspek- tivet. Det är extremt viktigt – det är inte det jag säger; vi ska inte nedgradera det på något sätt – men det är viktigt att också lyfta upp frå- gan i ett bredare sammanhang och titta på hur en sådan politik kan vara relevant för all utveckling. Det är precis lika viktigt för oss att vi har större koherens och samverkan i vårt eget land.

Jag hoppas naturligtvis att vi om vi har den breddningen, inte bara vad gäller de globala hållbarhetsmålen utan även kanske bredare i svensk poli- tik, att det är precis som Bo säger att biståndsministern på det sättet naturligtvis kommer att kunna ha ett mycket tätare samarbete med alla olika politikområden och alla ministrar. Det rör ju hela den ekonomiska politiken och utvecklingspolitiken mycket bredare i så fall.

Ordföranden: Tack för det! Ordet går till Sverigedemokraterna.

Julia Kronlid (SD): Tack för alla intressanta inlägg! Jag har två frågor. Jag ska försöka att fatta mig kort. Det är en fråga om jordbruksutveckling och en om EU:s fiskeavtal.

Den första frågan går väl främst till Johan Kuylenstierna. Jag fastnade för detta med vikten av att öka produktiviteten i jordbruket eftersom en stor majoritet av de fattigaste människorna är beroende av jordbruket för sin överlevnad och eftersom det just finns problem med produktiviteten och effektiviteten.

Min fråga är hur vi inom det svenska biståndet kan bidra till detta. Vilka satsningar borde det kanske satsas mer på inom ramen för biståndet till fattigdomsbekämpningen? Och hur kan vi få en bättre samverkan mellan det forskningsunderlag som finns inom området och oss politiker som sitter och författar strategier och inriktningar för biståndet, så att vi får en bättre samstämmighet mellan forskarvärlden och politikervärlden?

Fråga nummer två gäller EU:s fiskeavtal. Regeringen framhåller i den aktuella skrivelsen att det är viktigt att EU:s fiskeripolitik utformas så att den gynnar utvecklingsländerna.

Då undrar jag om främst Gunilla Carlsson kan svara på hur det kan vara möjligt att förena EU:s fiskeripolitik med ett utvecklingsperspektiv när EU:s fiskeflotta är så dåligt kontrollerad och undergräver utvecklingsländernas möjlighet till lokalt fiske, arbetstillfällena och att försörja sin egen befolkning med fisk. Borde inte i stället stöd till det lokala fisket kunna skapa verklig utveckling för dessa länder?

Johan Kuylenstierna: Det är återigen ett par väldigt stora frågor, och de är väldigt intressanta – vad är det man ska satsa på? När det gäller ökad produktivitet är det en rad olika områden.

Jag skulle ändå kunna säga att det egentligen inte är så mycket biståndet, för det är en hel kedja av områden man måste titta på när det gäller produktivitet. Biståndet tycker jag egentligen personligen är viktigare att använda för att bygga upp den kapacitet som krävs nationellt för att kunna se till att den typen av investeringar blir verklighet på nationell nivå. Det handlar om belopp där biståndsbudgetar egentligen i realiteten är väldigt små i sammanhanget, när vi tittar på rena investeringar till exempel inom jordbruket men även inom exempelvis energi. Vi pratar om hundratals miljarder dollar.

Jag tror att biståndet har en katalyserande roll, kan man säga, men naturligtvis också en roll för att till exempel stärka forskning och utveckling även nationellt i länder där vi har dessa problem. Det är alltså inte bara forskning i nord som ska hjälpa länder i syd, utan det handlar framför allt om att bygga upp kapacitet för åtgärder som kan vidtas.

Man ska återigen komma ihåg att detta inte är så mycket rocket science, utan det är olika åtgärder vi har vidtagit även i vårt eget jordbruk under lång tid. Det är egentligen inte nödvändigtvis så annorlunda i länder som i dag har låg produktivitet jämfört med länder som har hög produktivitet och de investeringar som har gjorts där.

När det gäller samverkan mellan forskning och politik finns det olika mekanismer för det. Jag tycker generellt att detta är ett bra exempel där man får ha en dialog om de prioriteringar och frågeställningar ni anser

vara viktiga från politiken och som vi naturligtvis kan ta med oss in i vår forskning. Som forskningsinstitut som, återigen, är skapat av riksdagen är hela vår roll att bedriva forskning som är relevant för beslutsfattare och politiska processer.

För oss är det därför viktigt att få signaler om vad man anser vara relevant och viktigt. Det handlar inte om att styra vår forskning utan om att tydligt kommunicera vilka utmaningar man anser att vi står inför och var man anser att det finns behov av ökad forskning. Den rapport som säger att det blir 4 grader varmare borde kanske stimulera till viss ökad forskning om vilka effekter det skulle kunna få även i Sverige, till exempel. Vad händer om vi får ett klimat som är 4 grader varmare globalt? Jag tror att den typen av beställningar och uppmaningar från politiken är väldigt viktiga för oss framöver.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Många gånger är det så att det som är ett problem på ett visst politikområde är att det saknas ett ramverk och möjlighet till ansvarsutkrävande.

Vad gäller EU:s fiskepolitik är det nödvändigt att göra en reform av denna just för att komma till rätta med ett mycket mer hållbart fiske som finns även på global nivå, där EU måste ta sitt ansvar. Problemet är att det många gånger saknas en förvaltningspolitik för fisk på såväl lokal och nationell som global nivå. Det är det som gör att vi får de diskussioner jag tror är väldigt relevanta, om utfiskning och vad det får för konsekvenser för den kustnära befolkningen och dem som traditionellt lever på fisket.

Därför har vi sagt att Sveriges viktiga uppgifter nu, vilket Eskil Erlands-son jobbar väldigt hårt med, är att fångad fisk inte ska slängas, att man inte ska fiska större kvantiteter än vad som är hållbart och att miljölagstiftningen måste integreras i EU:s gemensamma fiskeripolitik. Vi tycker också att det är viktigt att EU:s fiskeripolitik även tar externprincipen med, det vill säga att de regler som gäller för EU-fisket också ska gälla när EU-fiskare fiskar i tredjeland.

Detta är ett typiskt sådant område där vi tillsammans med jordbrukspolitiken ser att vi skulle behöva mer allierade för att få en hållbar fiskepolitik i EU.

Ordföranden: Tack för det! Då går vi till Vänsterpartiet.

Hans Linde (V): Det finns en lång rad målkonflikter när det gäller PGU som förtjänar att diskuteras här i dag. Jag tänkte fokusera på en, nämligen målkonflikten mellan bistånd och handel. Vi vet till exempel att en av de faktorer som kommer att avgöra ett lands möjlighet att garantera livsmedelssäkerhet och utveckla jordbruk såklart också beror bland annat på hur man utformar handelsregler.

Vi ser just nu att EU förhandlar en lång rad handelsavtal med några av jordens fattigaste länder, till exempel EPA-avtalen med en rad afrikanska länder. Jag har en fråga till Johan Kuylenstierna om hur han ser på EU:s handelsavtal och hur EU bör utforma sina handelsavtal för att man ska bidra till ökad livsmedelssäkerhet och utveckling av småjordbruk.

Eftersom vi har ont om tid har jag egentligen bara en ja- eller nejfråga till biståndsminister Gunilla Carlsson: Anser biståndsministern att det råder samstämmighet mellan biståndsministrernas utvecklingspolitik och handelsministrernas handelspolitik i dag?

Johan Kuylenstierna: Det är en spännande fråga. Jag tycker inte att jag är i en roll där jag ska uttala mig om vad jag tycker om handelspolitiken. Vad jag skulle säga, eftersom jag är från en forskningsorganisation, är att vi måste titta på och undersöka konsekvenserna av denna politik – vilka effekter den får. Det är precis den roll vi som forskningsorganisation har.

Vi gjorde detta till exempel när man fattade beslut om att man skulle ha 10 procent bioenergi i drivmedel i EU. Då tittade vi på vilka effekter det fick i ett antal länder – på deras politik inom jordbruk och vad gäller produktion av biobränsle, till exempel. Vi lyfte fram de utmaningar detta innebar vad gäller konkurrens om mark- och vattenresurser. Det var naturligtvis kanske en pusselbit i att man förändrade politiken något – man ändrade på värdena, till exempel. Det tycker jag är jätte viktigt att titta på.

Sedan är handel väldigt mycket politik, naturligtvis, men jag vill ändå trycka på en faktor. Det är trots allt tydligt att handel som verktyg – nu pratar jag inte om hur den är utformad utan om handel som verktyg – är potentiellt väldigt viktig för livsmedelsförsörjning. Jag kanske skulle ha sagt i min inledning att det även om vi kan producera mat till alla jordens människor är en ganska abstrakt siffra eller ett ganska abstrakt påstående. Det gör vi nämligen i dag också, men vi har ändå en miljard människor som saknar tillgång till livsmedel. Det finns många olika skäl till det.

Det handlar om fördelningen av dessa resurser. Även om vi producerar till nio miljarder kommer troligen ändå en till två miljarder att sakna tillgång 2050 om vi inte har en väl fungerande handel som också är inriktad på att tillgodose framför allt fattiga länders och fattiga människors behov. Då måste den dock vara rättvis, för det bygger på den tidigare frågan: Man får inte slå sönder lokalproduktionskapacitet.

Det var lite svävande, och jag är ledsen för det.

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Svaret är ja. Vi samverkar inom detta för att EU:s handelspolitik ska bli bättre och för att vi ska få bättre genomslag för de svenska prioriteringarna.

Ordföranden: Då går vi till Kristdemokraterna.

Désirée Pethrus (KD): Tack för alla bra föredragningar! Politik för global utveckling handlar just om samverkan. Ni säger att ni jobbar över departementsgränserna, och dagens fokus har visat att det är väldigt svårt. Det är vapenhandel, klimatförändringar, livsmedelsförsörjning och kapitalflykt.

Det som har nämnts här i dag är bara några av de områden som måste samverka för att bekämpa fattigdom. Man kan då undra om kapitalflykt – vems är felet? Ja, EU:s – vi ska sätta upp ett regelverk. De egna länderna måste dock själva naturligtvis ha ett ägarskap och ta ett ansvar.

Alla departement ska som sagt samverka, men hur får vi till samverkan mellan politik, organisationer, forskare och det privata näringslivet och jobbar på global nivå så att vi når framgång? Hur får vi till det? Departementen är en sak, men alla vi andra – ni som sitter här i dag till exempel – ska jobba med allt detta. Hur får vi en bra samverkan? Har ni några tips?

Bo Forsberg: Ända sedan beslutet om politik för global utveckling togs har vi från vårt håll, som folkrörelse, föreslagit att det inte skulle ligga på biståndsministeriet utan att det skulle finnas en samordningsfunktion på Regeringskansliet för att ge kraft och betydelse åt detta arbete. Det tror jag fortfarande på. Om det verkligen ska genomsyra de andra politikområdenas engagemang vad gäller politik för global utveckling tror jag på en gemensam funktion för samordning på Regeringskansliet.

Johan Kuylenstierna: I det globala perspektivet är detta väldigt intressant. Vi tar en nyligen genomförd konferens som inte nämndes särskilt mycket i vare sig svenska eller internationella medier, nämligen Rio + 20. Den har ofta lyfts fram som ett misslyckande. Det beror lite grann på vilket perspektiv man har, naturligtvis; om man förväntar sig att en konferens med 200 länder som ska titta på hållbar utveckling ska komma fram till väldigt tydliga överenskommelser har man troligen felaktiga förväntningar, helt enkelt.

Däremot är just en sådan typ av konferens väldigt viktig för att stimulera till diskussion och samverkan mellan väldigt många olika aktörer. Vi har kunnat se en utveckling från Rio 1992, och inte minst från Stockholm 1972, hur hela det civila samhället har kommit in, hur forskarvärlden har kommit in och hur privata aktörer har kommit in i denna typ av konferenser.

Det gör det inte lättare, för vi har olika perspektiv. Det är dock ett sätt att diskutera dessa frågor och handlar eventuellt – vilket jag tror kan vara väldigt viktigt och är ett arbete vi försöker göra kopplat till hållbarhetsmålen – om betydelsen av att ta fram någon form av gemensam vision för vilken framtid vi egentligen vill ha.

Denna måste vara väldigt bred eftersom det säkerligen råder delade meningar om hur visionen ser ut, men det ska vara någon form av gemensam vision som kan driva olika aktörer framåt – ja, vi tror på utveckling, och vi tror på mer rättvisa och så vidare. Det tror vi skulle kunna hjälpa STG-arbetet, som också är en väldigt viktig plattform där forskning, civilsamhälle och politik kan samverka på ett effektivt sätt.

Jag vill bara säga att även forskarvärlden ofta är delad. Det är väldigt farligt när forskare säger att de har konsensus; då är det något mysiko. Det är dock naturligtvis viktigt att forskare försöker sätta ned foten ibland och säga: Nu ser vi ändå dessa kritiska trender som vi måste ta tag i. Jag vill då framhålla en konferens innan Rio som hette Planet under pressure. Det

var en unik konferens därför att den samlade ett mycket brett forskarsamhälle just kring ett antal gemensamma visioner för utmaningar vi har framför oss.

Ordföranden: Tack för det! Nu går vi in på den sista minuten. Vi har fått in ett antal frågor från golvet, och vi har grupperat dem i lite olika områden. Jag kommer att släppa in en för varje område. Det första handlar om allmänna frågor om myndighetsstyrning i förhållande till PGU. Det andra handlar om kapital, skatteflykt, korruption och CSR, och det tredje handlar om ekonomiskt utanförskap.

Jag tar alla tre i klump eftersom samtliga frågor från golvet är riktade mot en och samma person, nämligen biståndsminister Gunilla Carlsson. Först ut, inom området myndighetsstyrning, är Helena Lindberg, generaldirektör på MSB.

Generaldirektör Helena Lindberg, MSB: Min fråga riktas alltså till statsrådet. Vi vet att en förutsättning för minskat ekonomiskt utanförskap är att sårbarheten i samhället minskar. Som chef för en myndighet med stor kompetens och förmåga inom området riskreducering undrar jag hur statsrådet ser på styrningen och finansieringen av svenska myndigheters möjlighet att bidra till PGU.

Ordföranden: Nästa område är alltså skatteflykt, korruption och CSR. Vi har fått in en fråga via e-post. Den kommer från en student vid Lunds universitet och lyder så här: På tal om CSR, finns det anledning att arbeta för att svenskproducerade ISO 26 000 och organisationers sociala ansvarstagande bör göras till en kravstandard i stället för att vara en vägledande standard med rekommendationer? Bör staten kunna ställa högre krav på företagens sociala ansvarstagande, eller bör det vara upp till företagen själva?

Avslutningsvis kommer en frågeställning om ekonomiskt utanförskap. Jag ger ordet till Ulrika Lång.

Ulrika Lång, Olof Palmes Internationella Center: Du nämnde att företagen har en väldigt viktig roll för att skapa jobb och välfärd, Gunilla Carlsson, och på det sättet motverka ekonomiskt utanförskap. Samtidigt ser vi att många länder har en relativt hög tillväxt, men fattiga människor får ändå inte ta del av välfärden. Det beror inte bara på skatteflykt och kapitalflykt, även om det är viktiga frågor – precis som att företagen har en viktig roll.

Jag undrar hur de ser på regeringarnas roll och regeringars prioriteringar. Vilken roll kan Sverige spela internationellt genom att vi delar med oss av våra erfarenheter av att bygga upp sociala trygghetssystem och en fördelningspolitik, för att på det sättet minska fattigdom?

Statsrådet Gunilla Carlsson (M): Tack så mycket! Får jag börja med myndighetsfrågan och styrningen vill jag där bara svara mer generellt. Jag tror att det är viktigt utifrån den anda vi har diskuterat politik för global utveckling i här i dag att vi inte ska ha särriktade pengar. Jag tror i stället att

både inhemsk och global sårbarhetsbedömning borde vara lika. Det handlar alltså inte om nya, tillkommande pengar eller uppdrag, utan jag tror att det är oerhört viktigt att man har stöd.

Bo var inne på detta – hur kan enskilda myndigheter och myndighetschefer men även enskilda statsråd ha detta stöd för att kunna genomföra politik för global utveckling? Där finns det, som jag antydde, någonting som regeringen vill se över just i styrningen och utvärderingen av politik för global utveckling.

Vad gäller företagande skulle jag vilja blanda ihop frågorna från Ulrika med kommentarerna kring vad problemet egentligen är. Det är inte företagen som är problemet. Problemet i utvecklingsländerna är att lagstiftningen brister, att det många gånger råder brist på ramverk. Ländernas statsförvaltningar fungerar inte, vilket leder till att vissa företag drar nytta av detta för att minimera och undvika avgifter, tullar och så vidare. Samtidigt saknas tilltron i många av låginkomstländerna där de är rädda för kapitalflykt, när det sker mest i medelinkomstländerna, och företag missbrukar denna situation.

Vi vill stärka förmågan att inrätta bra skattebassystem, det vill säga skatteuppbörd, och titta på frågan om sociala trygghetssystem. Det finns stater där tilltron till staten är urbotat låg, ibland på goda grunder för att de har så fruktansvärd korruption. Stater har inte skyddat sina befolkningars egna intressen och byggt upp en fungerande rättsstat. Behoven av statliga investeringar är ofta stora, givet att det är länder som är präglade av fattigdom och många gånger har stora naturtillgångar. Problemen är inte företagen, utan problemen är bristande ramverk.

Vad kan vi göra åt det? Utmaningen är att komma till rätta med både kapitalflykt och hur vi ska bygga ökad motståndskraft i många låg- och medelinkomstländer så att befolkningarna får en ökad trygghet och känner någon form av kontakt och tillit. Det är utgångspunkten. Då kommer vi tillbaka till frågor som Bo har varit inne på, nämligen governance, styrning, ansvarsutkrävande. Det är därför det är så viktigt att gå till de grundläggande frågorna.

Vi fick via cyber space en fråga om ökat kravställande på företagen och mer av regleringsplikt för dem. Ska det vara mer informationsskyldighet? Svaret från min sida är att jag och regeringen uppmuntrar ökad transparens i rapporteringen. Det gäller även land-för-land-rapportering. Vi tror inte att Sverige enskilt kan göra detta. Vi kan naturligtvis gå i bräschen och diskutera frågan, men vi tror att det är viktigt med globalt engagemang på området just för att åstadkomma transparensen som hävstång för ansvarsutkrävande och ändrade beteenden. Vi ska komma ihåg att mycket av detta handlar om företag som många gånger är ljusskygga. Vi måste fundera över hur vi kommer till rätta med detta. Då är vi tillbaka till bristande och sviktande stater som inte har tillräcklig egen rättskapacitet och statsförvaltning. Det är där vi försöker lägga ned mer arbete.

Jag tror att vi ska välkomna de frivilliga överenskommelser som näringsliv och företag i dag har. Vi politiker behöver fundera över varför det globala demokratiska beslutsfattandet är så undanträngt. Det finns många företag, organisationer och fackförbund. Det finns ett ökat tryck globalt på att regeringar måste ta sig samman, använda FN bättre, komma med bättre styrsystem och ramverk för långsiktigt ansvarstagande. Det är där jag ser en stor utmaning i dag. Sverige har en stark och väl fungerande demokrati, men vi möts i allt ökad utsträckning av att det inte finns kapacitet att fatta globala beslut, att man inte vill göra överenskommelser. Det går inte att då säga att vi ska ha ökade krav på företagen. Jag tror att vi måste titta på att politiken ska bli bättre.

Kenneth G Forslund (S): Tack till alla er som har medverkat i dag på olika sätt, här i panelen och alla er i rummet och alla som har tittat hemma. Som så ofta känns det långt med två timmar när man börjar sådana här möten. Sedan när man börjar komma till ända känner man återigen att tiden var alldeles för kort. Jag vet att många hade velat ställa frågor, men vi hinner tyvärr inte det.

Den här utfrågningen är en del i det arbete som utrikesutskottet gör i riksdagen med det betänkande som vi nu ska skriva och fatta beslut om i utrikesutskottet utifrån den skrivelse som Gunilla Carlsson och regeringen har lämnat över till riksdagen. De beskriver några av de delar av PGU-arbetet som har skett under det senaste året.

Det här samtalet har varit spännande. Vi har samlat så många olika grenar. Dels det exekutiva ansvaret, biståndsministern, dels de som har åsikter om det som vi politiker gör, nämligen Concord företräd av Bo Forsberg, dels forskningen som har bidragit mycket till politiken och utvecklingen. Vi riksdagsledamöter i utskottet får stå för utvärderingen. Det är en del av den makt riksdagen har, nämligen att utvärdera det arbete regeringen gör. Det är i det perspektivet vi jobbar med PGU-skrivelsen.

Jag tror personligen att det viktigaste verktyget för ett lyckat PGU-arbete är att se till att jobba systematiskt. Det behöver vi ta till oss även här i riksdagen. Vi fattar många beslut som är grunden för hur regeringen kan, får och ska agera. Om vi tänker in bättre i vårt arbete i riksdagen, mellan riksdagens olika utskott, vad konsekvenserna blir av beslut som vi fattar och åtgärder vi föreslår skulle det leda till att världen blir bättre och att beslut inte motverkar varandra.

Det största hotet mot PGU-arbetet är ekonomisk kris. Det är ofta det största hotet mot många olika saker. Så fort det blir ekonomisk kris tenderar vi att tappa koncepten och glömma bort allt annat. Politik är för mig att göra många saker samtidigt. Då är det viktigt att inte tappa bollarna bara för att det är ekonomisk kris. Miljöarbete, PGU-arbete och en lång rad andra saker måste ske även under ekonomiska kristider. Vi vet att de inträffar lite då och då och lite olika starkt.

Med de orden säger jag tack till er alla. Jag hoppas att alla fortsätter att engagera sig i det fortsatta PGU-arbetet. Tack! (Applåder)